

**SAMAJAKARYADA
HEJJEGALU
SOCIAL WORK FOOT-PRINTS**

A Peer Reviewed Quarterly Social Work Journal

Copyright : SAMAJAKARYADA HEJJEGALU

Contents ಪರಿವಿಡಿ

1. Editor's Desk – 3
Ramesha M.H.
2. The Empowered Community - A Paradigm – 7
Shift in the Treatment for Alcoholism
Shanthi Ranganathan
3. Consistently Inconsistent – 21
Anto Vincent
4. Life Education and Social Commitment – 43
Kalpana Sampath
5. Self vis-à-vis Organisation..... – 57
a continuous alignment process
B. Jaikrishna
6. Diversity in Ability and Social Exclusion – 63
in India
Deepti Nair
7. ಸಂಪಾದಕೀಯ – 73
ರಮೇಶ ಎಂ.ಎಚ್.
8. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧ ಮತ್ತು – 77
ಏಡ್ಸ್ ರೋಗವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ
ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ
ಈ. ಮಹಾಬಲಭಟ್ಟ
9. ಯುಗಾಂತ – ಒಂದು ಅವಲೋಕನ – 87
ಎಂ. ಬಸವಣ್ಣ
10. ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೊಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ – 107
ಎನ್.ವಿ. ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮಾ

Editor's Desk

2014 was an year of great changes in India and of shocking events abroad. Corruption was at the centre stage of Indian elections and the UPA government, which ruled the country for ten years, suffered a massive defeat. The Indian National Congress failed to win even ten percent of the Lok Sabha seats and the Indian Parliament has no official opposition party now. BJP was able to get absolute majority on its own. The young generation of voters gave massive support to Narendra Modi, the new Prime Minister. Pakistan witnessed unimaginable terror attack in an army school at Peshawar. More than 130 children were shot dead. Some teachers also lost their lives. It was the massacre of innocence with no parallel in human history and the global conscience was shaken very rudely. Nobel Prize for Peace in 2014 was indeed devoted to children. Seventeen year old Malala Yousufzai of Pakistan and Kailash Sathyarthi of India were the recipients of the Nobel award. Malala braved the bullets of Taliban terrorists at a younger age and came back to life miraculously to become the youngest recipient of the Nobel Prize. While Malala campaigns for education of girls, Kailash Sathyarthi, founder of Bachpan Bachao Andolan, has saved more than 85,000 children from hard labour, bondage and deprivation of education so far.

Alcoholism is becoming a serious public health and socio-economic problem in India with even school going children getting addicted to liquor. Dr. Shanthi Ranganathan, a professional social worker, has dedicated her whole life for rehabilitating patients suffering from alcoholism and other substance use disorders. She founded the T.T. Ranganathan Clinical Research Foundation and

under its auspices established the TTK Hospital, a world class facility. For her outstanding service, she was conferred with the Padma Shri by the President of India. In the article “The Empowered Community—A Paradigm Shift in the Treatment for Alcoholism,” she describes the cost effective model of community approach of treatment of alcoholism with the involvement of the community developed by the TTK Hospital. This has been found to be a very effective approach in the treatment of alcoholism. Dr. Shanthi Ranganathan is also the recipient of prestigious awards from the United Nations and the Colombo Plan.

Human Resource Management (HRM) and social work profession have a long history of academic relationship for about eighty years. Anto Vincent has been a highly successful HRM leader and has rich experience of more than three decades to share with the young HR professionals in his article “Consistently Inconsistent.” After his retirement from active corporate employment, Anto Vincent opted to associate himself with a famous jesuit priest and professional social worker in contributing his management knowledge for the community college movement. It has been a challenging task without the affluent corporate support facilities. Anto Vincent shares his new experience in “empowering the poor marginalized out of school children through the community college”.

“Life Education and Social Commitment” is an article based on the experiment of sensitising school children studying in 5th to 10th grades on Life Education carried out by an organisation EFIL and its Director Dr. Kalpana Sampath. EFIL designed a life education curriculum known as EQUBE which means Enabling Evolutionary Excellence. 10th grade is the culmination of this programme connecting the children to the society and social entrepreneurship. This is the Social Action Project in the 10th standard, when “out of the box” ideas emerge. One of the fall outs is the creation of an NGO by two students in Bengaluru. Known as Trash Mob, the organisation motivates students, youth

and other people to clean their surroundings every Sunday. Significantly, EFIL is derived by spelling LIFE backwards.

B. Jaikrishna, President (HR) of a corporate group, examines the continuous alignment between the individual and the organisation in which the individual is a member in his article "Self vis-a-vis Organisation." In organisational life, introspecting about self and aligning with the organisation plays a crucial role in the success of the individuals at all levels. This can be done by working on relationship building and by developing the mental ability of configuring with various individuals. The process of alignment is dynamic and continuous. Jaikrishna's article examines this process philosophically.

Society has always been prejudicial to disability. The differently abled persons have not been fully integrated into the Indian society and in some other countries, while the developed nations have become inclusive in assimilating the differently abled into the mainstream, and there by having the benefit of the contribution of the differently abled in their economic and social development. Deepti Nair, well qualified in management as well as in guidance and counselling, analyses the different models of disability in her article "Diversity in Ability and Social Exclusion in India." She strongly advocates for the adoption of the social model of disability along with rights based advocacy and activism.

HIV and AIDS are grave health issues globally, more so in India and in other developing countries. An important element in the prevention of HIV is creating awareness among children and sex education in school curricula is considered very important by the government and health as well as educational experts. E.Mahabala Bhat discusses this issue in a lucid manner in his article.

Mahabharath is not only a national epic, but also a text highly relevant in all generations through out the successive centuries.

M.Basavanna, in his article, Yugantha explores the various characters in Mahabharath as ordinary human beings devoid of their divinity.

Dr. C.R. Gopal's book "Social Work Philosophy: Sharana and Daasa Vision of Life-A Comparative Study" analyses the philosophy of social work from a different cultural perspective. Vasudeva Sharma's review of the book is quite enlightening.

Samajakaryada Hejjevalu (Social Work Foot Prints) issues from 2015 January will have an improved format to make the journal more attractive. The journal is referred by more readers from issue to issue. Books published by Niruta Publications are henceforth available online through Amazon network. Niratanka Directory of NGOs will be published in a high quality format to serve as a reference directory. It is our confidence that 2015 will be the beginning of an epoch making era for India.

Ramesha M.H.
Editor

The Empowered Community - A Paradigm Shift in the Treatment for Alcoholism

Shanthi Ranganathan

Dr. Shanthi Ranganathan

Honorary Secretary & PadmaShri Awardee, TT Ranganathan Clinical Research Foundation, IV Main Road, Indira Nagar, Chennai-600 020.

Abstract

Abuse of alcohol has become a serious public health and socio economic problem in Indian villages. Treatment services are neither available nor affordable. Keeping this in mind TTK Hospital has developed a cost effective community approach of treatment with the involvement of the community. The organization has been conducting six camps each year for the past 25 years.

There are five steps involved in organizing the camp

1. Identifying and empowering a host organization
2. Preparation
3. Selection of patients
4. Action - conducting a camp for 15 days
5. Follow-up and maintenance

A local NGO, called host organization plays a key role prior to, during and after the camp. At the end of one year, there are many benefits to the patients and their family members. Treatment for alcoholism through rural camps is not an individual effort. It is a joint venture-the combined efforts of the treatment team, the host organization and the community. (Vide Appendix)

Abuse of alcohol – A major issue in Indian villages

Abuse of alcohol has become a serious public health and socio economic problem in Indian villages. The harmful consequences of excessive drinking are many. They can be physical problems like hepatitis, gastritis or neuritis, psychological problems like depression and suicide or social issues like violence, break up of marriages and disintegration of families. Apart from these, there are economic problems like neglect of work and unemployment.

“The fathers of our students drink excessively. As a result, many students are dropping out of the school” complained an anguished teacher in a village school at Manjakudi in the State of Tamilnadu. The occasion was an awareness programme organized for the teachers by the TTK Hospital. The intense emotion and deep anguish behind the concern voiced by the teacher brought home to us the full import of the problem and the idea of conducting the first rural camp was born in 1989 at Manjakudi.

Taking treatment from the city centers to the doorstep of the villager

Our healthcare system is not equipped to deal with the magnitude as well as the complexity of this problem. Hence there is a need to innovate and try out alternative methods of treatment. In the last 30 years, voluntary agencies have tackled other community health concerns by organizing camps in rural areas – eye camps, immunization, family planning and dental camps. TTK Hospital has now been seriously considering the issue of handling this major problem of alcohol abuse/alcoholism among villagers who can neither be away from their homes for days together, nor afford the cost of treatment provided by the centres in big cities.

Finally TTK Hospital conceived the camp approach to treatment of alcoholism. This treatment programme concept (which proved to be cost effective) was first put to test by organizing a rural treatment camp at the village of manjakudi itself. The treatment module designed and developed by us proved to be quite effective and the

outcome so very gratifying and encouraging that we decided to continue offering treatment services to other villages in and around Tamil Nadu using this camp approach. From then on, for the past 25 years, we have been regularly conducting treatment camps for alcoholism in rural areas. At the time of writing we have conducted 139 camps covering a predominantly male population of 3268 patients.

Organising rural camps - The Concept

The concept of rural camps is to provide treatment at the door steps of villagers – where the people live and work. This enables us to harness existing community support and local NGOs. In a close knit social framework in villages, this can be a powerful force in the recovery of the patient. Another objective of the camp is to make the rural population aware that alcoholism is a serious problem which needs to be tackled in order to improve the quality of life and to demonstrate to them that the problem has a solution and that they have an active role to play in implementing the solution.

The Process

There are five steps involved in organizing a camp. A flow chart is given as annexure.

- Identifying and empowering a host organization
- Preparation
- Selection of patients
- Action - conducting a camp for 15 days
- Follow-up and maintenance

The treatment agency (TTK Hospital) identifies a social unit from the community and empowers them to take up certain crucial roles. The community unit with which the treatment facility works in close coordination is called the host organization. A few examples of host organizations are NGOs, schools, rural up-liftment societies, self help groups, religious organizations etc. In short any group of individuals already engaged in some activity aimed at improving the lives of the local population.

Selecting the host organization

In identifying the host organization, care should be taken to choose a local organization which

- enjoys the trust and respect of the community. The organization should have a good track record of services and be transparent in its functioning. The services should be known to the community members.
- feels the need for treatment camp for alcoholism in the community where they work.
- is willing to provide the basic infrastructure to run the camp and provide support to the patients during follow-up.
- is willing to offer its services without looking for any financial or material gains

Time spent in identifying a suitable host organization is time well spent because it can positively impact the effect of the treatment camp.

The role of the host organization

Prior to the camp

- Getting trained to organize camps
- Identifying alcoholics for treatment
- Organizing accommodation and other infrastructure
- Mobilizing resources

During the camp

- Active involvement of the local physician and networking with other agencies in case of medical emergencies
- Motivating the family members and support persons
- Organizing logistics such as cooking gas, procurement of vegetables etc

After the camp

- Providing follow-up in the form of dispensing disulfiram, counseling, home visits.
- Intervening and providing appropriate support in case of clients who have had relapses

- Arranging for medical assistance (by the physician) during a relapse or otherwise.
- Networking with other agencies to provide vocational training, job opportunities, medical and psychiatric help
- Documenting the progress of clients and communicating to the treatment centre
- Educating the community on a continued basis

The camps are typically organized either in a school building / wedding hall / community centre which is given free of charge by the community. To conduct a camp, we need a hall to accommodate 20 to 25 patients, 2 or 3 rooms to conduct therapy sessions and 2 or 3 rooms for the staff to stay.

Our Manjakudi Experience

The step by step approach – A case study

At Manjakudi the host organization was the school management and the teachers.

Kanniappan was brought to the camp site by a teacher from the school. His daughter was studying in the school.

K, male, 41 years old, illiterate, married and lived in a village near the camp site of Manjakudi. He had three children. His profession was weaving and was earning roughly around Rs.5000/- per month. His wife Sarala also had the required skill to help him in weaving.

He started drinking at the age of 25, drank on and off for five years and excessively for the past seven years. He was drinking brandy three times a day.

During the first interview, Kanniappan's motivation level was assessed and he and his wife were briefed about the treatment process.

During the 2nd round of selection the village doctor gave the patient a medical checkup which included test for blood pressure and diabetes. A talk was given by the *outreach worker of the host organization about what they could expect from the camp. A week later, during the 3rd round of selection which was 7 days prior to the camp, chlordiazepoxide (Librium) was given to the patients to

---

* The volunteer / staff from the host organization who is providing support services is referred as outreach worker.

tackle withdrawal symptoms. The medicines were removed from the wrapper to prevent misuse of the same tablets and given to the family member with the clear instruction to administer them in the night after dinner. Besides, vitamins and liver supplements were also provided. The outreach worker made the patients and family members understand that those who come without taking alcohol would be given priority. In case of any other withdrawal symptom they would have to contact the local physician.

Since Kaniappan's wife Sarala wanted him to positively attend the camp, she gave him the medicines all the seven days, made him stay at home, never allowed him to go out at all. She was afraid that he may go and drink as the last time as he is planning to attend the camp. K followed all the instructions of the counselor – drank a lot of liquids, never kept his stomach empty; avoided meeting his regular drinking friends.

The day before the camp, the ambulance of TTK Hospital loaded with medicines, basic medical equipment, bedding arrived at the camp site. A team of a doctor and an outreach worker from the community, one nurse, three counselors were available to run the camp.

Patients started coming for the camp from 7 am onwards, each with one accompanying family member. They had brought with them personal clothing, a plate, a tumbler and toiletries. The doctor with the support of the nurse carried out a physical examination and prescribed medicines wherever necessary. For the first two days, patients were restless and anxious. Interacting with other patients helped them reduce their anxiety.

K was admitted for treatment. He had poor appetite and lack of sleep. He had other problems also. He had been very irregular for work. As a result, his wife had taken up the responsibility of weaving. The patient had even mortgaged the silk thread which had been given for weaving. His son had dropped out of school in order to help his mother.

On the 3rd day, patients had stabilized and psychological therapy was initiated. The counselor explained to the patients and their families the goals of the treatment and the days programme. The day starts with simple physical exercise followed by bath, prayer session and breakfast. At 9.00 am, the programme started with a thought for the day followed by classes wherein information about alcoholism and practical guidance to make positive changes in their lives were given. This was followed by an activity which helped them to translate what was taught in the class. After a simple lunch, the patient assembled for group therapy. Within each group, they shared their experiences, feelings and problems.

The thought for the day was 'Living one day at a time'.

The anecdote which explained the concept was very interesting. A clock with a two year warranty period thought to itself – "I have to live up to two years – that is tick one million times. My God! What a strenuous job. I can't do that. Let me stop ticking right away".

His friend, another clock said – "Do not think about the one million times; but just tick for this instant"

The concept of not drinking that day alone appealed to K. It gave him hope that he could also stay away from alcohol on a 'one day at a time' basis.

This was followed by a class educating the patients on the fact that alcoholism is a disease and to provide details of the symptoms of alcoholism. This is an important session, because when the patient understands alcoholism is a disease, they gain an insight into many of their actions and many are able to rid themselves of their feelings of guilt. At the same time they understand that freedom from alcohol is possible and that they are responsible for their recovery.

K told Sarala "when the counselor talked about the symptoms, it looked as if she was narrating my own life"

After a simple lunch the patients assembled back for group therapy. Each group had 8 to 9 patients facilitated by a counselor. Within each group, they shared their experiences, feelings and problems.

In group therapy K openly talked about the problems he had caused to his wife and children. He shared with a lot of pain, how on one occasion, he went to the school function under the influence of alcohol and embarrassed his son.

The same counselor provided individual counseling for her group members. She acted as a friend and guide to the patients and motivated them towards leading a sober life.

In the counseling session, K talked about the debts he had incurred due to his drinking. He was worried whether his old employer would trust him and give him a job after the camp. In another session, K was more hopeful and he set two goals for the next three months – I will start weaving regularly at least 8 hours a day; send my son back to school to continue his studies.

In the evening, the counselor narrated a simple story.

A male and a female elephant got stranded in a desert and were feeling thirsty. They found some water in a small pond nearby. When the female elephant saw this, she requested the male elephant to drink the water. But the male elephant asked the female to quench her thirst first. Finally they decided to share the water between themselves. They put their trunks inside the pond. But the level of water did not go down. Why? The female elephant waited for the male elephant to drink, whereas the male elephant waited for the female. This is meaningful life. The happiness of life lies in sharing and caring for others.

K said, “just as a nail is driven through the wall, these stories get deep into our heads. Hereafter I will try to be helpful to my family members”.

The last session for the evening was sharing by two patients who were treated in the earlier camps (who were sober for more than a year). They shared about their recovery – damage, methods tried to stay sober, benefits derived. This sharing gave patients a lot of hope and an opportunity to meet recovering patients in their community.

When two or three alcoholics who had undergone treatment and remained sober shared their experiences, K

asked everyone of them – “What did you do when you had the craving?”. They explained some of the time tested methods which had worked in their case – take tablet regularly, eat something to fill the stomach, share feelings with a friend, pray to God to give strength.

Disulfiram is a drug which is used in the treatment of alcoholism in order to help the patient to abstain from alcohol. If the patient consumes alcohol while on disulfiram, the body produces unpleasant reactions, hence, disulfiram serves as a deterrent. The patient is advised to take one tablet daily for a minimum period of one to two years. Once he crosses the first / second year without drinking, it paves the way for his future sobriety. Disulfiram is given on the 4th day and the counselor explains to the patients and the families the advantages and also the possible consequences of drinking after taking disulfiram. A card is also given indicating the consequences and the medicines to be given as an emergency treatment in case of drinking with disulfiram.

When disulfiram was given, K felt relieved. To him, the medicine was a protective fence. He told his wife Sarala, “If my friends ask me to take alcohol, I will show them this card. Now they cannot pressurize me to drink”.

The family members undergo a separate programme for 12 days on an outpatient basis. The goals of family therapy are to make the family understand that alcoholism is a disease; to enable the family to appropriately express her feelings of shame, anger and hurt in order to help her to achieve a functional life style; to help her develop a supportive attitude towards the alcoholic. The therapy includes, re-educative sessions, individual counseling, sharing by spouses of recovering alcoholics.

As the camp progressed, the family members accompanying the patients also began to openly share their problems.

“When my son joined a company for apprenticeship, he asked for a new shirt and a pair of chapels. I had no money, hence I could not satisfy even this small desire of his” – Sarala cried when she shared.

A two hour programme is conducted once during every camp for the support persons of those who are presently receiving treatment in the camp. Support persons are those who have a keen interest in the welfare of the alcoholic. They may be a family member (uncle, sister, brother, father-in-law), a friend, neighbour, any other recovered alcoholic living in the same village or the person who has brought him for treatment. The programme is for a duration of two hours. The support persons are educated on alcoholism being a disease, total abstinence is the only solution to the problem, need for positive changes in one's life, disulfiram reactions, importance of follow-up.

K's neighbor and his employer attended the support programme. The employer was willing to take him back as long as he stayed sober and his neighbor said he would make sure K attends the follow-up programme.

In the rural areas, the community has a particularly powerful influence on the recovering person. Keeping this in mind, we organize lectures in every village from where we had taken more than three patients.

The follow-up was provided for a period of one year – dispensing disulfiram, medical checkup if there is a need and counseling. At Manjakudi one of the teachers was designated as the outreach worker to provide follow-up support. He was given a training on his role. He also made a visit to their homes whenever necessary.

Two months after the camp, Sarala brought K to see the teacher. K was anxious about paying back debts. The teacher spent an hour with him gave him moral support. He guided him on how to budget his income and repay debts.

Four months after the camp, K's daughter shared with the teacher that they had celebrated the festival of Pongal with a lot of happiness. "For the first time after many years, we all ate together and my mother made a sweet".

On the 9th month of follow-up, K proudly told the outreach worker that he had paid back almost 3/4 of his debts. Since then his son had joined the school to continue his education.

At the end of one year, another camp was organized with a new set of patients.

For the subsequent camps, K would make it a point to bring at least two or three patients from his village. He would also visit them in the evenings to give them support.

Benefits of this approach

- Reduction in alcohol related problems in the community (crime, violence, etc)
- Mobilizing recovering persons as volunteers in organising camps helps in sustaining the recovery of new clients
- Community understands the processes of addiction and recovery. Hence is empathetic and willing to support treated patients in recovery
- The feeling of oneness in the community is constructively utilized. In turn, the responsibility of managing alcohol problem shared between the professionals and the community, leading to 'doing with' rather than 'doing for'

Recovery Indicators

How individual clients and their families benefit

- Regularity in work, in turn, contributing to the family
- Paying back debts
- Getting the children into school (earlier they would have dropped out)
- Getting their daughters married
- Absolutely no violence
- Getting electricity for the house and repairing the house
- Respect in the community

Other factors

Ensuring success when duplicating the programme

- Identifying appropriate host organization and training them to take up the task

- Adequate efforts to make community aware of the forthcoming camp
- Careful screening process to select patients without serious medical problems
- Structured treatment programme
- Trained staff

Staffing

- Medical officer from the community
- Follow-up support with the help of the host organization
- Three counselors
- One Nurse
- One Driver with ambulance for any emergency

What is unique about the treatment for alcoholism through rural camps is that it is truly a holistic approach to the problem. The dynamics of a closely linked community are leveraged to enhance the impact of the treatment and to create an enabling post-treatment environment for the patients who attend the camp. Conducting treatment camp is a joint venture-the combined efforts of the treatment team, the host organization and the community.

References

- Ranganathan. S: *The Empowered Community – A Paradigm shift in the treatment of alcoholism*, Chennai, TT Ranganathan Clinical Research Foundation 1996
- Ranganathan.S: *“Treatment for Alcoholism The Community Approach”*, Chennai, TT Ranganathan Clinical Research Foundation 2011

Appendix

Rural Camps

Step by step procedure - A quick glance

	Responsibilities of Treatment team	Responsibilities of Host organization
Four months before the camp. 1. Identification 	Selecting the camp site Identifying the host organization Assessing the community - their readiness to come forward to organize a camp Creating awareness in the community Impact of alcoholism Alcoholism a treatable disease Availability of help	Distributing pamphlets Creating awareness about the camp
Four Months prior to the camp 2. Preparation 	Orientation for the host organization Providing training to the host organization on identification, motivation and selection of patients Identifying a place to conduct the camp, the resources – medical officer, emergency care services and community workers to work with the community	
Three Months prior to the camp 3. Getting started Selection of patients 	During the 3 rd selection Selecting 20 patients Assessment & medical check up by the doctor Administering Chlodixipoxide Strengthening motivation Making sure of family involvement	1 st selection – motivating the patient and family 2 nd selection Medical check-up by the local physician Dealing with medical issues

<p>4. Action</p> <p><i>The Rural Camp</i></p> 	<p>Conducting camp for 15 days for 20 patients</p> <p>Home detoxification Psychological therapy Programme for the family, support persons Documentation of case histories</p>	<p>Providing the infrastructure for the camp Ensuring availability of physician during the camp Making sure emergency care services Availability of volunteers to help in daily activities like getting milk and vegetables etc.</p>
<p>5. After the camp Follow-up and maintenance</p> 	<p>Six monthly evaluation of progress of patients</p> <p>At the end of one year, celebrating the success of patients who have completed one year of sobriety and providing help to those who have relapsed</p>	<p>Monthly follow-up meetings Home visits Motivational counseling Periodic reporting to treatment agency On going awareness programmes in the community</p>

Consistently Inconsistent

Anto Vincent

Anto Vincent

Former Chief of HR, GEC Alsthom & FORD India

Abstract

The author traces events and circumstances in his career and pursuits that impacted his belief system. He recalls how he has been inconsistent on approach to life, while standing firm on values. Such shifts in beliefs that he held from time to time helped in his evolving as the person he is now. The journey continues with no guarantee that he will arrive at a point where consistency replaces inconsistency, his hallmark. The author claims that he has a brand new innings to play, having lofty vision and hazy plans!

“Impermanence is a principle of harmony.

When we don't struggle against it, we are in harmony with reality”.

- Pema Chodron

It is strange! Till now I have managed to maintain an image of a person of reasonable accomplishments with certain positive traits. (Truth is that most of it was cleverly manipulated). Despite the accolades I have received there has always been a nagging sense of inadequacy and emptiness. To me it appears that all good things that happened were despite me and were gifts of providence. One thing is clear; throughout my life I have been inconsistent on many things. On this score I was pretty consistent! If I have to sum up my life so far, it crystallizes into two words, “consistently inconsistent”.

This article aims at capturing the twists and turns in the way I approached life. It tells about the inconsistency in the belief systems that I embraced from time to time. Certainly this doesn't attempt to capture chronological account of my work assignments and other engagements. At the same time, some unforgettable episodes and people who left an indelible mark in my life are added to this portrayal.

Forced move

After three decades of career in Human Resources with well established corporate giants, I moved over to a green field HR assignment. It was almost at the fag-end of my formal employment when I switched over to FORD India. The excitement with every other job change was conspicuously absent in this move. It was not a change by choice. Rather, it was a change for compulsion. I didn't contemplate of a change from the earlier organization as I was well placed as the Chief Executive – HR at the corporate level. The job was massive, challenging and multi cultural. There were well over 10,000 employees in ten manufacturing units spread over the country and serviced by five major regions. Though my professional colleagues from other organizations hailed move to FORD as a great accomplishment and a feather in my cap, I didn't consider it so.

Compared to the then contemporary compensation package in India, Job at FORD gave the most lucrative remuneration package. There was an image of prestige in this position. HR fraternity considered this as a dream job. All these were not the factors for my move from the previous organization. The one and only consideration to take up FORD offer was to continue stay at Chennai. As I stated in the opening paragraph, this change happened despite me as an act of providence, Divine leading me for something different.

A new chairman joined the previous organization in the year 1996. He was flamboyant, pompous and highly articulate. He could convince the French bosses easily with his persuasive logic of a glittering plan. He led them to believe that he would take the

company to great heights at a level the erstwhile chiefs never conceived of. Unfortunately he had no clue of the core business of the organization. He made radical changes in tune with his impressive claims. There was style in his actions and distinction in the communication. From business point of view all that was much ado about nothing. His claims were empty and actions devoid of strength. The company had to pay heavy price for all these before the principals decided to change the captainship.

One of the decisions that this new incumbent took without consulting anyone at the helm of affairs is shifting the head quarters from Chennai to New Delhi. Cash rich business operations were at southern locations like Chennai, Hosur and Pondicherry. The northern and eastern units were bleeding the company's finances. Key employees were all located at Chennai. It was the most imprudent action on his part. But there was none who could stop him at that moment as the French bosses were under his spell, totally mesmerized by his grandiose plans. Shifting to New Delhi was not in my agenda and the hand that guided me thus far, dropped the FORD assignment in my lap.

As I stated at the outset, all that happened in my life were despite me and as gifts of providence. How else will one explain the turn of events in that the head quarters of the previous organization was shifted back to Chennai within a year of my leaving!

Dual impact

Shifting to FORD impacted me in two ways. One was the compulsion that was thrust on me to take responsibility for managing personal life. The comfort level at the previous organization was so high that I or my family members didn't have to do anything in managing the household affairs. Maintenance of the residential house provided by the company was its responsibility, which included utility maintenance, water supply, security guards and the like. The motor vehicle, maintenance thereof and the services of chauffeur were managed by the company. In addition, for local commuting for official purposes, there was always a vehicle with

driver at beck and call. Highly pampered was the way few of us were looked after. All these changed dramatically once I shifted to FORD. FORD offered the best of compensation, but left the household management to the individuals concerned. What a shift in the way I had to lead life! It was most uncomfortable in the beginning, but I learnt to manage my affairs over a period of time. Had I continued in the earlier organization and retired from formal employment while being there, it would have been highly frustrating to manage post retirement personal life. Thus, I consider the shifting certainly as a gift in coaching me to be self reliant.

The major impact of working with FORD was my decision to leave formal employment with corporate world once and for all. The massive managerial challenge that was in the previous organization was totally missing in FORD. As a start up organization and even after putting the HR practices in place, there was no major challenge. For everything there was the in-house international practice. One has to learn, understand and transplant the practices as were obtaining in the plants worldwide. There were about 30 expats working at the Chennai plant, all having been with FORD for years (and some decades). They were swearing by FORD global practice on every aspect and there was little scope for creativity or for incorporating the cultural practices of India. There was no challenge and therefore no charm. Looking back, I consider that situation was for my good, as I consider that I am destined for something different.

Encounter with reality

“It was odd that a senior management guy from the corporate world dropped at my office volunteering his services in the work that we were doing. I was skeptic about his intentions, as I was wary on corporate designs”, says Dr. Xavier Alphonse, S.J., Director, Indian Centre for Research and Development in Community Education (ICRDCE). As per Dr. Xavier Alphonse’s narrative: Anto claimed that he approached the then Commissioner of Chennai Corporation, having read about Community Colleges under the

aegis of their educational projects. The officials directed Anto to get in touch with me as ICRDCE was giving technical support to the movement. I had lengthy interrogation to decipher his motive for voluntary work. Finally, though not fully convinced of his motives, I accommodated his request and allowed Anto to be part of the ICRDCE team. Very soon I realized that Anto's joining the team was a blessing as he brought the corporate expertise to take the social project to greater levels. He was instrumental in designing the concept presentation, learning modules and the training structure. He is associated with ICRDCE for well over fourteen years, of which the contribution in the first two years was massive and directional. More than his capacity to grasp nuances of Community College Movement, his willingness to adapt to the realities of the villages and the marginalized sections of society was amazing. In fact he coined the phrase, "Call of the Territory" as a pre-requisite guidance for those who were inclined to start a Community College.

As one who had enjoyed a luxurious and highly comfortable way of travel and living, travel with ICRDCE team was pretty hard and difficult. I accompanied the team for all the seminars through the length and breadth of the country. These seminars were organized to spread the concept of Community College among NGOs and philanthropic institutions. It is not that I didn't know the woes of common man at that time. To be truthful, it was how I started my adult life.....going through all odds, hardships, difficulties and challenges. But over the years, as I rose up in the corporate ladder, luxury and comfort became the way of life. To experience travel in unreserved compartments in the north, especially in states like Bihar, was a horrid nightmare. Dirt and squalor were all around in the compartments and the stations. Travel by such modes and to the interior parts of India brought me to confront reality in its face. I was humbled by the kind of work people were doing and the generosity despite abject level of poverty. A major shift occurred naturally in the way I looked at life and people. My perceptions changed dramatically. My pride was knocked down.

Question arose, “If these people in villages and urban poor neighborhood can manage life with frugal resources and yet be good, generous and gregarious, what is the big deal that the corporate executives boast of their contribution to society?” I am reminded of what Khalil Gibran succinctly expressed, “**I prefer to be a dreamer among the humblest, with visions to be realized, than lord among those without dreams and desires**”.

Best to the Least

The Community College concept spearheaded by Dr. Xavier Alphonse, S.J. is phenomenal. It is the best fit in a climate where formal education system failed to recognize unique needs of the school dropouts. Community College throws open opportunities that would have eluded the youth neglected by the society and the formal education system. The twin objectives of Community College Movement – “Fit for Job and Fit for Life” – serve the target group most fittingly. The curriculum is structured in a way that responds to the needs of industry, while empowering the youth for self reliance. Outstanding success of this system resulting in 90% employment on completion of course can be attributed to the following factors.

- Courses to be conducted are not chosen based on the knowledge or expertise of the teachers. Courses are identified by the “call of the territory”, in other words, based on the manpower needs of neighborhood industries.
- “Industrial Partnership” is a solid pillar of the Community College system. Neighborhood industries are invited to be part of the Community College. The industrial partners are involved in choosing the courses, curriculum thereof and evaluation. The students are sent to these industries for internship before end of the program. In most cases, the industries absorb these interns as their employees, leading to huge success in employment possibilities.

- Heavy dose of soft skills known as Life Coping Skills. This element is the most powerful and strong aspect of the Community College system. I can authentically vouch that even MBA students are not given such a strong rooting in life coping skills as is here. You should see to believe the miracles that unfold at the community colleges. Young persons – mostly school dropouts – abused in several ways, physically, emotionally and mentally undergo a whopping change. From an extreme of desperation, they transform to be optimistic and highly positive. Out of twelve months of program duration, solid four months are earmarked for life building skills. Soft skill program is the success secret of this system.

I am singularly fortunate to be associated with this movement and I owe it to Dr. Xavier Alphonse, S.J. for this great opportunity. Our partnership enriched the movement magnificently. He had the vision of empowering the youth from disadvantaged sections of society. His passion was outstanding in this respect. I brought to the table content packaging technology – best way to project and market this unique product to social entrepreneurs. Also, my expertise in training was a boon to the movement. My association with this movement made sea changes in my values and belief system.

New assignment

A former Director of Collegiate Education, Government of Tamilnadu was associated with the Community College system initially for some time. He was instrumental in connecting the efforts of ICRDCE to the attention of the Government officials at the early part of the movement. He had seen me in action in the conferences and training sessions. Around ten years later, manufacturer of a natural health drink, came into contact with this former official of the Education Department. When this entrepreneur desired to start a community college in Wellness Education, he was advised to

rope me in for consultation. Ultimately, I was asked to take up the position of Principal of the proposed college.

There was huge fanfare and excitement when this community college under the banner of IGNOU was launched. Best in class course curriculum was prepared by respective Program Directors. Each one of them was a proven leader in her/his area of wellness education. I was fascinated to be associated with this institution for three reasons:

1. The course curriculum was designed to spread wellness movement. Following courses - unique, non-commercial, relevant and pertinent to the world of wellness – were offered:
  - a. Natural Living
  - b. Nutrition Garden
  - c. Integrated Healing Solutions
  - d. Family Money Management and
  - e. Communication and Relationship Management
2. There was total freedom and autonomy in course design and implementation. As the subjects were unique and till then out of conventional academic frontiers, IGNOU acknowledged the wisdom of Program Directors. There was total empowerment in unfolding the courses.
3. The organization that sponsored this Community College gave total support and encouraged students by waiving course fee in the first two years.

Hijack, Rise and fall

On the third year of functioning of the IGNOU Wellness Community College, we had to abort the initiative. It was a noble initiative, well planned, brilliantly structured and enjoying all the support one could wish for. Nevertheless, we had to abort, for two reasons, the major factor being suspension and subsequent withdrawal of the patronage by IGNOU. When the Community College movement was gathering momentum, ICRDC was knocking at the doors of Government bodies for support. The

support it was seeking was recognition of the system by way of credit allocation for upward mobility. Also, ICRDCE requested for grant of scholarship to students and extension of benefits like bus passes for students etc., Impressed by the concept, potential reach of the target group and massive opportunity before it, the Central Government hijacked the idea. The Government empowered IGNOU (Indira Gandhi National Open University) to form a wing for Community College under its banner.

In right earnestness and with laudable objectives, IGNOU embraced this concept. It opened the doors for private initiatives for starting community colleges under its umbrella. IGNOU issued Certificates and Diplomas to the students of these institutions, if the local Community Colleges complied with certain criteria. Everything was in perfect order. Where IGNOU erred was failure to ensure support only to genuine aspirants. Commercial motives seeped in and many money chasers started Community Colleges charging hefty fees, which naturally excluded the target group. One of the mottos of Community College system, in its original form, was "Include the Excluded". This motto warrants inclusion of school drop outs and those who could not pursue higher education due to social backwardness. Levying hefty fees shut the doors to aspirants from the target group.

In addition, there were numerous complaints on the working of Community College wing under IGNOU. Timely response was lacking and there were several rumors and complaints. Ultimately, IGNOU closed this division. Hard hit were genuine institutions like the Wellness Community College. The major benefit we projected was issuance of Certificates and Diplomas by IGNOU, recognized and valued in the employment market. In the absence of IGNOU patronage, the appeal lost its charm.

While that being a major cause, our inability to attract students in sufficient number was another important factor in bringing down the shutters. People were looking for conventional and familiar

programs that will fetch instant employment in recognized industries and business houses. Though we demonstrated potential of a vast field of wellness entrepreneurship, people were not willing to take the road less travelled. 19th century saint of Tamilnadu, Vallalar Ramalinga Adigalar (1823 -1874) went around the region spreading concept of love, equality and ahimsa. In the end, in utter despair he said, "I opened the shop, there were no takers". Similar was our frustration when we had to shut down an excellent avenue for spreading wellness concept.

Future of Community College Movement

This brings us to the question, "In the present context, what is the fate and future for Community College movement?" This movement in its pristine form is a fitting proposition to empower marginalized children excluded by the formal system of education. The concept will continue to hold good and will continue to spread, but at a snail's pace. Considering the vastness of the country, number of Community colleges through the breadth and length of the nation is abysmally low. Today the number is around 480. This miniscule presence cannot even touch the fringe of the challenge. However, the movement serves the motto in its humble way. Like the story of the man throwing stranded star fish back to the ocean. What is heartening is the commitment of the beneficiary industry partners supporting the institutions they are associated with. This level of commitment will certainly continue, for there is immense personal satisfaction for the personal associated. Besides serving industry needs (hospitals, small entrepreneurs etc.,) Community Colleges provide scope for fulfilling individual urge to contribute to social causes.

This movement can grow only as a private initiative by social entrepreneurs. What Government can do is support in the form of scholarship, grant for infrastructure and recognition of credits for upward mobility. Any attempt to formalize and institutionalize the movement will meet with the same destiny as in the case of IGNOU.

Power of Prayer

I vividly remember the date. It was October 25 in the year 1975. But for timely intervention by the police authorities and the will of God, two of us would have been brutally murdered. I was with . Appavoo, my boss at MRF. It was just after the end of the day shift and start of evening shift. MRF, those days, was known for frequent labour troubles. Once in two years, as a matter of routine, there would be stoppage of work. Disruptions were either due to strike by workmen or lock out by the management.

A major issue on casual/contract workmen was brewing. There was no possibility of a negotiated settlement. Violence was in the air. The Union had a qualified, Harvard educated, young and energetic person as the President. A novice to the field of trade union movement, he chose this leadership as stepping stone to his political entry. In his eagerness to establish an image of savior to the working class, he actively supported every move of workmen. He believed in everything the office bearers conveyed. His lack of trade union maturity did not endow him with required strength and assertion to dissuade workmen choosing faulty steps. As against taking leadership and insisting on the right way, he was naïve to endorse every other viewpoint of the team. The team itself had new faces, most of them coming from a neighborhood community, with no prior exposure to union matters. The situation emboldened the Union office bearers to take decisions on their own, without consulting the President. Equally, they did not feel any need to take workmen into confidence on major issues and contemplated course of actions. Prevalence of such a climate ultimately led to a situation that happened on 25th October, 1975.

Instead of allowing the day shift workmen to leave factory premises, the Union asked them to stay in. There was convergence of employees of two shifts, a mob of well over a thousand agitating workmen. All of them assembled before the cabin of Appavoo, head of Industrial Relations. His cabin was closer to plant entrance

within the campus but isolated from other offices. Sensing trouble and to be of support, I rushed to his office, entered the cabin and sat down facing him. Almost instantaneously, slogan shouting at highest decibels filled the atmosphere with hostility and anger. Suddenly from among the crowd there was a shriek, someone giving a shout for attack. As if the mob was waiting for this, the crowd started throwing missiles through the window of the cabin. Appavoo instinctively recoiled, squat on the floor and shielded head with a thick bound book. Following suit, I sat under the table, keeping the nylon inter laced chair as shield. Missiles of all kinds went through the head, on the table and around all sides.

The intensity, force and vigor of the attack were gathering momentum. There was a threat that at any moment workmen advance towards the room, enter the cabin and directly attack us. I was almost certain in coming to the conclusion that the end was near. I thought of the family. Ours was a unitary family. Maggie, my wife, and my son, just three years old were with me. I said a silent prayer with all confidence. I surrendered the family to God's care and prayed that He takes care of wife and son. The prayer lasted for lesser than a minute. It was not a longish or ritualistic prayer. It was a prayer of gratitude, faith and confidence that God would take care. The moment the prayer was over, peace and tranquility dawned. Immensely I was calm. There was no sign of tension, anxiety or worry. Never ever before in my life I witnessed such composure and serenity. I realized the power of prayer. This experience caused a deep imprint in my mind of the power and potency of prayer. It was a lifetime experiential learning. Till date it is my firm faith: "The power of prayer is enormous and the efficacy phenomenal when it is focused and non ritual".

No need to dwell long on the events that ensued. Police came and ensured halt to violence. We were rescued on time. Eventually after a long spell of lock out, a settlement was reached before the Deputy Commissioner of Labour. The Union President and the entire team of Office Bearers were parties to the settlement. Among

other things, the settlement provided for certain compensation to the 42 workmen dismissed from services of the Company. These persons were those identified as having indulged in the violence. The 42 included all the nine office bearers of the Union! One may wonder how such a settlement could be agreed to by Union leadership. Answer is simple. But for such an agreement, Management would not have reinstated rest of the 119 workmen terminated along with the 42. That was the end of this Harvard graduate's trade Union career. He straightaway went to join the Congress Party in Tamilnadu to enjoy a meteoric growth.

When I reminisce the days at MRF I must admit shrewdness of T. Appavoo in IR strategies. It is possible to label some of his actions as scheming, but who knows truth behind his actions. At any rate he was exceedingly brilliant in strategizing the moves which resulted in tangible results in favor of management. On the same breath I must also acknowledge that he did a lot for the welfare of workmen from long term perspective. One such commendable action was bringing the Government scheme on housing to the attention of workmen and roping them in. I have great admiration for his intelligence, shrewdness and sharpness with which he could lead negotiations.

Trade Union as a Profession

In the first semester at Madras School of Social Work, Dr. Radha Paul, my revered teacher, taught us the distinction between social service and social work. It was then I understood the value of professional social work. I was able to accept that it was ok to be paid for rendering service to humanity. Trade union leaders accept payment from workmen when major events like Bonus, Wage Settlement etc., are concluded. This, in my opinion, is commendable and necessary. This open practice is far superior compared to payments under the table from managements, which is unholy but not uncommon.

In the midst of varying practices and leadership styles, I admire and respect leaders from AITUC and CITU streams. It is tough to bargain with them, particularly with CITU leaders as they are hard bargainers. However, once an agreement is reached they are firm that workmen abide by the terms of settlement on productivity and discipline. Another point worth commending is their leadership. They do not permit workmen to dictate terms and stake undue and unjust claims. They don't allow greed to creep in. They are highly disciplined and respect trade union democracy.

Compare them to the mushroom growth of new outfits. Like several educational ventures run purely on commercial motive, these trade unions function as business ventures. They thrive on the gullibility of workmen. Seldom do they counsel the workmen on the right path. They whip up emotions, incite workmen for untimely direct action and arouse their expectations to sky high levels. These unions have scant regard for long term wellbeing of workmen and least concern for national economy. Their only interest is how best they can prolong the struggle, conclude for a hefty settlement amount and collect a portion thereof.

They are not to be blamed singly. Barring exceptions, very many HR executives of new age industries lack relevant exposure in strategies and practices of healthy Industrial Relations. They are swayed by emotions and easily misguided by vested interests in the garb of respectful veterans in TU field. There is an acute need for well groomed HR executives well trained in theory and practice of Industrial Relations. I recall the days at Madras School of Social Work where I learnt quintessential wisdom on Collective Bargaining coming from a learned Professor on the subject. His teachings were razor sharp and penetrating. Again, it reflects the quality of the educational institutions and commitment of teachers. I salute my teacher Dr. T.K. Nair for this learning. Though not directly related to hard core Industrial Relations, an allied subject is Industrial Psychology. We were fortunate to have a loving and compassionate

teacher Dr. M.T. Paul. Many of us, alumni of MSSW, owe it to four eminent teachers (including Prof. K.N. George) who shaped us for great career in HR. I wish that present day students of HR are blessed with such dedicated faculty.

Height of humaneness

This too I will never forget in my life. The erstwhile GEC of Calcutta got merged with the English Electric Company, taking the new name GEC ALSTHOM. It was a marriage of two partners whose culture, finances, marketing style and business ethos differed vastly. Many operations of the erstwhile GEC were bleeding. One such business, a Division by itself, was Marconi Marine Division. Though small in size, the division was losing exorbitantly. Sooner after merging of the two entities, it was decided to close down this division. The division had around fifty employees on its rolls.

Duly advised by company's labor law consultant, we prepared letters of termination for all employees. Procedure as laid out in the Industrial Disputes Act was meticulously complied with. By way of abundant caution, calculation of closure compensation including pay in lieu of notice period was made liberally. Armed with these letters I landed at this office after prior notice. The message was that a HR executive from Chennai would be visiting their office. The Manager of the Division was advised to get all employees assembled on the stipulated day.

I was warmly greeted by the employees who were keen to know the purpose of the visit. At the outset I had a private meeting with the manager. I informed him of the decision to close down the unit and that we were to serve orders of termination. I made a request to him that he help me in translating my talk with the employees collectively first and individually later. This he did willingly and excellently. I talked to the group and explained justification for management's decision. I could see grief writ on their faces. However, they received the information without exhibiting any

protest, agitation or complaint. They were highly disciplined and waited for individual meeting.

This was contrary to my assumption of militancy and aggressiveness in West Bengal employees. Over a period of time I realized that workmen in Madras were lot more violent and hostile than their Calcutta counterparts. Driven by Marxian ideology the workmen from Calcutta were certainly not greedy like the Chennai guys. Bengalis by nature are more emotional, but certainly friendly. They look forward to respect, equality and freedom of expression. If only managements could understand this basic characteristic and treat them with respect they could accomplish lot more through them. Indisputable need is this: Workmen have to be given freedom and space for expression like any other human being. I salute Abraham Maslow, proponent of the hierarchy of human needs, for his brilliant insight. Managers can get more from employees if they creatively explore means for satisfying employees' higher level needs. Students of Human Behavior are well aware of the amazing power and potential in the higher level needs of human beings. The urge is inherent to perpetually seek means to satisfy needs of sense of belongingness, esteem and self realization.

Let me revert to the story of closure of Marconi Marine Division. I never imagined that the job would be so easy. We had individual meetings with employees. The manager of the Division was so supportive that with patience he translated what I had to communicate. And he did that perfectly well, truly conveying the message and the niceties surrounding it. One by one the employees received the letters with no expressed rancor. The process was well executed, thanks to the assistance and moral support of the manager.

When everything was over and job completed, I profusely thanked the manager for his help. After expressing my gratitude, I had to tell him with a heavy heart, "Mr. Vaidayanathan I have yet another unpleasant task to do". It was one of the most unpleasant tasks in my life when I handed over the order of termination of his services. For the same reason he supported me in delivering the

letters, he had to receive a similar letter. I do not know how I would have reacted if I was placed in similar situation. But Vaidyanathan, though shocked at this sudden turn of events, took it in its stride. He had every reason, if he chose so, to be furious, sharp and pungent. He was not any of those things. .... The story doesn't end here.

The job was completed in all dimensions. There was nothing else to do. The shutters were brought down, door was locked and the keys were handed over to me. I felt uneasy, uncouth and extremely uncomfortable. Without uttering a word except a mute 'thank you', I started proceeding towards the car. At that time it started raining. The peon, an elderly Bengali gentleman whose services were terminated just twenty minutes before, rushed to me with an unfolded umbrella. He took me to the car, ensuring that I didn't get wet. He opened the car door, let me in and with a genuine smile parted company saying, "Namaste saab". I could see grief and sadness in his face but he was surely a gentleman to the core. He didn't betray any bitterness towards me. I witnessed the height of humaneness in the most cordial act of that peon.

It was at that time and as I was returning to the hotel I cursed the profession I had embraced. I kept on asking myself, repeatedly, "Why, why should HR do all the dirty work all the time, when the top guys who allowed such a situation for long time should be spared". I felt that HR guys are to be blamed for offering their services to be the funeral directors. The appreciation that I received from the Directors could never help me erase the pain that was deeply etched.

Leader par excellence

"It is a fine thing to have ability, but the ability to discover ability in others is the true test", so said Elbert Hubbard.

Ultimately, leadership is about creating other leaders. That is the finest legacy a leader can leave behind. Enable and empower

every associate to be a leader. This is precisely what M.R. John (Head- HR) did during his long career with Union Carbide. When he discovered an opportunity to empower and coach his associates for bigger roles, he threw open such opportunity most willingly.

Being highly ambitious and willing to take risks in a big way I was hopping from job to job in search for spectacular growth. After about two years' stint at Union Carbide under John's leadership, I developed the much accustomed itch, urge to change. Young and articulate as I was, I approached John, my boss, and sought a position in sales division. I gauged that there was no big scope for impressive growth in the Personnel Department I was in. John is an embodiment of patience. Rarely have I seen him perturbed. He invested quality time in listening to me, my ambitions, career history and what I was looking forward to in life. He made a brilliant assessment and told me that I was drifting rudderless with no specific goal.

He suggested that I wait for a year when he can arrange work for me in late evening shift continuously for two years. Such work arrangement, he said, would enable me take up full time post graduate program in Personnel Management. Madras School of Social Work was the pioneer in Chennai to offer a post graduate program in Social Work. It was a two year program offering specialization in about four disciplines, Personnel Management being the most popular. It was a full time program and thus only those fresh from college could pursue this study. John had already helped two persons, one from Production Department and the second from Personnel. Both were brilliant and ambitious. When John made this statement, one was in the second year and my colleague from Personnel was in the second year. Claude Menezes, Production supervisor, finished his two year program meritoriously with Gold medal. Soon, after he completed this program, he was reverted to regular work timings and absorbed in Personnel as an Executive.

Sreenivasan, my colleague from Personnel, moved to the second year. True to his word, my boss allowed me to adopt special evening

shift timings to take up the PG program in day time. That was how I got qualified for executive position in Personnel/HR paving way for spectacular growth in the corporate world. I am eternally indebted to him for the timely counsel, guidance and help in putting me in the right path. Credit goes to him for my growth and progress in HR. Within few months of finishing my two years program, I approached John for placement in executive cadre in HR. It was not possible for the organization to find such a slot at that time. Like Sreenivasan, I also left Union Carbide looking for greener pastures. John, the most helpful and understanding boss I ever had, willingly approved the transition, in a gesture of extreme generosity.

After me there were two more to follow suit – one each from Production and Personnel. They followed suit on both aspects – getting qualified and thereafter leaving the organization! At a stretch, there were five persons benefitting from John's leadership philosophy of creating more leaders than followers. I imbibed this quality from him. However, I could never ever surpass the magnitude of his magnanimity.

Beliefs and paradigm shifts

During the post formal employment period (it is not post retired life!) many of my beliefs were challenged. I continued to evolve and there were paradigm shifts from time to time in my beliefs. I could sense inconsistency in the way I approached life. There were moments of uncertainties, wavering and vacillation.

As of now, I am coming to the belief that I have to be me. Respect people, respect their views, honour them for what they do. At the same time, there is no need to concur with every other so called noble thoughts and lofty visions. I used to be concerned, agitated and frustrated by what very many people do. Now I realize that all those fret and fuss are unwarranted. Does it mean that we need not be concerned about what is happening? Certainly not. But why should we internalize the anguish? If we can do something about it, do it. Just do it. Otherwise, meditate; send waves of goodwill

and love and stay cool. Universe will take care taking cues from such vibrations. As Larry Eisenberg makes it crystal clear, “For peace of mind, we need to resign as general manager of the universe”.

For a long time, I had resentment to amassment of wealth and some unknown contempt for rich people and business men. This belief system has been there right from childhood, may be due to certain religious outlook on wealth. Even though I relished being conferred with generous financial rewards, the inherent belief system did not give respect for wealth. I remember an occasion when I told a trainer friend of mine that I was drawing filthy rich salary. This belief system, deeply embedded in the subconscious, brought about situations inimical to my interest. My association with Community Colleges and knowledge of the pathetic conditions in which a great multitude live reinforced this attitude to money.

Even though I attended several seminars and workshops on money, apathy for riches and wealth continued to linger persistently. Just a year before, during the visit to my daughter’s place at New Jersey, USA, we were almost confined to the house due to severe winter. What came to my rescue were books. The local library run by the District authorities had a marvelous system of serving the community. Indeed it was a treasure house of excellent books. During the pretty long stay I had wonderful time with books that impacted me profoundly. Books of Esther & Hicks, called Abraham’s teaching on Law of Attraction, A course in Miracles, channeled writings of Helen & William and books on the Toltec teachings by Don Miguel Ruiz and the like are some of the books that appealed to me considerably.

It dawned to me that lighting lamps is far more meaningful and beneficial than cursing darkness. Good hearted and genuine people need to become wealthy and rich. That will enable them contribute significantly to the welfare of the not so fortunate. And, it is necessary that this tribe of benevolent rich has to increase. Instead of blaming the merchants and business people of unhealthy ways of conducting

business, let us create entrepreneurs who will be honest and ethical. We need to stop lamenting on the quality, caliber and character of the politicians. Instead, let us encourage youth in our families to embrace politics as a respectful profession.

This radical change in my belief system gives me new fillip and impetus to engage with lot more vigor and determination in empowering youth. It occurs to me that my life begins now. There is a great challenge and therefore a huge opportunity. All that I have gone through, every other set back and every other accomplishment thus far is to prepare me for a new innings. To me, as I bring conclusion to this article, it appears that life begins now. The role yet to be will have to be greater and more significant than the roles I have been playing till now.

This I consider as possibility as there is yet another major paradigm shift in my belief system. I was all these years averse to seek help from others. I viewed seeking help as equal to invoking sympathy. I felt heroic in helping others. Giving was a delight while I was shy in taking help. If anyone at some point of time should help me, I thought I should repay soonest. I was always uncomfortable in seeking and receiving help. I suspect that I had lost many opportunities due to this crippling attitude. Participation in a recent seminar of T. Harv Eker helped me overcome this hindrance. Today I am not only comfortable in seeking help but immensely delighted to receive help and assistance.

As I look at the future, I know I will have to be consistent in raising the bar on a daily basis. I know I will have to be consistent in upholding a value system which is congruent with much needed human evolution. Also, I know I will have to be consistent in endurance, perseverance and tenacity in carrying out the task ahead. The way forward may be hazy but the vision is clear.

While that be so, I can equally guarantee that I will be inconsistent. For, there is nothing permanent. Everything changes, especially in me. While the principles that I cling on to will be consistent, the steps will certainly be inconsistent. There is no need to condemn

myself for inconsistent behavior. Epictetus, the great Greek philosopher rightly said, “No one can step into the same river twice”. This is an echo of Thirukkural. “Planet earth has the unique pride that the person of yesterday is not the one today”. Change and impermanence are eternal sweeteners that make life delicious. The challenge before us is to discover excellence in the midst of inconsistencies. I am certain I will meet this challenge.

Life Education and Social Commitment

Kalpana Sampath

Dr. Kalpana Sampath

Director, Arpitha Associates Pvt Ltd.

Abstract

Social work begins from home, is learnt in school and expands in life. Unfortunately education today has compromised the need to develop strong individuals with values and clarity who feel responsible for society and themselves. The need of the hour is 'Life education' and just not 'Life skills'. The paper elaborates on the ingredients that go into building evolutionary excellence amongst students based on experiential research with children between 10 to 16 years in Bangalore city. The module is built on Learning-Doing-Integrating and teaching children deeper reflection process. The highlight of the program is SAP – social action project that children undertake in tenth grade.

Social work starts from home and is learnt in school. As the world needs social orientation, Education should be given to actually create, connect and contribute, to go beyond themselves and connect to the society and create a society that all of us would want to belong to.

Education is one of the most fundamental spaces where social work orientation, thought and action begins. Working with children to make them part of the social work is one of the prime activities of a matured and nurturing society. Schools today and always have served as a valuable platform for young minds to come together and mutually evolve, but

Education today has sadly got restricted to individual performance and skills, knowledge required for livelihood of the individual. There is a serious disconnect of the child from the society and interdependence. Education needs to go beyond the academic realms and prepare its students for the important chapter called LIFE. Apart from giving the students knowledge, the education should address a deeper level of human existence such as one's VISION, the VALUES one stands by and make the children continuous LEARNERS, so that there is continuous harmony between the demands of the society and the child's inner self. While a lot of effort is invested in building capabilities, equal amount of time has to be invested in building the deeper level of enquiry process that will help integrate life. That is what "Life education" can do. The child needs to grow knowing its purpose for its own existence as well as in society.

Education sector on the other hand have introduced 'Life Skills' connecting again the individual performance and capacity building. While 'Life skills' deals with learning various tools and skills to handle Life situations, 'Life education' on the other hand deals with the understanding of using these skills appropriately in Life situations.

'It is important to know what I am capable of. It is even more important to know what I am using my capabilities for' (Sampath 2003).

Life skills may give the competence to a child who may use it for positive or negative consequences. The world today seeks Life education and not mere life skills. If we dream to see empathetic, respectful, self directed and farsighted individuals, who want to make a difference to themselves and others, they need Life Education. They need to have the reflective quality that enables them to make the choices that would truly add value in the larger context.

Life skills build the capabilities required to handle life; but Life education nurtures the clarity that is required to make the right choices to use these capabilities appropriately.

What Is Life Education? How Is It Different From Life Skills?

Life education can be seen as being more holistic and evolving, enabling better integration than life skills.

- Life education facilitates the ability to be context sensitive: while it includes Life Skill in it, it goes beyond on how one can use one's skills in enhancing the quality of life. For example, the capability of being intelligent can be used to manipulate a situation to suit one's achievement of a goal; or the same intelligence can be used to create and contribute for larger well being.
- Life education aims at facilitating the deepest level of enquiry and enables the person to be appropriate to a given context.
- Life education instills an understanding of the knowledge while Life skill brings in various methodologies to obtain the knowledge. The understanding of the knowledge is likely to leave behind several insights in the person which become pearls of wisdom when integrated into life. For example I know mathematics is a difficult subject for me but my understanding of this knowledge will give me what, why, when, where, who and how mathematics tends to become difficult for me. This enquiry will bring forth an insight into me, my learning styles and the orientation I have towards learning.
- Life education teaches one to work at a cause level. The deep down learning's and beliefs that one makes in life that governs the behaviour. It shows a path to handle issues in life at a belief level rather than behaviour level. Behaviour is only a representation of the beliefs that govern them (Sampath, 1999, 2006).
- If we seek meaningful development in children then we will have to focus on life education; particularly in a context where the whole world is going through crisis like never before.

Life Education Curriculum - EQUBE

Life education curriculum has to address both the purpose and the process of life. The purpose connects to vision and the process connects to the values. In order to be on a continuous journey of life evolution, learning to learn becomes a key dimension. Over a hundred years ago in the east, especially in the Indian context, large

part of education was about life. Now, education predominantly seems to be information and subject driven. Life education helps the child look at life more holistically in a way that enhances the quality of life based on the choices and decisions they make. The module is based on the concept of Evolutionary Excellence Model (Sampath, 1998)

This concept stems from a belief that all human beings innately move on the path of Excellence, which requires four critical cornerstones – Vision, Values, Learning and Excellence.

- Vision provides a sense of direction to life - where to go?
- Values determine the choice or the path taken to move towards the vision
- Learning makes the journey continuous by enabling clarity at every stage

The journey towards excellence is an ongoing evolutionary process and therefore excellence is not a destination but the milestones that are achieved in the journey. Life education curriculum is based on this excellence model and in the six years all the key words in the model are transacted at conceptual, experiential and application levels for the students.

Education has been serving as a process to equip the people especially children to face the requirements of the context in the

immediate future. Therefore, when the era changes the requirements of the context changes too and the educational perspectives have to also equally evolve. Agrarian era had education as a part of living with the family and through hands on work. Industrial era saw various new fields of study and structured processes that enabled proficiency to handle the context. The Information era had knowledge explosion and logical thinking skills at its peak. Further, with the onset of consciousness era and the children who are much higher in their capacity and capability, education needs to respond to their ability to enquire, understand, and integrate learning in life. Else, the children lose faith in the system and therefore develop indifference and restlessness. Recent research in understanding of children indicates the rise of 'Indigo Children', who show the capacity of human beings to be connected to the consciousness at a different level (Carroll and Tober, 1999). Carroll was the first to bring to light this phenomenon. The children of the new age are called 'Indigo Children' because of the predominance of indigo color in their auras. There are a host of websites that has collections from counselors, parents, pediatricians and educationists on the powers of indigo children, recorded with relevant case studies. There are already special courses in educational institutions meant to cater to the special talents of these children. Carroll and his wife Jan Tober propound ten common behaviour traits to identify the Indigo children.

- They come into the world with a feeling of royalty (and often act like it).
- They have a feeling of 'deserving to be here', and are surprised when others don't share that.
- Self-worth is not a big issue; they often tell their parents 'who they are'.
- They have difficulty with absolute authority (authority without explanation or choice).

- They simply will not do certain things; for example, waiting in line is difficult for them.
- They get frustrated with systems that are ritualistic and don't require creative thought.
- They often see better ways of doing things, both at home and in school, which makes them seem like 'system busters' (non-conforming to any system).
- They seem antisocial unless they are with their own kind. If there are no others of similar consciousness around him or her, they often turn inward, feeling that no other human understands them.
- They will not respond to 'guilt' discipline.
- They are not shy in letting you know what they need. (Carroll and Tober, 1999, p.1)

In order to address the children of this new era,

- learning about life needs to be a process of enquiry rather than prescription
- It has to be experiential in nature than just theoretical
- Learning should have adequate space to be integrated in life and should relate to everyday life. Exploration therefore is more welcome than monologue.

With these factors in mind, EFIL1, an organization working in the Education and Governance sector, a Life Education Curriculum has been designed that suits the enquiring mind. This program is named EQUBE – meaning E3 – which stands for Enabling Evolutionary Excellence. The following teaching guidelines determine the structure and delivery of the module:

- **Facilitate – No prescription**

Children from the consciousness era are largely conscious and explorative in their learning. Every session in EQUBE is designed to facilitate the enquiring mind to understand the implication of the choices one makes in life. Hence, teachers

are more facilitators and they explore the various alternatives in life through understanding its implications.

- **Working with cause**

As adults, to bring in change, one needs to work with those that 'cause' the behavior rather than behavior itself. Every human being has coded themselves with millions of conclusions that turn into beliefs which govern the behavior. While some of these beliefs are known, some are unknown and still they continue to govern the behavior (Sampath 1999). In children, it is essential to intervene at the coding level and give them the understanding of the process itself. Then, they have a higher possibility of sowing the right seeds and knowing how to weed out the unwanted plants.

- Awareness is one step ahead. The program is focused on bringing in awareness in children towards multiple perspectives available in life. After that deeper level of reflections happen as they grow and their sensitivity towards life increases.
- Edutainment as a process model enables the learning to be easily accepted. Intertwined with play, sharing become natural and learning is stress-free.

EQUBE addresses the five formative years of a child's growth, from the 5th to 9th grade. The 10th grade is the culmination of this program connecting them to social organization and social entrepreneurship.

In grade 5, the aim is to impart that Life is nothing but a string of stories with learning attached to it. In these sessions, 16-18 values are explored using a transformative tool called Discovery 2 (Sampath, 2005). The children get to understand that every event in their life is a story by itself and they have the choice to draw their learning's from each of those stories. It also introduces the possibility of multiple perspectives to them, along with introducing over forty different values. The children are made to move away from good/

bad concept of values which are judgmental and limiting to understanding values from facilitative and restrictive perspective.

In grade 6 Children learn that the learning they pick up from the stories move on to become conclusions and further to become beliefs. The linear model of the formation of values from experience to conclusion to Belief is presented to them through experiential processes of role-play and sharing. The children explore the processes involved in manufacturing their behavior through learning the processes involved in looking within. The power to change their beliefs and the ability to be aware of their conclusions form an important part of grade 6 program.

In grade 7 having learnt to locate their beliefs in the previous year, the children move on to learn to learn. Learning is a critical skill for managing change. The realization that mindful learning leaves behind a wise person and mindless learning creates a knowledgeable person is brought to them using the examples picked from their own classroom learning. Using 5W-1H, they learn to explore and connect to subjects and life. This gives the 12-year-olds a new perspective to look at their subject learning from an evolution-in-life perspective rather than from an examination perspective.

The grade 8 children are stepping into teens. The learning from grades 5, 6, and 7 about life needs to now get streamlined to advanced level of integration. Therefore, the purpose of these learning is anchored through dealing with 'VISION' formulation. The children learn the distinction between goals, mission, and vision. The power of vision is imparted to them with real-life examples and reflection exercises. They learn the vision essentials from individual point of view as well as group/team point of view.

The core learning is in three areas:

- The role played by vision and values integration in evolving them towards excellence
- The choice of being a Victim of circumstances or a Master of circumstances in working towards reaching their goals

- The children take a vision-value assessment using VVI (Vision-Value Instrument)³ and identify the extent of imbalance in their vision-value alignment.

The VIII graders get a realization that there is a purpose behind their existence and they need to find it. The sooner they find, the more the time they have to achieve their vision. They learn that career is only a means towards vision. They also understand the connection between the career and the societal needs fulfillment process.

Grade 9 is a sequel to grade 8. Having understood the power of vision, they now understand the values that go into achieving that vision. This year, the children learn five critical orientations in moving towards excellence:

- Achievement Orientation
- Sociability Orientation
- Leadership Orientation
- Learning Orientation
- Integrity Orientation

The children are introduced to feedback process using VPI (Value Profile Instrument)⁴ (Sampath, 1999). This is a multi-rater instrument. The exercise helps the children to obtain a 360-degree feedback from their peers, family, teachers, and friends. The children learn through understanding the implications created in the society from the imbalances in the values.

When the students come to the 10th standard the sessions are designed in such that they evolve and scale up with the class dynamics and have been enhanced with practical module called SAP - Social Action Projects that help internalize the learning and provide healthy cross linkage among various institutions like the family, school and community. The Social Action Project (SAP) is a possibility for each of the student of class 10 to know that he/she can make a difference to some place or someone in their life, and when given the opportunity of exploring this possibility what is it

that they would do? Each student had to spend a minimum of 20 hours and a maximum of whatever they needed to put in to complete the project.

The students are educated and encouraged to think out of the box and also to connect the SAP projects to their life vision and to the various concepts and learning's they have got in the 5 years of life education classes, take the guidance and suggestions from their parents for whatever project they take up and do their best. They also get an understanding of social work principles and project management skills. They are supported by EQUBE facilitators throughout the year in this process. At the end of the year they submit a written project report along with a questionnaire and also do a presentation of their project in front of their class. They get feedback on different parameters which include the written document, authenticity, uniqueness, innovativeness, clarity and depth, passion and courage while doing and presenting and also the overall flow of the project. They are also evaluated on how they could connect the whole experience of the project to self, society and the learning they got out of it. The panelists include persons who have not only been very high achievers in their respected fields but also are people with a vision to see a better, evolved and compassionate society.

For example, in 2013-2014 the SAP presentations saw a wide range of projects-the plethora included something as varied as creating an application for doctors to spending quality time and supporting their grandfather in a difficult time! Waste management and waste segregation, composting, fuel conservation through spreading awareness at traffic signals, water conservation, teaching blind students subjects, arts music, dance, editing text books for the blind and voice recording, playing games, teaching in Government schools, interacting and teaching children in orphanages, donating clothes and books to the same through newspaper drive, creating cycling trails to cleaning up lakes, selling cloth bags, making paper

bags, teaching dance to the differently-abled, to helping the underprivileged people make bank accounts and manage their finances ,giving free tuitions to their maids children, teaching spoken English to their maids...the list is endless.

One of the fall outs of this is the formulation of an NGO called Trash Mob in Bangalore city by two students which is gathering attention and momentum. Two students Adhitya and Vivek developed an idea to motivate students and youth to clean their surroundings areas of residence on Sundays. They began as an example gathering people in their area and adjacent areas to collectively work on cleaning their residential areas. This was presented as a SAP project. When they moved into 11th grade this idea gained momentum. When Swatch Bharat was popularized, this idea got a lot more impetus and now they also enable managing school events to ensure trash is cleaned and it becomes a way of life. So a seed that gets sown in tenth takes a form as they grow up.

The children present their ideas and efforts with a lot of style and panache and their confidence levels are high with a belief they could make a difference, if they choose to, not only to themselves but also the society. The key learning from SAP so far has included sharing and caring as a beautiful experience; empathy coupled with efforts can bring about change; becoming aware of the opportunities given to them; being thankful to all the gifts they have been bestowed with in terms of loving supportive family, good health and limitless possibilities; getting out of their cocooned comfort zone and seeing and facing the 'real' world; all these opened many students eyes making them more determined have a vision, work towards it and make a difference in whatever way they can to the society around them of which they are an integral part of! This whole experience also gave them a different perspective of their parents, teachers and to a large extent made them come out of 'I, Me, Myself' micro mode and look at a more macro perspective.

Concluding remarks

The entire effort of instilling social concern and social work possibilities is only a seed during school. When the children grow up and get their professional degrees and become people with power and money in the society, this seed will somewhere get stimulated and germinates into a social responsibility is the main aim. This effort does not stop with the children but it flows into the house to reach the parents and other adults in the society. It instills a social consciousness within them. While our education is built of the foundation of performance and competition, this effort brings forth the values of collaboration, cooperation and co-existence in the children. Instill love for society and a social consciousness is one of the pathways for professional fulfillment for a social worker. Its our prime responsibility too.

Notes

1 = EFIL stands for Education For Integrating Life, derived by spelling LIFE backwards! EFIL educational services private limited is an initiative with a clear direction to provide objective life - education by designing and delivering concepts, services and product interventions that help enable evolutionary excellence.

2 = DISCOVERY - 'Discovery' is a Values Clarification Transformative Learning Tool aimed to introduce basic human values to a person and to initiate a process of self-enquiry, which takes care of the need to learn to learn. The tool is presented in the form of a game using 'snake and ladder' with hundred parables/stories forming the backbone of the game. The eleven theme-based spirally evolving charts are included to inquire into specific dimensions like team building, creativity, self-esteem, leadership, etc. With exploration as the key methodology, the players are taken through three levels of learning – beginning with Explicit learning to Experience sharing to an Abstract conceptualization process. This

leads the player towards a belief level change that is transformative in nature. Having been used over a decade and half, this tool has multiple uses in schools, organizations, and communities - both at the self-level as well as the group level.

3 = VVI – Vision Value Instrument is a forty item instrument. The Instrument presents the location of the individual in the vision-value grid and describes the predominant characteristics of the individual in the current state of being. It indicates the extent of alignment between vision and values. It also provides the focus area for immediate action. It presents the profile in a two x two matrix four quadrants of high vision-high values; high vision – low values; low vision – high values and low vision and low values. EQUBE uses the student version of the instrument.

4 = VPI – Value Profile Instrument was developed in 1992 by Dr. J.M. Sampath. This is a 30-item multi rater instrument using a nine-point scale. The uniqueness of the tool is the ability to arrive at interdependence of values after converting the points obtained through rating scale into quantitative measures. The instrument is built on the premise that “No single value by itself is valuable. Values are inter-dependent. One needs to understand this inter-dependence to understand one’s own behaviour”. The VPI is classified into five orientations – Achievement, Sociability, Leadership, Learning and Integrity orientation. EQUBE uses the Student version of the instrument where students take feedback from parents, teachers, friends, siblings and significant others in their life.

References

1. Carroll, Lee & ToberJan. 1999 : *The Indigo Children*, Carlsbad, CA: Hay House, Inc
2. Sampath.J.M : *Evolutionary Leadership model*. Arpitha Associates Pvt Ltd, Bangalore, www.arpitha.com 1998
3. Sampath, J.M : *A sociological study of values clarification process in the development of organization culture*. Unpublished PhD thesis. Gujarat University 1999

4. Sampath, J M : *Inner Realities - Notes from the School of life*, Bangalore, India: Insight Publishers., p.160 2003
5. Sampath, Kalpana & Sampath, J.M : *The changing face of human capital in the era of consciousness - development path forward for HR*. Paper presented at NHRD conference, India 2006
6. Sampath, J.M : *Inaugural address at the Parents meet. Shishya school*. Hosur, Tamil Nadu 2008

**Niruta books
available online :**

amazon.in

Self vis-à-vis Organisation .....a continuous alignment process

B. Jaikrishna

B. Jaikrishna

President – Group HR, IT and Communications
Amara Raja Group, Hyderabad

Abstract

In organisational life, introspecting about ourselves and alignment with the organisation plays a vital role in the success of the individuals across all levels. This would be done by working on relationship building and developing the mental ability of configuring with people. We need to also understand organisation needs, expectations and then start configuring them with that of the Self. It is important to keep in mind that this process of alignment is dynamic and a continuous process.

Across organisational life, we on a day to day basis keep introspecting about ourselves and our alignment with that of the organisation that we work. Alignment is nothing but getting that configuration right with the organisation that we work for. Any employee whether at the highest echelon of the organisation or at the lowest, would want this alignment to be as perfect as possible.

I am of the firm belief and conviction that perfection in alignment may not be the ideal wish. But then 'excellence in alignment' which means a very high level of alignment of Self and the Organisation is what we should aspire for. Now while talking about excellence in alignment, the focus is on the configuration of the Self and the

Organisation. This process of alignment of Self with that of the Organisation is a continuous process and we can not say at any time for sure that it has arrived. Further this process is not static and the alignment approach keeps changing from context to context.

From situation to situation and from each interaction to interaction with all people this alignment process needs to be improved. The “Self” is the most powerful embodiment which we should influence. We need to look at our “Self”, our interaction patterns, our styles, our methods, our habits, our thinking etc. We need an unbiased ourselves to work on our “Self”. This unbiased approach comes if we have the courage of conviction about self introspection. Working on Self with regard to the alignment would mean working on several aspects.

One of the crux items on working on Self will be: How do we value others? We need to understand and appreciate that each other individual is unique and each one has their own uniqueness. We need to respect them for what they are and value them. We all know of the need for that Emotional Intelligence. This ability to monitor one’s own and other’s feelings and emotions, to discriminate among them, and to use this information to guide our thinking and action is of utmost importance. This is a unique intersection of the head and the heart that has to happen while we deal with people.

While we are clear on this and when we keep sincerely working on our Self and respond/deal with people based on this awareness, we slowly start impacting in a positive manner on our interaction patterns, our styles, our methods, our habits and what not. People around us then start experiencing these positive factors in us and the configuration between our self and others keeps improving. This in other words it is nothing but improvement in the alignment process. While our configuration with everyone in the organisation based on this awareness improves, the alignment with entire organisation becomes an obvious phenomenon and we get on to the path of excellence in alignment.

Beyond relationship building and that mental ability to configure with people there are other factors too that lead to excellence in alignment. As human beings it is natural to aspire for exceptionally good relationships with people. This aspect of positive relationship is vital and a very crucial underpinning for organisational life.

Now let's look from the organisation perspective. It's essential that we understand our organisation needs and expectations and then start configuring them with that of the Self. Any organisation as a business has a Mission, Vision, Values, Goals/objectives, and what not. All these are factors that lead to an organisation's excellence. Only when there is excellence in the organisation, there will be benefit to all the stake holders of the organisation. Now each one of us as a stake holder need to decide as to how do we bring in that alignment of Self and the Organisation to achieve excellence.

It's for us to examine deeply whether the Vision, Values, Goals/objectives of the organisation are of full conviction to us as an individual stake holder? Many of us as an employee find it difficult to feel and breathe as a stake holder. We need to live that role fully, examine deeply and understand as to why these are the values, why these are the goals/objectives of the organisation? What is the overall strategy deployed for achieving these goals? Am I convinced about all these? etc. We need to question ourselves as to whether we have that thorough understanding and conviction on all these factors meant for organisation excellence. Instead if we let lose on this understanding & conviction, we are letting loose the alignment process!!

There could be situations in organisation life where we are unable to bring in that understanding and conviction on these factors due to several reasons. During such times it's for us to decide whether we progress with that lack of understanding and conviction. A big NO is the obvious answer. If No, is the obvious answer, then we have to make ways to seek, clarify and debate with whomsoever it may be to create that understanding and conviction in us. While we go to seek and clarify, we need to be clear that either we convince the organisation of what our point or logic is, as well be equally clear that if we get valuable point or logic from the Organisation side, we would stand corrected. By getting on to this process of seeking and clarifying, we bring in that clarity in us and thereby we are actually ensuring that there is a real good match between our thoughts on the excellence factors and the organisation's thoughts on the excellence factors.

Thus, its essential to build in that understanding and conviction of the 'Organisation excellence factors' and not let it go as it is. It is essential to get that real good match. When there is a thorough

understanding and conviction on the excellence factors, we would have laid a friction less path for alignment. And once this friction less path is very well laid for alignment, we can look forward as to how to build the excellence in alignment on this aspect.

Having laid a friction less path for alignment, the job is more than half done for creating that excellence in alignment. All of us know out of experience that once convinced of something, we all go out in full vigor and do it in full spirit. The same here is the reality and truth. When the quality of vigor is best, the quality of execution is at its best. When the quality of execution is at its best, the organisation excellence is also at its best.

When we have achieved high organisation excellence through factors which were of high conviction to us and with high quality of execution by us, it would be natural that our level of alignment with that of the organisation will also be of highest order thereby bringing in excellence in alignment.

Now, what about our career aspirations and ambitions in organisation life? How do we create an alignment on that? How do we get there? Yes, here again we need to come back to our "Self". We all have heard, listened and read about several people of their success in career/organisation life and personal life. Be it their success experiences as they share or our own success that we all have achieved in small ways, the crucial factor is again the Self.

To aspire is to wish. A closer look on the word aspiration or ambition tells us it is nothing but what we want to reach. Primarily we need to check whether there is an existence of such an aspiration or wish within us. Most of the success oriented people possess this. With the assumption that aspirations/goals exists clearly within us with a high level of motivation, let's move on to how to make it happen.

Like the way we are clear about our goals/aspirations, how much are we moving forward based on these? Based on our aspirations, do we perform and excel accordingly at work? To this, we may say 'Yes' but the crucial aspect is to analyse to whether we progress daily at work keeping in tab of these aspirations that we have? When it comes to contribution to work, it is essential that we share our career aspirations with the organisation. This does not mean announcing about it across the organisation. In these matters, when we refer organisation it would definitely mean the Superiors. We

need to check out the 'validity of our aspirations'. Checking out validity of aspirations is a two pronged process. First is to understand and analyse from the organisation the career plans that the organisation has for you based on your potential/competencies and the organisational needs. Then is to check how valid are your career plans based on the plans that the organisation has for you. The importance is to match these two. It is presupposed that we would have made an entry to the organisation based on a high degree of match that we found based on our aspirations. So also, the Organisation has hired us based on a high degree of match that we possess vis-à-vis what the organisation wanted.

We talked about creating the match between the plans that we have vis-à-vis what the organisation has for us. How do we go about creating that match? This is easily said than done. In the reality of organisational life there are Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats that exists in the organisation for each Individual. We need to analyse the quantity and quality of Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (swot) that exists in the organisation for us. This analysis needs to be done based on the plans that we have vis-à-vis what the organisation has for us

It's most desirable and essential to have high quantity and high quality of Strengths and Opportunities and a low quantity and low quality of Weaknesses and Threats. If we get this ratio right, we are almost through. This ratio is the swot alignment of our plans vis-à-vis the organisation. Now, more than organisation themselves being a reason for the ratio difference of this swot alignment, we as individuals are major contributors in influencing this ratio. We can constantly calibrate on this in our daily organisational life and ensure that we create a match between the plans that we have vis-à-vis what the organisation has for us. Towards this we need to work on our Self.

The key questions that we need to answer are: What are we doing to strengthen these Strengths and weaken the Weaknesses? What are we doing to seize the Opportunities and cease the Threats? By being passive to whatever happens around us in the organisation, we are creating more of divide in the alignment process. We tend to believe that we can't do anything to most that happens to us within the organisation and we become mute. We do not believe that it is our organisation and it is our career. The reality is that most that happens to us and around us can be influenced by us.

To substantiate this further, we should believe that many of the commonly believed organisation responsibilities are also individual responsibilities or at least factors that can be influenced by us. For example, one of the important organisation responsibilities that we all expect to happen is the aspect of “Providing feedback to employees” It is a strong belief that this is solely the organisation responsibility and if it does not happen there’s nothing that the employee can do about it. It is also believed that this is purely an Organisation function where the organisation is the doer and employee the recipient. Actually this is where our Self needs to corrected and reoriented.

Why can’t we as individuals seek feedback periodically if not given? Why can’t we make it a habit of seeking feedback from Superiors and not wait for it to be provided? Why can’t we make it happen and convert it as our function and still be the recipient of benefits arising out of the same? By doing so from our side, the weakness in the system is weakened and converted to our benefit. Thus, even when the organisation is unable to do some of those required aspects of alignment from its side, we ensure it happens thus keeping the alignment of our Self with that of the Organisation at a high order. This is just one of the several aspects that we may face. We need to apply and adopt the same constructive approach on all other aspects in our organisational life.

Another factor that we need to check regarding alignment is while we take up new assignments within the existing organisation or while making a career move and taking up a new assignment in another organisation. Have we examined closely on the validity of our aspirations in the new assignment? Will the new assignment help in achieving the aspirations and in turn enhance the alignment? These are questions that we tend to skip and probably look only at other fringe aspects of the new assignment. It is therefore crucial for us to examine these aspects of alignment suitability like the way Organisations check on our suitability to the job.

It is evident that it is the Self that matters in alignment with the Organisation than any other factor. It is the Self itself that is responsible for creating that alignment with the Organisation. To reiterate, the “Self” is the most powerful embodiment which we should influence. We also need to keep in mind that this process of alignment is dynamic and a continuous process wherein we need to keep doing the calibration as required from time to time in our organisational life.

Diversity in Ability and Social Exclusion in India

Deepti Nair

Deepti Nair
Secretary, CEWA, Chennai

Abstract

Disability has always been looked down upon by the society and the differently abled persons have not yet been included in the mainstream society in many countries in the world. The article analyses the various models of disability and advocates for the adoption of the social model of disability along with rights based advocacy and activism. India is far behind the developed nations in creating an inclusive society because of the continuing barriers at different levels despite laws and policy pronouncements.

Concept

Differential ability is the norm in all societies. Ability is a continuum and absolute ability is a rarity. But due to false beliefs and prejudices, disability to perform the various personal functions and activities independently has been looked down upon by the so-called “normal” persons, and persons with disabilities (PWDs) are marginalized and socially excluded. The World Health Organization (1996) defines disability as “any restriction or lack of ability to perform an activity in a manner or within a range considered normal for a human being.” The UN Convention on

the Rights of Persons with Disabilities (2006), in Article 1, defines PWDs as “those who have long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others”. The Rights of Persons with Disabilities Act, 2014, defines a person with disability as a person with long term physical, mental, intellectual or sensory impairment which hinders his/her full and effective participation in society equally with others. Disability is defined to include 19 conditions. The Act defines barrier as any factor including communicational, cultural, economic, environmental, institutional, political, social or structural factor which hampers the full and effective participation of persons with disabilities in society, The Act also defines persons with Benchmark Disability as persons with not less than 40 per cent of a specified disability.

Models of Disability

It is only during the last part of the twentieth century that the term “disability” has been used to refer to a distinct class of people. There are many models put forth on disability by people who claim to be concerned with the phenomenon. The prominent two models are the Medical Model and the Social Model.

The Medical Model of Disability

This model explains disability as a physical or mental impairment of the individual. It views disability as a problem of the person, caused by disease, trauma or other health condition which requires sustained medical care provided by professionals. The Medical Model is also known as the Biological-Inferiority or Functional Limitation Model (mymdrc). Medical practitioners are those who devised this model. The Expert or Professional Model is an offshoot of the medical model. This model produces a system in which an authoritarian professional service provider prescribes and acts for a passive client (Langtree).

The Social Model of Disability

This model explains disability as a socially created problem and a matter involving the full integration of individuals into society.

According to this model, disability is not an attribute of the individual, but a complex combination of conditions, most of which are the creation of the social environment (Langtree). The social model views impairment as normal for any population. What disables people with impairments is a web of discrimination made up of negative social attitudes and cultural assumptions as well as environmental barriers, policies, laws, structures and services which cause social exclusion and economic marginalization (Albert & Hurst, 2005). The social model of disability “gives us the words to describe our inequality. It separates out disabling barriers from impairment.....” Because of this, the social model “enables us to focus on exactly what it is which denies us our human and civil rights and what action needs to be taken” (Morris, 1991). The philosophy of the social model originated in the Civil Rights Movement in the US. Hence it is also referred to as the Minority - Group Model of disability. It argues that disability stems from the failure of society to adjust to meet the needs and aspirations of a disabled minority. It is similar to the doctrine of racial equality which states that “racism is a problem of whites from which blacks suffer”. This model places the onus upon society and not on the individual (mymdrc).

Disability and the attendant low social, economic and political status is no way a result of divine proclamation, but a direct consequence of social attitudes, myths and misconceptions proffered by the able-bodied majority (Drake, 1999). Fischer (2006) refers to this as “apartheid by design”. Equal access for a person with an impairment or disability is a human rights issue of major concern. (Langtree). The exclusion of persons with disability is manifested not only in deliberate segregation, but in a built environment and organized social activity that preclude or restrict the participation of people seen or labelled as braving disabilities. Social philosophers began to see disability as a source both of discrimination and oppression, and of group identity, akin to race or sex in these respects (plato. stanford).

The Moral Model

The model is of the view that individuals are morally responsible for their own disability. In congenital instances disability is seen as a result of the bad actions of the parents. This is a religious fundamentalist explanation (Langtree). The Hindu doctrine of Karma attributes the disability or suffering of an individual to his or her bad deeds in the previous birth or the evil deeds of the parents.

The Tragedy or Charity Model

This model views persons with disabilities as victims of circumstances and hence they deserve others' pity. This and the medical models are the most widely used by the non-disabled persons to explain disability (Langtree). Charitable bodies and fund-raising, donor organizations exploit this negative victim-image to raise huge funds from society. Donnellan (1982) described the fund raising appeals through television channels as "televisual garbage" which was "oppressive to disabled people". Many international donor agencies are criticized for raising humongous amount of funds and spending on the lavish life style of the donor administrators at the cost of the money raised in the name of children and adults with disability.

The Rights-based Model of Disability

This model has arisen in recent times which conceptualizes disability as a socio-political construct. As there is a shift in emphasis from dependence to independence, persons with disability have been seeking a political voice and have become politically active against social forces of "ableism". Disability activists are projecting identity politics and have been adopting the strategies used by different social movements for human and civil rights against issues as sexism and racism (mymdrc). Disability movement across the world has been complaining that the perspectives of people with disabilities are most often ignored and discounted in policy making and programme implementation. The title of James Charlton's book (1998) "Nothing about Us without Us" has its source the slogan of the disability movement.

Social Exclusion

Stewart, et al (2006) explain social exclusion as a concept “used to describe a group or groups of people who are excluded from the normal activities of their society in multiple ways.” The European Union states social exclusion “as a process through which individuals or groups are wholly or partially excluded from full participation in the society in which they live” (Laderchi ,et al, 2003). Social exclusion, for the Council of Europe, is a broader concept than poverty, and it encompasses not only low material means but also the inability to participate effectively in economic, social, political and cultural life, and even alienation and distance from mainstream society (Duffy, 1995). Disability is the result of those actions of the non-impaired majority in society that inhibit the lives of people with impairment (Drake, 1999). Disability or diabolism joins racism, sexism, and homophobia as a form of social oppression (Thomas, 2003).

Persons with Disabilities in India

The Census of India estimated 26.8 million persons with disabilities in the country in 2011 out of the total population of 121 billion. They constituted 2.21 percent of the total population. The types of disabilities and their frequencies in the country were as follows (punarbhavain):

Type of Disability	Number of Persons	Percentage to Total
In seeing	50,32,463	0.416
In hearing	50,71,007	0.419
In speech	19,98,535	0.165
In movement	54,36,604	0.449
Mental retardation	15,05,624	0.124
Mental illness	7,22,826	0.060
Other	49,27,011	0.407
Multiple disability	21,16,487	0.175

These statistical data is definitely an underestimate. A large number of persons with disabilities are not properly enumerated by

the persons retained for census enumeration. Social worker and researcher, Professor T.K.Nair narrates his experience during the 2011 census enumeration. During the two rounds of enumeration he repeatedly asked the enumerator whether he would need the data on disability for which he mentioned that there was no provision in the census forms. On further enquiry, he admitted that he was doing the work on behalf of the real enumerator, a female relative.

Indian Society and Disability

Indian society has never been an inclusive society. The dominant, higher castes excluded the lower castes; the rich always exploited the non-rich and the poor; the non-disabled always marginalized the persons with disability. Hindu scriptures enjoin upon the followers to believe in the Karma (deeds) of the previous births of the individuals or the parents. Other religions also explain poverty, serious illness and disability with past sinful deeds in some form or the other. Persons with disability are referred to by the disability and addressed contemptuously. Hindi and languages with Sanskrit origin classify the persons with disability as “Vikalang” while other regional languages use the variants of this distasteful categorization. While in English, there has been progressive changes in referring to the persons with disability from “handicapped” to physically or mentally challenged as well as to differently abled, the Indian regional languages remain static indicating the perpetuation of the social prejudices towards disability. These prejudices are also reflected in implementing measures for the mainstreaming of persons with disability in the Indian society.

Disability movement is of very recent origin in India starting from the beginning of the 21st century. Former Prime Minister Indira Gandhi issued an order after the 1971 War against Pakistan reserving 3 percent in government jobs for persons with disability. The positive gesture of the Prime Minister was sabotaged by the negative minded bureaucracy which interpreted that only C and D categories of jobs would fall under this reservation. According to this interpretation,

persons with disability were eligible for the posts of peons, attenders, sweepers, etc. What a perverted mind of the bureaucrats? There were widespread protests against the abuse of the 3 percent reservation. Finally, The Persons with Disabilities Act was passed in 1995. Though it was a weak legislation the Act was hailed as a path breaking one. The Act specified that 3 percent reservation of jobs in all kinds of government jobs and in educational institutions including professional colleges, IITs and IIMs would be mandatory. Till that time not even one student with disability was admitted in any professional college in the country. This was the initial phase of the disability movement in India from charity to rights. Javed Abidi, who at that time was with the Rajiv Gandhi Foundation, is one of the architects of this shift in emphasis in the struggle for justice for persons with disability. The “invisible minority” of the large number of persons with disability was never considered important by the Census administration and it refused to include disability in the 2001 Census. The disability activists took the protest to the streets. L.K.Advani, the then Home Minister, intervened and for the first time disability was counted by the Census authority. However, there is gross under-enumeration of persons with disability even in the 2011 Census.

The Right of Children to Free and Compulsory Education (RTE) Act, which became operative from April 2011, provides constitutional right to all children in the 6 to 14 age group in a neighbourhood school, suffers from half-hearted implementation and many loopholes for the reluctant elite schools to evade the statutory provisions to admit children with disability and children from poor economic background. The Rights of Persons with Disabilities Act, 2014 superceded the 1995 Act and it is considered a landmark law. But the critics say that the Act was sloppily drafted and was passed in a hurry keeping the 2014 elections in sight. One example is the 3 percent reservation for persons with disability in jobs and in promotions including entry to civil services. The government of India adopted a hyper-technical view and argued before the Supreme Court that reservation in promotions would

affect the prospects of the persons with merit. The Supreme Court expressed its displeasure with this approach of the government and ordered that reservations would be applicable in promotions also.

The UN General Assembly adopted the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities on 13th December, 2006. On October 1, 2007, India ratified the U N Convention which lays down the following principles for empowerment of persons with disabilities:

- Respect for inherent dignity, individual autonomy including the freedom to make one's own choice, and independence of persons.
- Non-discrimination
- Full and effective participation and inclusion in society
- Respect for difference and acceptance of persons with disabilities as part of human diversity and humanity
- Equality of opportunity
- Accessibility
- Equality between men and women
- Respect for the evolving capacities of children with disabilities and respect for the right of children with disabilities to present their identities.

The 2014 Act is based on the principles of the UN Convention. But its implementation leaves much to be desired as was evident from the regressive stand taken by the government (both UPA and NDA) on the reservation issue before the Supreme Court.

Malcolm Gladwell's famous book "David and Goliath" (2013) has given impetus to persons with disability and other "underdogs and misfits" to face difficulties with courage, and spurred disability and other minority movements. Sudha Menon and Ferose wrote the book "Gifted" (2014) narrating fifteen inspiring stories of persons with disability, who transformed challenges into great opportunities with grit and determination. Malavika Iyer, who lost her hands and legs in a freak accident, has become a professionally qualified social worker and a designer of fashions; Siddharth with cerebral palsy and "70 percent disability" always tried to cross the 70 mark

in academic and professional life, whom former President Dr. Abdul Kalam addressed at a public gathering as “my friend ,the banker from Chennai” ; and Javed Abidi, despite being restricted to a wheel chair, is a leading figure of disability activism in India are some role models illustrated in the book. Fortunately these motivated persons have had the benefit of family support and financial backing. But there are many “Davids” without financial support to gain access to technology and quality medical care. Outside these circles of success are millions without any opportunity to overcome the challenges of disability.

Recently, a political leader of great stature and a former Chief Minister of the state of Tamilnadu for the longest period M. Karunanidhi refused to attend the Assembly proceedings as there was no “disabled -friendly” facility for him, being bound to a wheel chair for the past few years. It is an irony that as Chief Minister he piloted the policy for the differently abled in the state. The present government led by the former opposition party ordered in February 2013 that all public buildings should have a slew of access-friendly facilities ranging from ramps to handrails within six months. But only about 1 percent of the public buildings in the capital city Chennai is disabled -friendly and not a single public transportation (bus) in the city is access-friendly to persons with disability. There is a huge gap between the promises of the central and state governments, and the ground reality. Recently the government of India announced a massive campaign “Sugamya Bharat” (Accessibility India) to sensitize people on accessibility issues concerning persons with disability, besides creating awareness on improving facilities for them. No doubt, it is a laudable initiative. But, like all other initiatives, will this also go the usual way? “While the Rest of the world has taken great strides in mainstreaming the differently abled into the larger contours of their society, life continues to be an uphill struggle for the differently abled in India (Menon & Ferose, 2014). Will the differently abled continue to be overburdened with the “handicapped” tag and live a life on the fringes, largely ignored by the Indian society and its political masters and the bureaucratic bosses?

References

1. Albert, B., & Hurst, R. (2005). *The Social Model and Poverty Reduction: Disability and the Human Rights Approach to Development*. London: Department For International Development.
2. Charlton, J.L. (1988). *Nothing About Us Without Us: Disability Oppression and Empowerment*. Oakland: University of California Press.
3. Donnellan, C. (1982). *Disabilities and Discrimination Issues for the Nineties*. New York: McGraw Hill.
4. Drake, R.F. (1999). *Understanding Disability Policies*. London : MacMillan Press.
5. Duffy, K. (1995). *Social Exclusion and Human Dignity in Europe*. Strasbourg : Council of Europe .
6. Gladwell, M. (2013). *David and Goliath :Underdogs ,Misfits and the Art of Battling Giants*. New York: Little, Brown and Company .
<http://punarbhavain/index.php?option=com.content&view=article>. Retrieved on 17-12-2014.
7. Laderchi, C., Ruggeri, R., & Stewart, F. (2003). "Does It Matter That We Do Not Agree on the Definition of Poverty?: A Comparison of Four Approaches". *Oxford Development Studies*, 31 (3):243-274 .
8. Langtree, I. "Definitions of the Models of Disability". [www.disabled-world.com/ definitions/ disability models - php](http://www.disabled-world.com/definitions/disability-models.php). Retrieved on 18-12-2014.
9. Menon, S., & Ferose, V.R. (2014). *Gifted :Inspiring Stories of People with Disabilities*. Gurgaon: Random House India .
10. Morris, J. (1991). *Pride Against Prejudice: Transforming Attitudes to Disability*. London : The Women's Press .
11. Stewart, F., Barron, M., Brown, G., & Hartwell, M. (2006). *Social Exclusion and Conflict: Analysis and Policy Implications*, CRISE Policy Paper. Oxford: Oxford University .
12. Thomas, C. (2003). *Defining a Theoretical Agenda for Disability Studies*. London: Disability Studies Association.
www.mymdrc.org/models-of-disability.html Retrieved on 18-12-2014.
www.plato.stanford.edu/entries/disability/ Retrieved on 18-12-2014.
13. World Health Organization. (1996). *The World Health Report 1996 :Fighting Disease, Fostering Development*. Geneva: WHO.

ಸಂಪಾದಕೀಯ

2014ನೇ ಇಸವಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ವರ್ಷವಾಗಿದೆ. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವು ಭಾರತದ ಚುನಾವಣೆಯ ಮತ್ತು ಯುಪಿಎ ಸರ್ಕಾರದ ಕೇಂದ್ರ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು, ಯುಪಿಎ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದೇಶವನ್ನು ಆಳಿತು ಮತ್ತು ಭಾರಿ ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿತು. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷವು ಲೋಕಸಭೆಯ ಶೇಕಡ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬಹುಮತ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಯಿತು, ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮತದಾರರು ಭಾರಿ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೂತನ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ನರೇಂದ್ರ ಮೋದಿಯವರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನವು ಪೇಶಾವರದ ಸೇನೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ದಾಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಯಿತು. 130ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಸಹ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಘಟನೆಯು ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಯಾವುದೇ ಸಮಾನಾಂತರವಿಲ್ಲದ ಮುಗ್ಧರ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯೇ ಅಲುಗಾಡಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. 2014ರಲ್ಲಿ ನೊಬೆಲ್ ಶಾಂತಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾಯಿತು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷದ ಮಲಾಲ ಯೂಸುಫ್‌ಜೈ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಕೈಲಾಶ್ ಸತ್ಯಾರ್ಥಿ ನೊಬೆಲ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಸ್ವೀಕೃತರು. ಮಲಾಲ ತನ್ನ ಕಿರಿಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ತಾಲಿಬಾನ್ ಭಯೋತ್ಪಾದಕರ ಗುಂಡಿಗೆ ಸೆಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ನೊಬೆಲ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಅತಿ ಕಿರಿಯ ವಿಜೇತೆಯಾಗಲು ಪವಾಡರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಮಲಾಲಳ 'ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ'ದ ಚಳುವಳಿಗಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ 'ಬಚ್‌ಪನ್ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ'ದ ಸ್ಥಾಪಕ ಕೈಲಾಶ್ ಸತ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 85,000 ಅಧಿಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಷ್ಟದ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ, ಜೀತದಿಂದ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ವಂಚಿತರಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕುಡಿತ್ತವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಮದ್ಯಪಾನಕ್ಕೆ ದಾಸರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವೃತ್ತಿಪರ ಸಮಾಜ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾದ ಡಾ. ಶಾಂತಿ ರಂಗನಾಥನ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನೇ ಕುಡಿತ್ತದಿಂದ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಮಾದಕ ವ್ಯಸನದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವ ರೋಗಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು 'ಟಿ.ಟಿ ರಂಗನಾಥನ್ ಕ್ಲಿನಿಕಲ್

ರಿಸರ್ಚ್ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಮತ್ತು ಅದರ ಆಶ್ರಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದರ್ಜೆ ಸೌಲಭ್ಯದ 'ಟೆಟಿಕೆ ಹಾಸ್ಪಿಟಲ್' ಅನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮಹೋನ್ನತ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅವರು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಂದ ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. “ದಿ ಎಂಪವರ್ಡ್ ಕಮ್ಯುನಿಟಿ - ಎ ಪ್ರಾರಥ್ಯಂ ಶಿಫ್ಟ್ ಇನ್ ದಿ ಟ್ರೀಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಫಾರ್ ಆಲ್ಯೋಹಾಲಿಸಮ್,” ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕುಡಿತದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸಮುದಾಯ ವಿಧಾನದ ಮಿತವ್ಯಯದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ 'ಟೆಟಿಕೆ ಹಾಸ್ಪಿಟಲ್' ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿದೆ. ಇದು ಕುಡಿತದ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಡಾ. ಶಾಂತಿ ರಂಗನಾಥನ್‌ರವರು ಯುನೈಟೆಡ್ ನೇಷನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಕೊಲಂಬೊ ಪ್ಲಾನ್‌ನಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನಿರ್ವಹಣೆ (ಹೆಚ್.ಆರ್.ಎಮ್) ಮತ್ತು ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ವೃತ್ತಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಎಂಟು ದಶಕಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಆಂಟೊ ವಿನ್‌ಸೆಂಟ್‌ರವರು ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ನೇತಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ “ಕನ್ನಿಸ್ಟೆಂಟ್ಸ್ ಇನ್‌ಕನ್ನಿಸ್ಟೆಂಟ್ಸ್” ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಅಪಾರ ಅನುಭವವನ್ನು ಕಿರಿಯ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಪರರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ (ಹೆಚ್‌ಆರ್) ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಕ್ರಿಯ ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಆಂಟೊ ವಿನ್‌ಸೆಂಟ್‌ರವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಪಾದ್ರಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತನೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಗೂಡಿ ತನ್ನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮುದಾಯ ಕಾಲೇಜು ಚಳುವಳಿಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸಮೃದ್ಧ ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಬೆಂಬಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ರಹಿತವಾದ ಇದು ಒಂದು ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಆಂಟೊ ವಿನ್‌ಸೆಂಟ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಅನುಭವವನ್ನು “ಎಂಪವರಿಂಗ್ ದಿ ಪೂರ್ ಮಾರ್ಜಿನಲ್ಯೆಸ್ಡ್ ಔಟ್ ಆಫ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ ತ್ರೂ ದಿ ಕಮ್ಯುನಿಟಿ ಕಾಲೇಜ್” ನಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

“ಲೈಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಅಂಡ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಕಮಿಟೆಮೆಂಟ್” ಲೇಖನವು ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ 5 ರಿಂದ 10ನೇ ತರಗತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ಇಎಫ್‌ಐಎಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮತ್ತು ಅದರ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಡಾ. ಕಲ್ಪನಾ ಸಂಪತ್‌ರವರು ನಡೆಸಿದರು. ಇಎಫ್‌ಐಎಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು EQUBE ಎಂಬ ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಿಸಿತು. EQUBE ಅಂದರೆ ವಿಕಾಸಾತ್ಮಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಅನುವು (Enabling

Evolutionary Excellence). 10ನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆಗೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು 10ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. EQUBE ಸಂಸ್ಥೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಯುವಜನತೆಗೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಗುಂಪಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ (ಎಚ್‌ಆರ್) ಬಿ. ಜೈಕೃಷ್ಣರವರು ತಮ್ಮ “ಸೆಲ್ಫ್ ವಿಶ್-ಎ-ವಿಸ್ ಆರ್ಗನೈಸೇಷನ್” ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆ ನಡುವಿನ ನಿರಂತರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಆತ್ಮವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸದಿಂದ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಸಂರಚಿಸುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ನಿರಂತರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ. ಜೈಕೃಷ್ಣರವರ ಲೇಖನವು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮಾಜವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂಗವೈಕಲ್ಯತೆಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಲಚೇತನರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ವಿಕಲಚೇತನರನ್ನೂ ಸಹ ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಕಲಚೇತನರೂ ಸಹ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವಂತಾಗಿದೆ. ಅರ್ಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಾರರಾದ ದೀಪ್ತಿ ನಾಯರ್‌ರವರು ತಮ್ಮ “ಡೈವರ್ಸಿಟಿ ಇನ್ ಎಬಿಲಿಟಿ ಅಂಡ್ ಸೋಷಿಯಲ್ ಎಕ್ಸ್‌ಕ್ಯೂಷನ್” ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯ ಅಂಗವೈಕಲ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಅಂಗವೈಕಲ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾದರಿಯ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಇದರ ಜೊತೆ ಹಕ್ಕು ಆಧಾರಿತ ವಕಾಲತ್ತು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾವಾದವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೆಚ್‌ಐವಿ ಮತ್ತು ಏಡ್ಸ್ ರೋಗವು ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಇನ್ನು ಅನೇಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚು. ಹೆಚ್‌ಐವಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು

ಸರ್ಕಾರದಿಂದ, ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು. ಈ ಮಹಾಬಲಭಟ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಭಾರತವು ಕೇವಲ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಶತಮಾನದ ಪೀಳಿಗೆಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಪಠ್ಯ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ “ಯುಗಾಂತ” ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ದೈವತ್ವದ ರಹಿತವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರ ಹಾಗೆ ಪರಿಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಸಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್‌ರವರ “ಸೋಷಿಯಲ್ ವರ್ಕ್ ಫಿಲಾಸಫಿ: ಶರಣ ಅಂಡ್ ದಾಸ ವಿಷನ್ ಆಫ್ ಲೈಫ್-ಎ ಕಂಪೇರೆಟಿವ್ ಸ್ಟಡಿ” ಪುಸ್ತಕವು ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ. ಎನ್.ವಿ. ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮಾರ ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

2015 ಜನವರಿಯಿಂದ ಬರಲಿರುವ ‘ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು’ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಸುಧಾರಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರಲಿವೆ. ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಬಹು ಓದುಗರಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ ಹಾಗೂ ನಿರುತ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೃತಿಗಳು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮೂಲಕವೂ Amazon.in ನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. Niratanka NGO Directoryಯು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರಲಿದ್ದು ಇದು ಎನ್‌ಜಿಓಗಳ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. 2015ರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಪತ್ರಿಕೆ 5ನೇ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದೆ. ಸತತವಾಗಿ 4 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಹಕರಿಸಿ, ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಹೀಗೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಸಹಕಾರ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ನೀಡಿ, ಚಂದಾದಾರರಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಬೆಂಬಲಿಸಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇವೆ.

ರಮೇಶ ಎಂ.ಎಚ್.

ಸಂಪಾದಕರು

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧ ಮತ್ತು ಏಡ್ಸ್ ರೋಗವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ

ಈ. ಮಹಾಬಲಭಟ್ಟ

ಡಾ. ಈ. ಮಹಾಬಲಭಟ್ಟ

ಪಿನ್ಸಿಪಾಲ್, ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್, ಮೇಜರ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಆಫ್ ಯು.ಜಿ.ಸಿ ಇನ್ ಸಂಸ್ಕೃತ,
ಶ್ರೀ.ಧ.ಮಂ.ಕಾಲೇಜ್ (ಸ್ವಾಯತ್ತ)

ತಿರುಳು

ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧ ಮತ್ತು ಏಡ್ಸ್ ರೋಗ ಸಮಾಜವನ್ನು ಆವರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪಿಡುಗನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು ಪೂರ್ಣ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಯನ್ನು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೂಡ ಅಳವಡಿಸಿ, ಸಮಾಜದ ಯುವಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಯೋಗ್ಯ ಯೋಜನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಪೂರಕವಾದ ವಿಶೇಷ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾದ ಲೇಖನ.

* * * * *

ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಘಜೀವಿ. ಹಲವರೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡುವವನು. ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನ ಸುಗಮಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ ಜೀವನ ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನಃ ಪಶುಃ¹ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬದುಕಿನಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಗಾರಕ್ಕೆ ಹೊಳಪು ಬರಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ ಬದುಕಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬುವುದು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನು ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರದೆ ಹೋದರೆ ಆತನು ದುಷ್ಟಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಸಮಾಜ ಕಂಟಕನಾಗಬಹುದು. ಕೊನೆಗೆ ತನಗೆ ತಾನೆ

ಶತ್ರುವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನೆ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗಾಗದಿರಬೇಕಾದರೆ ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಿಗಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಉತ್ತಮಸಂಸ್ಕಾರ ಸಿಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದರೆ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ-ಕೆಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರುವಂತಹುದು ಶಿಕ್ಷಣ.

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಇರುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೂ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಕಷ್ಟನಷ್ಟವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪಡೆಯಬೇಕಾದುದನ್ನು ಪಡೆದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯನಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾದ ಸತ್ಯ. ಜೀವನವನ್ನು ಕೂಡ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮೇರುಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ತನ್ನ ರಘುವಂಶ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ² ಈ ರೀತಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ-

ಶೈಶವೇ ಅಭ್ಯಸ್ತವಿದ್ಯಾನಾಂ ಯೌವನೇ ವಿಷಯೈಷೀಣಾಮ್ |

ವಾರ್ಧಕೇ ಮುನಿವೃತ್ತೀನಾಂ ಯೋಗೇನಾಂತೇ ತನುತ್ಯಜಾಮ್ ||

(ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳಂತೆ ಇದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಸುಖಮರಣವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾರೆ)

ಹೀಗೆ ಪಂಚಾಂಗಪ್ರಾಯವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾರ್ಥಕ ಬದುಕಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸುಖದಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಅವಶ್ಯಕ. ಇದರರ್ಥ ಬಾಲ್ಯದ ವಿದ್ಯೆ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಗಳಷ್ಟೆ ಯೌವನ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಷ್ಟವನ್ನು ದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೂಡ ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ. ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆಯಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನು, ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ದುಃಖದಿಂದ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾದುದು ಅಥವಾ ಅತಿಯಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಳಲಿದವನಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಕೆಟ್ಟಮಾರ್ಗವನ್ನು (ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು) ಅನುಸರಿಸುವವನಾಗಿ (ಅಮಲು ಪದಾರ್ಥ ಸೇವನೆ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ, ಜೂಜು) ರೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಡೀ ಸಮಾಜದ ಜನರು ಇಂತಹ ಕಾರಣದಿಂದ ರೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾದರೆ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜ ನಿಧಾನವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ³ ಎಂದರೆ ವಿದ್ಯೆ ಕೊಡುವಂತಹದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ⁴. ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಇವೆ. ವಿದ್ಯೆಗಳು ಇಷ್ಟೆ ಇರುವುದು, ಇವೇ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಎಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ದೇಶಕಾಲಗುಣಗಳೇ ಕಾರಣ. ಇದರಂತೆ ಕಲಿಯುವ, ಕಲಿಸುವ ಮಟ್ಟವೂ ಕೂಡ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳು ನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿವೆ. ನಾಶಗೊಂಡ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಾದರೆ (ಉದಾ-ರಸಾಯನವಿದ್ಯೆ) ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಉದಾ-ಯೋಗವಿದ್ಯೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಹಲವಾರು ತೊಂದರೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿವೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿವೆ. ಉದಾ-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಣಗಳು ಲೌಕಿಕ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೋಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಣಗಳು. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣದ ಇತಿಹಾಸ ಪರಂಪರೆ.

ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಂತಕಥೆಯಾಗಿರುವಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರ ಗಮನವನ್ನು ತರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಕಲುಷಿತಗೊಂಡಿರುವ ಸಮಾಜವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಯುವಜನರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಈ ದುಷ್ಕೃತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ದುಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅದಕ್ಕಿರುವ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ವಿಚಾರವೇ ಪ್ರಕೃತ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನದ ಪೂರ್ವಭೂಮಿಕೆ.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ. ಇದನ್ನು ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ⁵. ವಿಜ್ಞಾನದ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅತಿಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಅಂಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಂದು ವಿಕೃತ ಮನಸ್ಸಿನವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ ಎನ್ನುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಳಂಕ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ⁶ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದ ಈ ವಿದ್ಯೆ ಪಡೆ ಹುಡುಗರು ಓದುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾದದ್ದು ಕಾಲಮಹಿಮೆಯೇ ಸರಿ. ಇಂತಹ ದುರ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರಂಪರೆ ನಿಂತು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಇದರ ದುಷ್ಟ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಪುನಃ ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬ ವಿದ್ಯೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ

ನಿತ್ಯವು ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಏಡ್⁷ ಮೊದಲಾದ ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗಗಳು ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಹರಡುತ್ತಿವೆ. ಸಮಾಜವು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧ ಮತ್ತು ಏಡ್ ರೋಗಯುಕ್ತ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ 1986 ಏಪ್ರಿಲ್⁸ನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರವು ಇದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಸಫಲತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರವು ಈ ರೋಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಜ್ಞರಿಂದ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೋರುವಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ವಿಷಯತಜ್ಞರನ್ನು ಕೋರಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರನ್ನೂ ಕೋರಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರು ಕೂಡ ಏಡ್‌ನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಧಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಹರ್ಷಿ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಮಸೂತ್ರಮ⁹ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೊಡುಗೆಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಕೃತ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನದ ಉತ್ತರಭೂಮಿಕೆ.

ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಮೂಗು ಮುರಿಯುವವರೆ ಅಧಿಕ. ಇತರ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಂತೆ ಇದು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ವಿದ್ಯೆ ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವನೆ ಇರುವವರು ಅತಿವಿರಳ. ಈ ವಿದ್ಯೆ ಬೇಕಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಮೂಡುವುದು ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಮಾತ್ರ. ಈ ವಿದ್ಯೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಿಂಚಿ ಹೋದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಫಲವೇನು ? ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬರಬಾರದು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕು.

ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಾಚೀನದಿಂದಲೇ ಇತ್ತು. ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ದೈವೀ ಭಾವನೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ಮನ್ನಣೆಯು ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಸ್ವತಃ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಲಿಯುವ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವತಾಪೂಜೆ, ಹೋಮಹವನಗಳಲ್ಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ 'ಸಂಕಲ್ಪ' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಧಾರಮೋಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಮವನ್ನು ಕೂಡಾ ಪ್ರಾಚೀನರು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಕೂಡ ಜನರಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳಿಂದ, ವೃದ್ಧನಾರಿಯರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಕಲಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಸೌಭರಿ ಎಂಬ ಋಷಿ ನದಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುವಾಗ ಮೀನುಗಳು ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡನು. ಈ ರೀತಿ ಮೀನುಗಳಿಂದ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವನಾದನು¹⁰. ಕುದುರೆಗಳು ಲೈಂಗಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿವೆ. ಲೈಂಗಿಕ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವುಗಳಾಗಿವೆ. ಲೈಂಗಿಕ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ವಾಜಿವಿದ್ಯೆ¹¹ಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಅಶ್ವಮೇಧ¹², ವಾಜಿಮೇಧ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನಾದ ದತ್ತಕನನ್ನು¹³ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವೈಶಿಕಾಧಿಕರಣ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಷೋಡಶ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ 'ಗರ್ಭಾದಾನ'¹⁴ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೆ ಬಂದಿದೆ. ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಕೂಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನಂತು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾವಿದ್ಯೆಯ ಕಾರ್ಮೋಽಸ್ಮಿ ಭರತರ್ಷಭ¹⁵-ಗಂಟಲು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಭಗವತ್ಪಾದರಾದ ಶ್ರೀಶಂಕರರು ಈ ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮಂಡನ ಮಿಶ್ರರೊಂದಿಗಿನ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬ ದಂತಕಥೆಯು ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. (ಈ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರಗಳು ಇಲ್ಲ.) ಖಜುರಾಹೋ, ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಲಿನ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಿಥುನ ಚಿತ್ರಗಳ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿವೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವೃದ್ಧನಾರಿಯರೂ ಕೂಡ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು (ವಿವರ ಮುಂದಿದೆ) ಕೊಡುವವರಾಗಿದ್ದರು.

ಕಾಮಸೂತ್ರವು ಕೂಡ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆ¹⁵ಯಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣಸಹಿತವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಬಂಧದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸರ್ವವಿದ್ಯಜ್ಞನಿಂದಲೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುವುದನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕಾಗಿ¹⁶ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುವುದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೇಳೈಸುತ್ತಿರುವ ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು, ಏಡ್‌ನಂತಹ ರೋಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕು ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಭೀಕರ ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಏಡ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡಬೇಕು? ಎಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು? ಯಾರಿಂದ ಕೊಡಿಸಬೇಕು? ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಇದರ ಪರಿಹಾರದ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಸೂತ್ರ ಕೊಡುವ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸೋಣ. ಅದು ಯಾವ ರೀತಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

1) ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ 2) ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ.¹⁷

ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಾಗ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ.

1-ವಿಷಯದ ಪ್ರಕೃಷ್ಟತೆ

2-ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ ತುಚ್ಛಭಾವನೆ

3-ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಮಾಡಲು ಇರುವ ಮಾನಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ

4-ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದರ್ಶನ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚನೆಗೆ ಹಿಂದೇಟು

5-ಒಂದು ವೇಳೆ ಅತಿ ಅಭಿಮಾನದೊಂದಿಗೆ ಮುನ್ನಡೆದರೆ ಸಂಶೋಧಕನನ್ನು ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದ ಕಾಣುವಂತಹದು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗಿನ ಸಂಶೋಧನೆ, ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಪಾಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಾಗಲೀ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರಿಂದಾಗಲೀ ಅನುಮೋದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕರು ಕೂಡ ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ನಡೆಯದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಇದರಿಂದಲೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆದರೂ ಅದರ ವರದಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಜನರಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನದಿಂದಲೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ರೋಗಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೆಯೇ ಈಗಲೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೋಮುಗಲಭೆ, ಕೊಲೆ, ಮಾರಾಮಾರಿ, ಹೊಡೆದಾಟ ಇಂದಿಗೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇಂದು ದೇಶ ಕಾಣುವ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುವವರಿಗೆ ಯಾವುದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲ ಎಂಬುವುದು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪರಿಹಾರ. ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೊಡ್ಡ ದುರಂತವೆಂದರೆ ಭಯಾನಕ ರೋಗದ ಸೇರ್ಪಡೆ. ಈ ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ತಾನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಓದಿಕೊಂಡು ತಿಳಿಯುವುದಲ್ಲ. ತಿಳಿದವರು ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕಲಿಸಿಕೊಡುವ ಕ್ರಮ. ಇದಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರು ಇಬ್ಬರು ಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಕಲಿತಾಗ ಅದು ಶಿಕ್ಷಣ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇತರ ಶಿಕ್ಷಣದಂತೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಮಹರ್ಷಿ ವಾತ್ಸಾಯನನ ಕಾಮಸೂತ್ರವು ಕೂಡ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು.

‘ಧರ್ಮಾರ್ಥಾಂಗವಿದ್ಯಾಕಾಲಾನುಪರೋಧಯನ್ ಕಾಮಸೂತ್ರಂ ತದಂಗವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ಪುರುಷೋಽಧಿಯೇತ’.¹⁸ (ಮನುಷ್ಯರಾದವರು ಧರ್ಮಾರ್ಥವೆಂಬ ಪ್ರಧಾನ ವಿದ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು (ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು) ಅಂಗವಿದ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು.)

‘ಯೋಷಿತಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಹಣಸ್ಯಾಭಾವಾದಾನರ್ಥಕಮಿಹ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಸ್ತ್ರೀಶಾಸನ ಮಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯಾಃ’.¹⁹ (ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಈ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುಃಖವುಂಟಾದೀತು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ (ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ) ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

‘ಸಂತ್ಯಪಿ ಖಲು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಹತಬುದ್ಧಯೋ ಗಣಿಕಾ ರಾಜಪುತ್ರೋ ಮಹಾಮಾತ್ರದುಹಿತರಶ್ಚ’²⁰ (ಬೇರೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವೇಶ್ಯೆಯರು ರಾಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು, ಮಂತ್ರಿಗಳ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು.) ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣದಿಂದ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಗತ್ಯ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅದೇ ರೀತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರ²¹ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದುದರಿಂದ ಕಲಿಸಬಾರದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಕಲಿಯಬಹುದಾದ ವಿದ್ಯೆ. ಲೌಕಿಕವಾಗಿಯೂ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ವಿದೇಶಿಯರು ತಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ವಿದೇಶಿಯರು²² ಕಾಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದು ಅವುಗಳನ್ನೇ ಪಾಠ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮರ್ಪಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದು ಪೂರ್ಣಫಲಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕ ಅಸಡ್ಡೆಯು ಕೂಡ ವೃತ್ತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಬಲ್ಲದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಹಲವು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

- 1-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ
- 2-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದವರು ಯಾರು?
- 3-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಾಠಕ್ರಮ
- 4-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕೊಡುವುದು.
- 5-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಯಾವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು?
- 6-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯಾವೆಲ್ಲ ಪಾಠವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು?
- 7-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ದುರುಪಯೋಗವಾಗದಂತೆ ತಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ?
- 8-ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ?

ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕಾಮಸೂತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಸೂಚಿಸುವ ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ.

‘ತಸ್ಮಾದ್ವೈಶ್ವಾಸಿಕಜ್ಜನಾದ್ರಹಸಿ ಪ್ರಯೋಗಾನ್ ಶಾಸ್ತ್ರಮೇಕದೇಶಂ ವಾ ಸ್ತ್ರೀ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದ್’²³ (ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರರಾದ ಜನರಿಂದ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಕೂಡ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.)

‘ಆಚಾರ್ಯಾಸ್ತು ಕನ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಪುರುಷಸಂಪ್ರಯೋಗಾ ಸಹಸಂಪ್ರವೃದ್ಧಾ ಧಾತ್ರೇಯಿಕಾ ತಥಾಭೂತಾ ವಾ ನಿರತ್ಯಯಸಂಭಾಷಣಾ ಸಖೀ

ಸವಯಸ್ಯಾಶ್ಚಮಾತೃಶ್ಚಸಾ'***²⁴(ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುದುಕಿಯರಾದ ದಾಸಿಗಳು. ತನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನ ಗೆಳತಿಯರು ತಾಯಿಯ ತಂಗಿ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕ) ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು 'ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ' ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನು ಪುರುಷರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಾಗ್ಯಾವನಾತ್ ಸ್ತ್ರೀ | ಪ್ರತ್ತಾ ಚ ಪತ್ನುರಭಿಪ್ರಾಯಾತ್ ²⁵|| (ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಮದುವೆಯ ನಂತರ ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಲಿಯಬೇಕು) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಯುವತಿ ಯುವಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

'ಧರ್ಮಾರ್ಥಾಂಗ ವಿದ್ಯಾಕಾಲಾನುಪರೋಧಯನ್ ಕಾಮಸೂತ್ರಂ ತದಂಗವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ಪುರುಷೋಽಧಿಯೇತ'²⁶. (ಮನುಷ್ಯರಾದವರು ಧರ್ಮಾರ್ಥವೆಂಬ ಪ್ರಧಾನ ವಿದ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು (ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು) ಅಂಗವಿದ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು.) ಎಂಬಂತೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಖ್ಯಶಿಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಹರ್ಷಿ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನು ವಿದ್ಯಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ. ಇದನ್ನು ಆಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿದ್ಯಾಲಯವು²⁷ ಪಾಠಕ್ರಮವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಯೋಗಜ್ಞಾ ರಾಜಪುತ್ರೀ ಚ ಮಹಾಮಾತ್ರಾಸುತಾ ತಥಾ | ಸಹಸ್ರಾಂತಃಪುರಮಪಿ ಸ್ವವಶೇ ಕುರುತೇ ಪತಿಮ್²⁸ || (ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದರೆ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರು ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು.)

ತಥಾ ಪತಿವಿಯೋಗೇ ಚ ವ್ಯಸನಂ ದಾರುಣಂ ಗತಾ | ದೇಶಾಂತರೇಽಪಿ ವಿದ್ಯಾಭಿಃ ಸಾ ಸುಖೇನೈವ ಜೀವತಿ²⁹ || (ಗಂಡ ಸತ್ತಾಗ ಅಥವಾ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೆ, ಘೋರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಾಗ, ಗಂಡನು ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿಯೇ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದ ಹಾಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತದೆ.) ಹೀಗೆ ಮೊದಲು ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಜಾಗೃತಳಾದಾಗ ಪುರುಷನೆಂದೆನಿಸಿದವನಿಗೆ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷನೂ ಕೂಡ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಮಾಜವು ಅಪರಾಧ ಮತ್ತು ರೋಗಮುಕ್ತ ಎನಿಸಬಹುದು. ಉದಾ:- ಮದ್ಯಪಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉದ್ಧಾರವಾಗಿವೆ. ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಉದಾ:- ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಮದ್ಯನಿಷೇಧವನ್ನು ತರುವಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯದಿರುವುದೇ ಜ್ವಲಂತ ನಿದರ್ಶನ.

ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಇಂದು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿದ್ದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಪಾಠಕ್ರಮ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿರದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ದುರುಪಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು

ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸದಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟ ಪಕ್ಷಿಗಳಿದ್ದಾವೆಯೆಂದು ಯಾರೂ ಕೂಡ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತದಿರುವುದಿಲ್ಲ³⁰. ಎಲ್ಲಿ ಸವಾಲುಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆಯೋ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಲಕ್ಷಣ.

ಕೋ ಹ್ಯಬಾಲಿಶೋ ಹಸ್ತಗತಂ ಪರಗತಂ ಕುರ್ಯಾತ್³¹ || (ಯಾವ ಬುದ್ಧಿವಂತ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ?) ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಈ ಉತ್ತಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸವಾಲನ್ನು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಗೆದ್ದು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಲೈಂಗಿಕಾಪರಾಧವನ್ನು ಮತ್ತು ಏಡ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಲೈಂಗಿಕ ರೋಗವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಕೊಡಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಬಾಳಬಹುದು.

ಅನ್ನೇನ ಕ್ಷಣಿಕಾ ತೃಪ್ತಿಃ ಯಾವಜ್ಜೀವಂತು ವಿದ್ಯಯಾ (ಆಹಾರದಿಂದ ಸಿಗುವ ಸುಖ ಕ್ಷಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾದರೆ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸುಖ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಸಿಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ.)³²

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1) ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು-ಮಾಗಡಿ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ-ಭರ್ತೃಹರಿಯ ನೀತಿಶತಕ 1\16, ಇಸವಿ-1924, ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-16
- 2) ಎಸ್.ವಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ-ಕನ್ನಡ ಕಾಳಿದಾಸ ಮಹಾಸಂಪುಟ (ಮೂಲ-ಕಾಳಿದಾಸನ ರಘುವಂಶ)-ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ, ಮಂಗಳೂರು-1972-ಪು.ಸಂ-173
- 3) ಶಿಕ್ಷಣ-ಉಪಾಧಾನೇ, ಸಂಸ್ಕೃತ ವೈಯಾಕರಣ ಕೌಮುದೀ-ಶ್ರೀಶಂಕರ ಅದ್ವೈತ ಶೋಧ ಕೇಂದ್ರ-ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮ್ ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ನಾಯ ಶ್ರೀಶಾರದಾಪೀಠ, ಶೃಂಗೇರಿ-2005, ಪು.ಸಂ-531
- 4) ಡಾ| ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ ಮಿಶ್ರಾ-ಶುಕ್ರನೀತಿಃ4\3\7-ಚೌಖಂಬಾ ಸುರಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ-ವಾರಾಣಸೀ 1998, ಪು.ಸಂ-521
- 5) ಡಾ| ಅನುಪಮಾ ನಿರಂಜನ, ಕೇಳು ಕಿಶೋರಿ-ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1972 ಪು.ಸಂ 3 (ಮುನ್ನುಡಿ)
- 6) ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ.-ಶಬ್ದಾರ್ಥಕೌಸ್ತುಭಃ-4, 1984, ಪು.ಸಂ 1813
- 7) ಖೋರ್ಷೇಡ್. ಎಮ್.ಪಾವ್ನಿ, ಏಡ್ಸ್ ಕಾಯಿಲೆಯ ಸವಾಲು,-ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ದೆಹಲಿ, 1995 ಪು.ಸಂ-1
- 8) ಖೋರ್ಷೇಡ್. ಎಮ್.ಪಾವ್ನಿ, ಏಡ್ಸ್ ಕಾಯಿಲೆಯ ಸವಾಲು,-ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ದೆಹಲಿ, 1995 ಪು.ಸಂ-15

- 9) ಡಾ| ರಾಮಾನಂದಶರ್ಮಾ, ಕಾಮಸೂತ್ರಮ್-ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಾರಾಣಸೀ 2004 ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-218-0167-2
- 10) ಯಜ್ಞ ನಾರಾಯಣ ಉಡುಪ, ಪುರಾಣ ಭಾರತಕೋಶ-ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1997-ಪು.ಸಂ-728
- 11) ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ,- ಶಬ್ದಾರ್ಥಕೌಸ್ತುಭಃ-5, 1984, ಪು.ಸಂ 2374
- 12) ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ,- ಶಬ್ದಾರ್ಥಕೌಸ್ತುಭಃ-6, 1984, ಪು.ಸಂ 2648
- 13) ಡಾ| ರಾಮಾನಂದಶರ್ಮಾ, ಕಾಮಸೂತ್ರಮ್-ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಾರಾಣಸೀ 2004 ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-218-0167-2 ಪು.ಸಂ-13
- 14) ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಯೋಗ 7\11, ಗೀತಾ ಪ್ರೆಸ್ ಗೋರಖ್‌ಪುರ, 2012-ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-293-0262-4 ಪು.ಸಂ-207
- 15) ಡಾ| ರಾಮಾನಂದಶರ್ಮಾ, ಕಾಮಸೂತ್ರಮ್-ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಾರಾಣಸೀ 2004 ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-218-0167-2
- 16) ಡಾ| ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ (ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ರಾಜಶೇಖರನ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸಾ), ಶಾರದಾವಿಲಾಸ ಕಾಲೇಜ್, ಮೈಸೂರು, 1969, ಪು.ಸಂ-26, 32, 33, ವಿ.ಸೂ-ರಾಜಶೇಖರನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾರೆ)
- 17) ಡಾ| ಎಮ್. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಸಂಶೋಧನೆ-ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಬೆಂಗಳೂರು, 1984
- 18) ಡಾ| ರಾಮಾನಂದಶರ್ಮಾ, ಕಾಮಸೂತ್ರಮ್-ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಾರಾಣಸೀ 2004 ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-218-0167-2 ಪು.ಸಂ-78
- 19) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-85
- 20) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-89
- 21) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-4ರಿಂದ 12
- 22) ಬರಹ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ-'Alain Danielou, complete kamasutra, U.S.A, ISBN-0-89281-492-6
Lance Dane-kamasutra-Rochester, Vermont, ISBN-978-089281138-0
- 23) ಡಾ| ರಾಮಾನಂದಶರ್ಮಾ, ಕಾಮಸೂತ್ರಮ್-ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಾರಾಣಸೀ 2004 ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-218-0167-2-ಪು.ಸಂ-89
- 24) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-90
- 25) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-84
- 26) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-78
- 27) ಡಾ| ಅನುಪಮಾ ನಿರಂಜನ, ಕೇಳುಕಿಶೋರಿ-ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1972
- 28) ಡಾ| ರಾಮಾನಂದಶರ್ಮಾ, ಕಾಮಸೂತ್ರಮ್-ಕೃಷ್ಣದಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ ವಾರಾಣಸೀ 2004 ಐಎಸ್‌ಬಿಎನ್ 81-218-0167-2 ಪು.ಸಂ-116
- 29) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-84
- 30) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-61
- 31) ಅದೇ-ಪು.ಸಂ-62
- 32) ಅಜ್ಞಾತ ಪುರುಷ ವಿರಚಿತ ಸುಭಾಷಿತ.

ಯುಗಾಂತ – ಒಂದು ಅವಲೋಕನ *

ಎಂ. ಬಸವಣ್ಣ

ಡಾ. ಎಂ. ಬಸವಣ್ಣ

ನಿವೃತ್ತ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ತಿರುಪತಿ

ತಿರುಳು

ಡಾ. ಎಂ. ಬಸವಣ್ಣರವರು ನಿವೃತ್ತ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬರಹಗಾರರು. “ಯುಗಾಂತ” ಲೇಖನವು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿಲ್ಲ. ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರ ಇಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟ, ಪ್ರೀತಿ, ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರ ರೀತಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

* * * * *

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ; ಅದು ಕೆಲವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪುಣೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮತಿ (ದಿವಂಗತ) ಇರಾವತಿ ಕರ್ವೆಯವರು ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ, “ಯುಗಾಂತ” ಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ (ಪ್ರಕಾಶಕರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಭಿನವ, 2013). ಪುಸ್ತಕ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಹಲವಾರು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದಿವೆ; ಅಂದಮೇಲೆ, ಕರ್ವೆಯವರದೇನು ವಿಶೇಷ ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಕರ್ವೆಯವರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಿದೆ; ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದವರೆಲ್ಲರೂ ಅದೊಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥ, ಹಿಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಇತಿಹಾಸ (ಇತಿಹಾಸವೆನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು “ಅದು ನಡದದ್ದು ಹೀಗೆ” ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಾರೆ), ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಐದನೆಯ ವೇದವೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು

* “ಯುಗಾಂತ”ವು ಹೆಸರಾಂತ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಇರಾವತಿ ಕರ್ವೆ (Dr. Irawati Karve)ಯವರ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. 1967 ರಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣವಾಯಿತು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು 2008 ರಲ್ಲಿ ದಿಶಾ ಬುಕ್ಸ್ ರವರಿಂದ ಮರುಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿತು. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನದವರು 2013ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಲೇಖನವು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ “ಯುಗಾಂತ” ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ.

ನಮಗೆ ಪೂಜನೀಯ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕರ್ವೆಯವರು ಮಹಾಭಾರತ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕದ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರಬಹುದು, ಕೌರವ-ಪಾಂಡವರು ನಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ವೆ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತರು. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು. ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾನಸಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವುದರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ, ಕುಟುಂಬ, ವರ್ಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನೀತಿನಿಯಮಗಳು, ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ ವಸ್ತುಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ವಿವರಣೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ದಾರ್ಶನಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಭಾರತ ಹಿಂದುತ್ವದ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಒಂದು ಬೃಹತ್ಕಾವ್ಯ. ಇಡೀ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟಿದೆ. ಗ್ರೀಕರ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಇಲಿಯಡ್ ಮತ್ತು ಒಡೆಸ್ಸಿಗಿಂತ ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದು. ಇಲ್ಲಿ ಕತೆಗಳು ಉಪಕತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದ ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ; ಶಕುಂತಲೆ-ದುಶ್ಯಂತ, ನಳ-ದಮಯಂತಿ, ಋಷ್ಯಶೃಂಗ ಮುಂತಾದವರ ಕತೆಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಮೂಲ ಕತೆ ಕೇವಲ ಐದನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ. ಇಂದು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ, ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಸಾಲುಗಳು, 18,00,000 ಪದಗಳಿವೆ. ಇದು ಉಗ್ರಸವನೆಂಬುವವ ಹೇಳಿದ ಕತೆ. ವೈಶಂಪಾಯನ ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ 24,000 ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸನಿಂದ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 8,800 ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಕತೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸನಿರ್ಮಿತವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಇದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪುರಾವೆಗಳಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾಗಿ, ವ್ಯಾಸನೆಂದರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದವ (ಸಂಪಾದಕ) ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಿಪಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾಭಾರತ ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದ ಕಥಾಪ್ರವಾಹವೆಂದೇ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಸೂತರು ಎನ್ನುವ ಜನರು ಹೇಳಿದ ಕತೆಗಳೆಂದು (ಸೌತಸಾಹಿತ್ಯ) ಎಸ್.ವಿ. ಕೇತ್ಕರ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸೂತರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಅನೌರಸ ಪುತ್ರರು. ಊರಿದೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕತೆ ಹೇಳುವುದು ಅವರ ಕಸುಬು. ಸೂತರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಸಾರಥಿಗಳಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಳಿದವರು ಸೇವಕರಾಗಿ ಇದ್ದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳು ಸೂತವರ್ಣಿತ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಮಂತ್ರಸಾಹಿತ್ಯಗಳು (ದಾರ್ಶನಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು) ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿರ್ಮಿತ. ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ಸೂತಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಜಯ ಸೂತ. ವಿದುರ ಸೂತ, ಕರ್ಣನ ಸಾಕಿದವರು ಸೂತರು. ಸೂತಪುರಾಣಿಕ, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಉಗ್ರಶ್ರವ ಇವರೆಲ್ಲ ಸೂತರು.

ಕರ್ವೆಯವರು ಮಹಾಭಾರತದ ಕತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು

ಅವರ ಆಂತರಿಕ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಪಾತ್ರದ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ರೀತಿ ಮನಮೆಚ್ಚುವಂಥದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಯಾರ ಮೇಲೂ ದೈವತ್ವದ ಆರೋಪವಾಗಿಲ್ಲ. ಕರ್ವೆಯವರು ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳಾದ ಭೀಷ್ಮ, ವಿದುರ, ಗಾಂಧಾರಿ, ಕುಂತಿ, ದ್ರೌಪದಿ, ಕೃಷ್ಣ, ಕರ್ಣ, ಮುಂತಾದವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಮನೋಧರ್ಮ, ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು, ವೈಚ್ಛಾನಿಕವಾಗಿ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ವೆಯವರನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಮಹಾಭಾರತ ಮಾನವಸಹಜವಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾತ್ರಗಳ ದಾಖಲೆಯಂತೆ ನಮಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು, ಅವುಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳು ಕತೆಯ ಹರಿವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕರ್ವೆಯವರು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ಪರಿ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಭೀಷ್ಮ

ಭೀಷ್ಮ ಮಹಾಭಾರತದ ಮಹಾನ್ ಪಾತ್ರ; ಅತ್ಯಂತ ವಿವೇಕಿ, ಗೌರವಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ; ತನ್ನ ವಂಶದ ಮಕ್ಕಳೊಳಗಿನ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳನ್ನು, ಆಂತರಿಕ ಕಲಹಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಅವರು ಕೂಡಿ ಬಾಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಜೀವನ ಪೂರ್ತಿ ಹೆಣಗಾಡಿದವನು. ಈ ಗುರಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅವನೆಸಗಿದ ಪ್ರಮಾದಗಳು, ಅದರಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗಾದ ಅನ್ಯಾಯಗಳು, ನೋವು ಅಪಾರ. ಕೆಲವರು ಕರ್ಣನನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದ ದುರಂತ ನಾಯಕನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಭಾರತದ ನಿಜವಾದ ದುರಂತ ನಾಯಕ ಭೀಷ್ಮ. ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದು ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಅವನದು. ಕರ್ವೆಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಭೀಷ್ಮನ ಸುದೀರ್ಘ ಬದುಕು ಒಂದು ವೈರ್ಯವಾದ ತ್ಯಾಗ; ಅವನದು ನಿರರ್ಥಕ ಜೀವನ. ಭೀಷ್ಮನ ಇಡೀ ಬದುಕು ಹಲವಾರು ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ತಂದೆಯ ಕಾಮುಕತನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೇ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ. ಭೀಷ್ಮ ಮಾಡಿದ ಈ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ದೊರಕಿದ ವರ “ಇಚ್ಛಾಮರಣ”; ಎಂಥ ವಿಪರ್ಯಾಸ! ತನ್ನ ಮಲತಮ್ಮ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಲು ಕಾಶಿಯಿಂದ ಮೂವರು ರಾಜಕುವರಿಯರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಾನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಂಭೆ ತಾನು ಸಾಲ್ವನನ್ನು ವರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದ್ದುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಭೀಷ್ಮ ಅವಳನ್ನು ಸಾಲ್ವನೆಡೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಲವು ದಿನಗಳು ಪರಾಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ಸಾಲ್ವ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅಂಭೆ ತನ್ನನ್ನು ವರಿಸುವಂತೆ ಭೀಷ್ಮನನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಪ್ರತಿಚ್ಛೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ಅವಮಾನಗೊಂಡ ಅಂಭೆ ಭೀಷ್ಮನನ್ನು ಶಪಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಹುಟ್ಟಿಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾದ ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ (ಭೀಷ್ಮ ವಶಿಷ್ಠನ ಹಸುವನ್ನು ಕದ್ದು ಶಾಪಗ್ರಸ್ತರಾದ ಅಷ್ಟವಸುಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬ) ಅಂಭೆಯ ಶಾಪವೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡುವಾಗ ಅತ್ಯಂತ ದೂರದ ರಾಜ್ಯವೊಂದರ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಗಾಂಧಾರಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದು ಅವಳಿಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕುರುಡ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಪತಿ ಕುರುಡನೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಆ ಸುಕುಮಾರ

ಯುವತಿಯ ಯಾತನೆ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಅವಳು, ತನ್ನನ್ನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಶಪಿಸಿರಲು ಸಾಕು. ಕುಂತಿ ಯೌವನಭರಿತ, ಬಲಾಢ್ಯ ಹೆಣ್ಣು (ಪೃಥ್ವಿ); ಮಾದ್ರಿ ಅತೀವ ಸುಂದರಿ; ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ರೋಗಿಷ್ಯ ನಿರ್ವೀರ್ಯ ಪಾಂಡುವಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿವಸ್ತ್ರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತನಗೆ ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಬೆರಳೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಪ ಅವನಿಗೆ ತಟ್ಟದಿದ್ದೀತೆ? ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗ್ಗೆ ಪುರುಷರು, ಭೀಷ್ಮನನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಗೌರವಾಭಿಮಾನ ತೋರಿದ್ದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ ತೊಂಬತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಮುದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೌರವರ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಪಾಂಡವರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತೆ?

ಭೀಷ್ಮ ಕೌರವ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿ ಪಾಂಡವರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಕರ್ವೆಯವರ ಊಹೆ. ಒಂದು, ಅನ್ನದ ಋಣ ("ಜೋಳದ ಪಾಳಿ"). ಭೀಷ್ಮ ಅವನ ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಇದ್ದುದು ದುರ್ಯೋಧನನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ತಾನೆ? ಆ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇನ್ನೊಂದು, ಕೊಂಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ಅದು ಕುರುವಂಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಕೌರವರು ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಡಂತೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಮಕ್ಕಳು, ಕುರುವಂಶಜರು. ಆದರೆ, ಪಾಂಡವರು ಪಾಂಡುವಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲ. ಅನ್ಯ ಬೀಜೋದ್ಭವರಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಸರಿಯೇ? ಭೀಷ್ಮನ ಸುಪ್ತಜೀತನದಲ್ಲಿ ಇಂತಹದೊಂದು ಭಾವನೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆ? ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ.

ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂಶೋದ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಆಸಕ್ತಿ ಇದ್ದಂತೆ ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ ಇದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ (ಇದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ selfish gene effect ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ). ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ - ಅವನು ಸೇನಾಪತಿಯಾದುದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ! ಅವನು ಸೇನಾಪತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪಾಂಡವರ ಪರಮವೈರಿ ಕರ್ಣ ಯುದ್ಧದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಭೀಷ್ಮ ತಾನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲಾಡಿಸಿದ ಪಾಂಡು ಪುತ್ರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಂಡವರು ಕೂಡ ತಾತ ಭೀಷ್ಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲರೆ? ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಅವನು ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಒಂಬತ್ತು ದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಮುಖನೂ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ; ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥದ್ದೇನೂ ನಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಪ್ರತಿ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವನು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಒಂದೇ ಮಾತು "ಪಾಂಡವರು ಅಜೀಯರು, ಕೃಷ್ಣನಿರುವೆಡೆ ಸೋಲಿಲ್ಲ, ಅವರೊಡನೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಕೊ." ಎಂದು. ಅವನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಕೌರವರಿಗೆ "ಈ ಮುದುಕ ಬೇಗ ಸಾಯಬಾರದೆ" ಎಂದು ಅನಿಸತೊಡಗಿತು.

ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥವೇನಾದರೂ ಇತ್ತೆ? ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಹಾಗೇನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವರೆಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಹಮಿಕೆ ಅವನಲ್ಲೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆ? ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಒಬ್ಬ ಧೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ (ಪ್ರಾಜ್ಞಮಾನಿಸ್)

ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಇತರರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಿ, ತ್ಯಾಗಿ, ವಿವೇಕಿ, ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಯುವವ, ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಅನಿಸಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವರ್ತಿಸಿರುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಜನರ ಮನದಲ್ಲಿರುವ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಬರದಂತೆ ಬದುಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭೀಷ್ಮನಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಗುಪ್ತ ಸ್ವಾರ್ಥದ ತುಣುಕೊಂದನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಗುರುತಿಸಿರುವುದು, ಅಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಬಾಲಿಕೆಯರ ನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಆರಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುರುವಂಶದ ಯೋಗ್ಯ ಯುವಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಅಂಥದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದರು ಕೂಡ. ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ, ಕುರುಡ-ರೋಗಿಷ್ಯ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯವಾಳಲು ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಭೀಷ್ಮ ಯೋಚಿಸಿರಬಹುದೆ? ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಆರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಯ ತಪ್ಪಿತೆ? ರಾಜಕೀಯ ಚದುರಂಗದಾಟದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯ ತಾನೆ? ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಭೀಷ್ಮನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾವುವು ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಂಶಜರು ಸಹಜೀವನ ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ, ಯುದ್ಧ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯ್ತು. ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರರ್ಥವೇನು? ನಿಯತಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮೀರಲಾರರು; ಆಗುವುದೆಲ್ಲ ಆಗಲೇಬೇಕು. ಲೇಖಕಿ ಹೇಳುವಂತೆ “ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಿರರ್ಥಕ, ಮಾನವರ ಬದುಕು ಭಗ್ನತೆಯಲ್ಲೇ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ” ಎನ್ನುವ ಪಾಠವನ್ನು ಮಹಾಭಾರತ ಹೇಳಹೊರಟಿದೆಯೇನೋ?

ಕುಂತಿ

ಮಹಾಭಾರತ ನಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಾದರೆ ಏನು? ಅದು ಹೀಗಿರಬಹುದೆ? ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ತಮ್ಮಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯಲಾರರು. ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರ ಜೀವನ ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ತರಗೆಲೆಯಂತೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಅದು ಅನ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡನೆಯ ಮಾತು ಮಹಾಭಾರತದ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ದಾರುಣ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಈ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯವತಿಯನ್ನು ಪರಾಶರ ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದು, ಅನಂತರ ಅವಳು ಶಂತನುವಿನ ಪತ್ನಿಯಾದದ್ದು, ಅವಳ ಸೊಸೆಯರನ್ನು ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಗಾಂಧಾರಿಯನ್ನು ಅವಳಿಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕುರುಡು ದೊರೆಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕುಂತಿ-ಮಾಧ್ವಿಯರನ್ನು ರೋಗಿಷ್ಯ ಪಾಂಡುವಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿವಸ್ತ್ರಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಇವಾವುವು ಹೆಣ್ಣಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಶೋಭೆ ತರುವಂತಹವಲ್ಲ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಕುಂತಿಯ ಪಾಡು ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡ. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಾರಿಯರಾದರು ಅಷ್ಟೋ ಇಷ್ಟು ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಂಧಾರಿ ಕುರುಡನ ಹೆಂಡತಿಯಾದರೂ ರಾಜಮಾತೆ, ದ್ರೌಪದಿ ಶೂರ ಗಂಡಂದಿರ ಪತ್ನಿ. ಸುಭದ್ರೆ

ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದವಳು. ಆದರೆ ಕುಂತಿ ಮಾತ್ರ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ದುಃಖವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಳೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಳ ತಂದೆ ಯಾದವ ದೊರೆ ಶೂರಸೇನ; ಕುಂತಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರ ಕುಂತೀಭೋಜನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಕ್ಷಮಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಪೃಥೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವಳು ಭೋಜನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕುಂತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ; ಕುಂತೀರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕುವರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಒಂದು ದಿನ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿ ಕುಂತೀಭೋಜನ ಅರಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಪೌಠೆ ಕುಂತಿಯನ್ನು ಅವನ ಸೇವೆಗೆ ನಿಯೋಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಋಷಿ ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆರು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕುಂತಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಒಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಗರ್ಭವತಿಯಾದದ್ದು, ಮಗುವನ್ನು ಹಡೆದು ಅದನ್ನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದು, ಮಗು ಕರ್ಣನಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಚಾರ. ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿನ ತಂದೆ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯೇ ಆಗಿರಬಾರದೇಕೆ ಎನ್ನುವ ಶಂಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಏಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ವಿವಾಹಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಹಡೆದು, ನದಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟ ದುಃಖ ಕುಂತಿಯನ್ನು ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದಾಗ ಅದು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುಂತೀಭೋಜ ದೃಢಕಾಯದವಳಾದ ಕುಂತಿ (ಪೃಥೆ)ಯನ್ನು ರೋಗಿಷ್ಯ ಪಾಂಡುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯನಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಕುರುಡನಾದುದರಿಂದ, ಕುಂತಿಯ ಪತಿ ಪಾಂಡು ರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲಕಾಲ ಕುಂತಿ ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಪಾಂಡು ಹಲವು ರಾಜರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅವರಿಂದ ತಂದ ಬಳುವಳಿಯನ್ನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯರೊಡನೆ ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡರಿಂದ, ಕ್ಷೇತ್ರದಾನದ ಮೂಲಕ ಐವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಾದ್ರಿಯೊಡನೆ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಪಾಂಡು ಮತ್ತು ಮಾದ್ರಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸತ್ತ ನಂತರ, ಕುಂತಿ ಐದು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬಂದಾಗ, “ಈ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಯಾರವು?” ಎನ್ನುವ ಸಂಶಯ ಹಲವರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಭೀಷ್ಮನು ಅವರನ್ನು ಆದರದಿಂದಲೇ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳನ್ನು ಅವಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಅಂದು ಅಪರಾಧವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ. ಪರಾಶರ ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿ (ಸತ್ಯವತಿ)ಯಿಂದ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು, ಸತ್ಯವತಿಯ ಸೋಸೆಯರು ವ್ಯಾಸನಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ.

ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳು ಅಪಾರ. ಪಾಂಡುಪುತ್ರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ದುರ್ಯೋಧನ ಮಾಡಿದ ಷಡ್ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ, ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯ್ತು. ಪಾಂಡವರು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬಂದು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ನಗರದಲ್ಲಿ

ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗ ನಡೆದು, ಮಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಅವಮಾನಗೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪಾಂಡವರ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜ್ಯೋತವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮನೊಬ್ಬ ಜೂಜುಕೋರ. ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಕಲವನ್ನು ಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿಯ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಂಡವರು ದ್ರೌಪದಿಯೊಡನೆ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಂತಿ ಮಾತ್ರ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಕೃಷ್ಣ ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಸಂದೇಶ ವೀರೋಚಿತವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಗೊಡ್ಡುಗಳಾಗದೆ ಶೂರರಂತೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುಂತಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣತನವೂ ಇತ್ತು; ಜತೆಗೆ ಔದಾರ್ಯವೂ ಇತ್ತು. ತನಗಿಲ್ಲದ ಸುಖವನ್ನು ಪಾಂಡುವಿನಿಂದ ಪಡೆದು ಅವನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣಳಾದ ಮಾದ್ರಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ, ಮಾದ್ರಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಾಳೆ. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಡದಿಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಅವಳು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಅವಳ ದೊಡ್ಡ ಗುಣ. ಕುಂತಿ ಕರ್ಣನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ, ಅವನ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ಣ ಮಡಿದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂಬುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಿ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದಾದ ಸರ್ವ ನಾಶಕ್ಕೆ “ನೀನೆ ಕಾರಣ” ಎಂದು ಧರ್ಮ ಅವಳನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗಲೇ ಧರ್ಮ “ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೆಂಗಸರು ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಲಿ” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದ್ದು.

ಕುಂತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ವೆಯವರು ಹಲವು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕುಂತಿ, ಮಾದ್ರಿಗೇಕೆ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು? ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಮಾದ್ರಿಗೂ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಅವಳು ತನಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾಗುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವ ಸವತಿ ಮತ್ತರದಿಂದಿರಬಹುದೇ? ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸವತಿ ಮತ್ತರಕ್ಕೇನು ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಕೈಕೆ ಕೌಸಲ್ಯ ನಡುವೆ ಅದಿತ್ತು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದ್ರೌಪದಿ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಂತಿ ವಿಧವೆಯಾದಾಗ ತೌರಿಗೇಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ? ಅವಳ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪ; ರೋಗಿಷ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದ ಸಾಕುತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ. ಅವಳೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಮತ್ತೆ ತೌರಿಗೆ ಹೋದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕು ಹೋಗಬಹುದೆಂಬ ಆತಂಕ. ಮಕ್ಕಳು ಅವಿವೇಕದಿಂದ ದ್ಯೂತದಲ್ಲಿ ಸೋತು, ದ್ರೌಪದಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಕೂಡ ಕುಂತಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ಉಳಿಯುವುದು ವಿದುರನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ. ವಿದುರ ಕುಂತಿಯ ಮೈದುನ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವನೇ ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವನಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಿರಬಾರದೇಕೆ? ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿ, ಅವನಿಗಾಗಿ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನ

ಪಡೆಯುವುದು ಅಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಅದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಮಗುವಿಗಾಗಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಕರ್ವೆಯವರು ಈ ತರ್ಕವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೊಬ್ಬನನ್ನಾದರೂ ವಿದುರನಿಂದ ಪಡೆದಿರಬಹುದೆ? ಎನ್ನುವ ಶಂಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕಿರಬಾರದು? ವಿದುರ ಯಮನ ಅವತಾರ; ಧರ್ಮನನ್ನು ಯಮಸೂನುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿದುರನ ಅವಸಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಅವನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ, ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡವಳಿಕೆ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವಿನ ವರ್ತನೆಯಂತಿತ್ತು.

ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ದೊರಕಿದಾಗ ಕುಂತಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದಿತ್ತು; ಅವಳು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಗಾಂಧಾರಿ ಮತ್ತು ವಿದುರರೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೇ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಅವರೊಡನೆ ತಾನೂ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ದ್ರೌಪದಿ

ದ್ರೌಪದಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥಾನಾಯಕಿ, ರಾಮಾಯಣದ ಸೀತೆಯಂತೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆ-ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅವರ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುವಾಗ ನೇಗಿಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವಳು; ದ್ರೌಪದಿ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಸರಾಂತ ರಾಜರ ಪುತ್ರಿಯರು. ದ್ರೌಪದಿ ದ್ರುಪದರಾಜನ ಮಗಳು. ಜಾನಕಿ ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಯಂವರದ ಮೂಲಕ ಪತಿಯರನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಇವರ ಗಂಡಂದಿರು ಅಪ್ರತಿಮ ಶೂರರು, ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತರು. ಇಬ್ಬರೂ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವನವಾಸ ಮಾಡಿದವರು. ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ: ವಿವಾಹಾನಂತರ ಸೀತೆಯ ತವರಿನವರ ವಿಚಾರ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ತವರಿನವರು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಿದೆ. ಅವಳ ಸೋದರ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದವನು.

ಅರ್ಜುನ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಾಗ ನಡೆದ ಗೊಂದಲ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಐವರು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಕುಂತಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಚಿನಿಂದ ದ್ರೌಪದಿ ಪಂಚಪಾಂಡವರ ಪತ್ನಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಕುಂತಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಡವರು ಶೂರರೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ವಿವೇಕ ಕಡಿಮೆ. ಧರ್ಮ ನೀತಿವಂತ, ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಜೂಜಿನ ಚಟ; ಭೀಮ ಬಲಿಷ್ಠ, ಆದರೆ ಅವನದು ದುಡುಕು ಸ್ವಭಾವ; ಅರ್ಜುನ ಪರಾಕ್ರಮಿ, ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಸಾಲದು; ನಕುಲ-ಸಹದೇವರು ಅಣ್ಣಂದಿರ ಅನುಚರರು, ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ

ನಡೆಯುವವರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದ್ದಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಂಡವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಇರಬೇಕಾಯ್ತು. ಕರ್ವೆಯವರ ಪ್ರಕಾರ, “ಪಾಂಡವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳುವಷ್ಟು ಸ್ವಂತ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಅವರ ಸೋದರ ಮಾವನ ಮಗ ಕೃಷ್ಣ.”

ದ್ರೌಪದಿ ಎಂಥ ಎದೆಗಾರ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ವಸಾಪಹರಣದ ನಂತರದ ಅವಳ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಧರ್ಮ ದ್ಯೂತದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಸಕಲವನ್ನು ಸೋತು, ದ್ರೌಪದಿ ದಾರುಣವಾಗಿ ಅವಮಾನಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಆಗಬಹುದಾದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಅವಳಿಗೆ ಮೂರು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ, ಅವಳು ಕೇಳಿದ್ದು: “ನನ್ನ ಗಂಡಂದಿರು ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸಶಸ್ತ್ರರಾದರೆ ನನಗದೇ ಸಾಕು” ಎಂದಷ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಮಹಾ ದುರಂತದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ದ್ರೌಪದಿ.

ಸೀತೆಯ ವನವಾಸ ಅವಳ ಪತಿಯ ಆದರ್ಶದ ಫಲ. ದ್ರೌಪದಿಯದು ಅವಳ ಗಂಡಂದಿರ ಅವಿವೇಕದಿಂದಾದದ್ದು. ಸೀತೆಯ ವನವಾಸ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಅವಳ ಹನಿಮೂನ್ ಆಗಿತ್ತು. ರಾವಣ ಅವಳನ್ನು ಲಂಕೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಾಗಲೂ ಅವಳಿಗೆ ಅಪಮಾನವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದ್ರೌಪದಿ ವನವಾಸ ಮಾತ್ರ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ತೊಂದರೆಯಿಂದಾವೃತವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು “ನಾಥವತೀ ಅನಾಥವತ್” (ಗಂಡಂದಿರಿದ್ದೂ ವಿಧವೆ) ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದೆಡೆ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು “ನನಗೆ ಗಂಡಂದಿರೂ ಇಲ್ಲ, ಸೋದರರೂ ಇಲ್ಲ, ತಂದೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಅವರಿಂದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಈ ರೀತಿ ಅಪಮಾನವಾಗುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದರೇ” ಎಂದು ಕೂಗಾಡಿದ್ದಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ದ್ರೌಪದಿಯೇ ಕಾರಣಗಳನ್ನುವ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ಒಂದು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ರೇಣುಕೆಯು ಕೃತ್ಯ, ಸತ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ಕೃತ್ಯ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ, ಆದರೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತ್ಯ” ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುವ ಶ್ಲೋಕವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಕೃತ್ಯ” ಎನ್ನುವ ಮಾತು ದುಷ್ಟದೇವತೆ (ರಕ್ತಸಿ) ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಇದು ಯಾರೋ ಸ್ವೀದ್ವೇಷಿ ಪುರುಷ ಹೇಳಿದ್ದಿರಬಹುದು. ದ್ರೌಪದಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದಳು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವಳೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಳಲ್ಲ. ಕುರುಡನೆಂದು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದೆ, ಪಾಂಡುವನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ ದಿನವೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬೀಜಾಂಕುರವಾಗಿತ್ತು. ಕೌರವ-ಪಾಂಡವರ ನಡುವಿನ ದ್ವೇಷ ದ್ರೌಪದಿಯ ವಿವಾಹಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ದ್ರೌಪದಿಯಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ರಕ್ತಗತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಯ ಮೇಲಣ ಹಕ್ಕುದಾರಿಕೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಹೆಣ್ಣು ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತಳಾಗಿದ್ದಳು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ರಾಯಭಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣ, ಕರ್ಣನು ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಜತೆಗೆ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಎಂಥ ಹೇಯವಾದ ವ್ಯವಹಾರ? ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಕರ್ಣನ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇಳಬರುತ್ತದೆ. ಅದೆಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಸುಳ್ಳು; ನಿರಾಧಾರವಾದುದು. ಇಡೀ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ ಮತ್ತು

ಕರ್ಣನ ನಡುವೆ ಹಾಗೆ ಅನುಮಾನ ಬರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು. ದ್ರೌಪದಿ ರೋಷದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವಳು ವಿಧೇಯ ಪತ್ನಿ. ಅವಳ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಸಂದೇಹ ಬರುವ ಪ್ರಸಂಗ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕರ್ವೆ.

ಲೇಖಕಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಸೀತೆ ದ್ರೌಪದಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕೆಲವು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮ ಮಾಯಾಜಿಂಕೆಯನ್ನಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಶಂಕಿಸಿ ಜರೆದದ್ದು ತಪ್ಪು. ಮಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕಿದ್ದು ದ್ರೌಪದಿಯ ತಪ್ಪು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿದ್ದು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಕೀಚಕನು ಸತ್ತು ಅವನ ಶವವನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ ಎಲ್ಲರದುರಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದಾಗ ಅವಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾಳೆ. ದ್ಯೂತಾನಂತರ, ದುಶ್ಯಾಸನನು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಎಳೆದು ತಂದಾಗ, ಅವಳು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪೇಚಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸುತ್ತದೆ. “ಧರ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ಪಣವಾಗಿಡುವ ಮೊದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ಪಣವಾಗಿಟ್ಟು ಸೋತಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಣವಾಗಿಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿತ್ತೆ?” ಎಂಬುದು ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆ, ಉತ್ತರಿಸಲಾಗದ್ದು. ಹೇಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರೂ ಅದರಿಂದ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಅಪಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಕರ್ವೆ ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಗಂಡಸರಿರುವ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವುದು ಅಮಾನವೀಯ ವರ್ತನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದರ ಬದಲು, ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದು ಉದ್ಭಟತನದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಿದುರನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದನೆನ್ನಬೇಕು.

ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದು ಕೃಷ್ಣನ ಅವಸಾನಾನಂತರ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯವಾಯ್ತು. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಮಗ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ತಾವು ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ದ್ರೌಪದಿ ಬಿದ್ದು ಕೆಳಗುರುಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಭೀಮ “ಅವಳೇಕೆ ಬಿದ್ದಳು” ಎಂದು ಧರ್ಮನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಧರ್ಮ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ, “ಭೀಮ ಮುಂದೆ ನಡೆ, ಬಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಅವಳು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ನುಂಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನೋವನ್ನು ಧರ್ಮ ಹೊರಹಾಕಿದನೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಉರುಳುತ್ತಾರೆ; ಧರ್ಮನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ನಾಯಿಯೊಡನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲು ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಕೆಳಗುರುಳಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿ ಇನ್ನೂ ಸತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭೀಮ-ಧರ್ಮರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಮಾತು ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ಧರ್ಮನ ಮಾತುಗಳು ಅವಳ ಹಳೆಯ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಕೆದಕಿದವು. ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಧರ್ಮನಿದ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಅವಳು ಗುರುತಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಲವು ಬಾರಿ ಕನಿಕರಿಸಿದ್ದಳು. ದ್ರೌಪದಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ

ಕರುಣೆ ಅವನಿಗೆ ಅಂಕುಶದಿಂದ ಇರಿದಂತೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನೆಂದೂ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವಳೆದುರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ತಪ್ಪನ್ನು ಉದ್ಗರಿಸಿದ್ದ. ಧರ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ “ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ” ಅನಿಸಿರಬೇಕು. ಅದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ. ತನ್ನ ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಳು; ಅರ್ಜುನ ತನ್ನನ್ನು ಗೆದ್ದ ಬಳಿಕ, ತಾನು ಐವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಬೇಕಾದಾಗ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಐದು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಂಚಬೇಕಾದಾಗ, ತನಗಾದ ನೋವನ್ನು ಈ ಧರ್ಮನೇಕೆ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಪಾಂಡವರೈವರನ್ನೂ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಐವರಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅವಳು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದರೆ, ಅದರಲ್ಲೇನಾದರು ವಿಶೇಷವಿದೆಯೆ? ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಅವಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಳೆ? ಪ್ರೀತಿಯೆಂದರೇನು? ನಾವು ಪ್ರೀತಿಸಿದವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ನಮಗಾಗಿ ಇನ್ನಾರೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೀತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುವುದೆ? ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಕ್ಷಣ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿದವನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ; ಅವನು ಭೀಮ. ಅರ್ಜುನನ ಜೊತೆ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದ ಹೊರಗಡೆ ಹೋರಾಡಿದವನು, ದ್ಯೂತವಾಡಿದ ಧರ್ಮನ ಕೈ ಕತ್ತರಿಸಲು ಮುಂದಾದವನು, ತನಗಾಗಿ ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತಂದಿತ್ತವನು, ಕೀಚಕನನ್ನು ಕೊಂದವನು, ದುಶ್ಯಾಸನನ ಎದೆ ಸೀಳಿ ಅವನ ರಕ್ತದಿಂದ ತನ್ನ ಕೂದಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವನು, ತನ್ನನ್ನು ತೊಡೆ ಮೇಲೆ ಕೂಡಲು ಕರೆದ ದುರ್ಯೋಧನನ ತೊಡೆ ಮುರಿದವನು, ಒರಟ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕ, ನೆಲದ ಮಗ, ಭೀಮ. ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಅವಳ ಮನಃಪಟಲದಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದುಹೋಗುವಾಗ ಯಾರೋ “ದ್ರೌಪದಿ” ಎಂದಂತಾಯಿತು. ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಭೀಮನ ಸ್ವರ. ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವ ಅನುಜರನ್ನು ದಾಟಿ ಇವಳೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ “ನಿನಗಾಗಿ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಅವನ ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅದು. ದ್ರೌಪದಿ ನಕ್ಕು ಅವನನ್ನು ಬರಸೆಳೆದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, “ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಾ: ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಆಗ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತೇವೆ” ಎಂದಳು.

ಕೃಷ್ಣ

ಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಭಾರತದ ಸೂತ್ರಧಾರಿ. ಆಯುಧವನ್ನಿಡಿಯದೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಚಾಣಾಕ್ಷ. ನಿಜವಾಗಿ ಅವನೇ ಮಹಾಭಾರತದ ನಾಯಕ. ಅವನು ಪಾಂಡವರ ಸೋದರಮಾವನ ಮಗ, ಕೃಷ್ಣನ ತಂದೆ ವಸುದೇವ ಕುಂತಿಯ ಸೋದರ. ಅವನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಾಂಡವರ ಬದುಕು ಸೂತ್ರವಿಲ್ಲದ ಗಾಳಿಪಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪಾಂಡವ-ಕೌರವರ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನವರೆಗೆ ಪಾಂಡವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರು ಕುಂತಿ ಮತ್ತು ವಿದುರ. ಕೃಷ್ಣ ಬರುವವರೆಗೆ, ಕುಂತಿಯ ತವರಿನವರು ಅವಳಿಗಾಗಲೀ, ಅವಳ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಲೀ ಏನೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರವೇಶವಾದ ಮೇಲೆ,

ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಲ್ಲದ ಪರ್ವವಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತ ಪಾಂಡವರೆಡೆಗೆ ಚಾಚಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಸಹಾಯ ಬೇಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಕೃಷ್ಣ ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದ. ಅದರಿಂದ ಕಂಸನ ಮಾವ, ಮಗಧದ ರಾಜ ಜರಾಸಂಧ, ಕುಪಿತನಾಗಿ ಯಾದವರನ್ನು ಯಮುನೆಯ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧುರೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದ್ದ. ಯಾದವರು ಗುಜರಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಮಣಿಸುವುದು ಬೇಕಿತ್ತು. ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಯಾಗ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ದುರಹಂಕಾರಿ ಶಿಶುಪಾಲರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜನೀತಿಗಳನ್ನು ಕರ್ವೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತ ದೊರೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದವರು ಎಲ್ಲೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಕೊಂದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲಾಯ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಶುಪಾಲನ ಮಗನಿಗೂ ಅವನ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತವರ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಧರ್ಮನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದಾಗ ವ್ಯಾಸನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ರಾಜನೀತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನಣ್ಣ ಬಲರಾಮನನ್ನೇ ಯಾದವರ ಅರಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವನ ಒಲವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ, ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣನಂತೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಂಡವಪಕ್ಷಪಾತಿಯಲ್ಲ. ಅವನು ಕೌರವ-ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸಮನಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಅರ್ಜುನ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಬಲರಾಮ ಅರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗದಂತೆ ಕೃಷ್ಣ ಅವನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಗದಾಯುದ್ಧ ನಡೆಯುವಾಗ, ಭೀಮ ದುರ್ಯೋಧನನ ತೊಡೆಗೆ ಹೊಡೆದದ್ದು ಯುದ್ಧ ನಿಯಮದ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಹೊರಟಿದ್ದ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ತಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಏನೇನೂ ಷಡ್ಯಂತರಗಳ ಮೂಲಕ ಬಲರಾಮ ಕೌರವರ ನೆರವಿಗೆ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾದವರ ಸಹಾಯ ಕೋರಿ ದುರ್ಯೋಧನ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ದಿನ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣ ನಿರಾಯುಧನಾದ ತಾನೊಬ್ಬ ಒಂದು ಕಡೆ, ಯಾದವ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ದುರ್ಯೋಧನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅರ್ಜುನ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನ ತನ್ನ ಮೇಲಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಕೃಷ್ಣ ಅವನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಯುದ್ಧದ ಮೊದಲ ದಿನ ಅರ್ಜುನ ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಕಾದಲು ಹಿಂಜರಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣ ಅವನ ಮನವೊಲಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಅದ್ಭುತ. ಅರ್ಜುನ ಕೃಷ್ಣನ ಸಮವಯಸ್ಸಿನವನು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಆತ್ಮೀಯರು, ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತರು. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾವು ನೆನೆಯುವುದೇ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಎಂದು ತಾನೆ? ಅಭಿಮನ್ಯು ಕೊಲೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಜಯದ್ರಥನನ್ನು ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವುದರೊಳಗೆ

ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ದುಡುಕಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕೃಷ್ಣ ಮಾಡಿದ ತಂತ್ರ ಅಸಾಧಾರಣ.

ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲಾ ಬರುವುದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಂತೆ ಅವನಿಗೂ ಹಲವು ಹೆಂಡತಿಯರಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಅಂದು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನನ್ನು ಪವಾಡಪುರುಷನೆಂಬುದನ್ನು ಕರ್ವೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಅತ್ಯಂತ ಮಾನವೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ರಾಜಕಾರಣ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ್ದು. ಯುದ್ಧದ ಮೊದಲ ದಿನದಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲು ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಯುದ್ಧಾನಂತರ ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ವಹಿಸಿ ತಾನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಮರಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು - ಯಾದವರ ಶತ್ರು ಭಯ ನಿವಾರಣೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಗದ ಸುಭದ್ರತೆ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಭಿಕ್ಷತೆ - ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು 35 ವರ್ಷ ಸುಖಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣನ ಅಂತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಆಕಸ್ಮಿಕ. ಅವನ ಮತ್ತು ಯಾದವರ ಅಂತ್ಯದ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇಲ್ಲ. ಇಂದು ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿರುವ ಮಾತು “ಯಾದವೀಕಲಹ.” ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು. ಅನಂತರ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮಧ್ಯಪಾನದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾದವ ಬಾಲಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಅವರು ಇವರಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಒನಕೆ ಹೆತ್ತದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಹೊಡೆದಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರೆಲ್ಲ ಸತ್ತದ್ದು, ಉಳಿದವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣನೆ ಕೊಂದದ್ದು, ಇವೆಲ್ಲ ಆಧಾರ ರಹಿತವಾದವು. ಹಾಗೆಯೇ ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಗಾಂಧಾರಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು “35 ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾದವ ವಂಶ ನಾಶವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳೆನ್ನುವುದು ಕೂಡ ಅನಂತರದ ಸೇರ್ಪಡೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕರ್ವೆ. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ, ಕೃಷ್ಣನೂ ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಪಾಂಡವರು ಕೃಷ್ಣನ ಮೊಮ್ಮಗ, ಅನಿರುದ್ಧನ ಮಗ ವಜ್ರನನ್ನು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದ ರಾಜನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೆ ಅರ್ಜುನನ ಮೊಮ್ಮಗ ಪರೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಕೃಷ್ಣನಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಬದುಕಲಾರದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಮಾನವ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸಖಿ, ಪರೋಪಕಾರಿ. ಎಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಸ್ತಿಮಿತ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದ, ಶಾಂತ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ನಮ್ಮವರು ದೈವತ್ವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿರುವುದು.

ಕರ್ಣ

ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಓದಿದವರು ಕರ್ಣನನ್ನು ನೆನೆಯದಿರುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಕವಿ ಪಂಪ ಕರ್ಣನ ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ಸತ್ಯ; ಭಾರತ “ಕರ್ಣರಸಾಯನ.” ಕರ್ವೆಯವರು ಕರ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಬಹಳ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ; ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಅತಿರೇಕಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಅವನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು, ಅನುಭವಿಸಿದ ತುಮುಲಗಳನ್ನು, ನೋವುಗಳನ್ನು

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಸೂತನಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಹಲವು ಅಪಮಾನಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಾಗಿ ಬದುಕಿದ ಕರ್ಣನ ಜೀವನ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಸ್ತು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಬಹುತೇಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸೋತವರೇ. ಆದರೆ ಕರ್ಣನಷ್ಟು ಸೋತವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಕರ್ಣ ಸೋತಿದ್ದಾನೆ. ಹುಟ್ಟಿದಾಗ, ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವಾಗ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದಾರುಣವಾಗಿ ಸೋತಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣ ಅವನ ಆಂತರಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಅವಿವೇಕ ವರ್ತನೆ, ದುಡುಕು ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡುವ ಮಾನಸಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೆಂಬುದು ಲೇಖಕಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಕರ್ಣನ ಸಾಕು ತಂದೆ ಅಧಿರಥ, ತಾಯಿ ರಾಧೆ. ಅವರು ಸೂತರು. ಕರ್ಣ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಪುತ್ರನಲ್ಲ, ಅವನು ತಮಗೆ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ಕವಚ ಕುಂಡಲಗಳೊಡನೆ ದೊರಕಿದ ಮಗುವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ಅವನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣನ ಅಂದಿನ ಹೆಸರು ವಸುಸೇನ. ಆ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂಥದು. ಕರ್ಣನಿಗೆ ತಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಒಳಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇದ್ದು, ಅದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವ ಬಯಕೆಯೂ ಇದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕರ್ಣನನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಕಾಣುವ ಸಂದರ್ಭ ಈ ಊಹೆಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ರಾಜಪುತ್ರರು ತಾವು ದ್ರೋಣನಿಂದ ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹಿರಿಯರ ಮುಂದೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಸಮಾವೇಶ ಒಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ತನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ತನಗೆ ಸರಿಸಮಾನರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕರ್ಣ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅರ್ಜುನ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲನೆಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ದ್ವಂದ್ವ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಘಟನೆ. ಮುಂದಿನ ಸಂಘರ್ಷಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಅದೇ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ವೆಯವರ ಪ್ರಕಾರ. ಅದು ಕರ್ಣನ ಅನುಚಿತ ವರ್ತನೆ. ಕರ್ಣ ವಯಸ್ಕ; ಬಾಲಕ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪೋಟಿಗೆ ಕರೆದದ್ದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ರಾಜಪುತ್ರರ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನ. ಕರ್ಣನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಸ್ಥಾನ ಗುರು ಕೃಪ ದ್ವಂದ್ವದ ನೀತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, “ಪಾಂಡುಪುತ್ರ ಅರ್ಜುನ ನಿನ್ನ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು, ಕುಲ, ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸು” ಎಂದು ಆದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕರ್ಣ ಮೂಕನಂತೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಅಧಿರಥ ಕರ್ಣನನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಣ ಸೂತನೆಂಬುದು ಬಹಿರಂಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೀಮ ಅವನನ್ನು “ನೀನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದ್ದು ಚಾಟಿ, ಖಡ್ಗವನ್ನಲ್ಲ” ಎಂದು ಹಿಂಯ್ಯಾಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನ ಕರ್ಣನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹ ಹಸ್ತವನ್ನು ಚಾಚುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಾಗಿ, ಜಗಳ, ಪ್ರದರ್ಶನ ಎರಡೂ ಮುಗಿಯುತ್ತವೆ.

ಅನಂತರ ದುರ್ಯೋಧನ ಕರ್ಣನನ್ನು ಅಂಗರಾಜ್ಯದ ದೊರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಲಿಲ್ಲ. ದುರ್ಯೋಧನ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೇ ಹೊರತು ಅವನಿಗೆ ಕುರುಕುಲದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ವಧುವಾಗಿ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಒಂದೆಡೆ ಕರ್ಣನೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಅವನೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳೂ ವಿವಾಹವಾದದ್ದು ಸೂತಕನ್ಯೆಯರನ್ನೇ. ಕರ್ಣ ದುರ್ಯೋಧನರ ನಡುವೆ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಸಮಾನತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಂಡವರ ಮೇಲಣ ಅವನ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಮೂರು: ಮೇಲೆ ಕಂಡಂತೆ ಭೀಮ ಅವನನ್ನು ಹಿಯಾಳಿಸಿದುದು; ಅರ್ಜುನನ ಕೀರ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಸೂಯೆ; ಮೂರನೆಯದು ಪಾಂಡವರ ಕಡುವೈರಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಸ್ನೇಹ. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದು, ತಾನು ಹೀನಕುಲದವನೆಂಬ ಕೀಳರಿಮೆ. ಕರ್ಣನನ್ನು ಅವನ ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತ ಕಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ “ನಾನಾರು?” ಎಂಬುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ದೊರಕಿದಾಗ ಕಾಲ ಮಿಂಚಿತ್ತು.

ಕರ್ಣ ಶೂರನೇನೋ ಹೌದು; ಅವನಲ್ಲಿ ಸಹಜ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಶಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಕರಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಿಲ್ಲ; ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ತರಬೇತಿ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣ ದುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ. ದುಡುಕುವುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸ್ವಭಾವ. ಆದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದವನು ಸಣ್ಣತನದಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಕಲಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಹಲವಾರು ಸಾರಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಜೂಜಿನಂಗಳಕ್ಕೆ ಎಳೆತಂದು, ಅವಮಾನಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ದುರ್ಯೋಧನನ ತಮ್ಮ ವಿಕರ್ಣ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅವಳ ಪರವಾಗಿ ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕರ್ಣ ವಿಕರ್ಣನನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ವಿರೋಚಿತವಾದುವಲ್ಲ. ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ “ಐದು ಗಂಡಸರ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು ಒಬ್ಬ ಜಾರೆ. ಆಕೆ ಮತ್ತವಳ ಗಂಡಂದಿರು ಗುಲಾಮರು. ಅವರು ತೊಟ್ಟಿರುವ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೂ ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾಕಿ.” ಹೀಗೆ, ಕರ್ಣನಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದುಶ್ಯಾಸನ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿವಸ್ತ್ರಗೊಳಿಸಲು ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕುಟುಂಬದ ಜಗಳ, ತಾನು ಹೊರಗಿನವನು ಎಂದು ಕರ್ಣ ಸುಮ್ಮನಿರಬಹುದಿತ್ತು. ಒಬ್ಬಳು ಮರ್ಯಾದಸ್ಥ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಅವಮಾನಿಸುವುದು ಅಮಾನವೀಯವೆಂದು ಅವನಿಗನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಕರ್ಣ ತಾನು ಉಳಿದೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಕೀಳೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ. ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವನನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದ ದುಷ್ಕಚತುಷ್ಟಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಾರಥಿ ಶಲ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಕೂಡ ಅವನ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕವಲ್ಲ. ಮದ್ರದೇಶದ ಹೆಂಗಸರು ನೀತಿಗೆಟ್ಟವರು, ಕುಡುಕರು, ದನದ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವವರು ಎಂದು ಹೀನಾಯಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಘೋಷಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನ ಶೌರ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕೌರವರು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪಾಂಡವರಿರುವ ವನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗಂಧರ್ವರು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಧಳಿಸಿ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪಾಂಡವರೇ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೌರವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಣ ಎದುರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭೀಷ್ಮ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ದೊರೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಓಡಿ ಹೋದ ಹೇಡಿ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ ಎಂದು ಹಂಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಥದೆ ಪ್ರಸಂಗ ವಿರಾಟ ಪರ್ವದಲ್ಲೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ (ಒಬ್ಬ ಹೇಡಿ ಸಾರಥಿಯ ಜತೆ) ಕರ್ಣನಾದಿಯಾಗಿ ಕೌರವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅವರ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ತಂದು ಉತ್ತರಗೆ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲು ಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ದ್ರೌಪದಿಯ ವಿವಾಹ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಇಂಥದೇ ಘಟನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ (ಅರ್ಜುನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದ) ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಭೀಮಾರ್ಜುನರಿಬ್ಬರೇ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಡೆದೋಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಕರ್ಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಕರ್ಣ ತಾನು ಅರ್ಜುನನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥನೆಂದು ತೋರಿಸಿದ್ದು ಎಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವನು ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಿದೆ. ಒಂದು, ಕೃಷ್ಣ ಆತನನ್ನು ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ; ಎರಡು, ಕುಂತಿ ಅವನ ಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ. ತಾನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತು ಕೊಡುವುದು ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡತನದ ಪ್ರದರ್ಶನದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವನು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಕವಚ ಮತ್ತು ಕರ್ಣಕುಂಡಲ ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕರ್ವೆ. ಅವನಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿರುವ ದಾನಶೂರತ್ವ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಯುದ್ಧದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕೇವಲ ಅರ್ಧರಥಿ, ಮಹಾರಥಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಭೀಷ್ಮನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ ದ್ರೋಣ ಕರ್ಣನ ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: “ಕರ್ಣ ಮಹಾಗರ್ವಿ, ಅಪಾತ್ರರಿಗೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿಸುವವನು, ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವವನು ಮತ್ತು ತಪ್ಪು ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು, ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ಮಹಾರಥಿಯಲ್ಲ. ಅವನಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ ಅವನಿಗೆ ದೊರಕಿಲ್ಲ.” ಹೀಗೆ, ಕರ್ಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಿತಿಯ ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ; ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವುದು ಅವನ ಜಾಯಮಾನದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಭೀಷ್ಮನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಕರ್ಣ ಅವನು ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿರುವವರೆಗೆ ತಾನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಗುಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಮುಖ್ಯವಾದಷ್ಟು ಅವನ ಮಿತ್ರ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆಲಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಅವನ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಅಡ್ಡಬರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವಾಗ ಶಲ್ಯನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ತಾನಿಡುವ ಗುರಿಯ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಅದು ನಿಜವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಅವನು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣ ಅರ್ಜುನನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಬೀಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣ ರಥವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನೆನ್ನುವುದು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ. ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಬಾಣ ರಥದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಕರ್ಣನ ಗುರಿ ತಪ್ಪಲು ಕಾರಣಗಳು ಬೇರೆ ಇವೆ. ಆಗ ತಾನೆ ತನ್ನ ಮಗ ವೃಷಸೇನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಹತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಮನಸ್ಥೈರ್ಯ ಕುಸಿದಿತ್ತು; ಅಥವಾ ಅವನ ರಥದ ಗಾಲಿಗಳು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕುಸಿದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿರಬಹುದು. ಕರ್ಣ ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಗಾಲಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕೃಷ್ಣ ನಿರಾಯುಧನಾದ

ಕರ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕರ್ಣ “ಅದು ಯುದ್ಧ ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಕೆಳಗಿರುವವನ ಜತೆ ರಥದ ಮೇಲಿರುವವನು ಹೋರಾಡಬಾರದು” ಎಂದು ಧರ್ಮಸೂತ್ರವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ಪಿದ್ಧಂತೆ ಕೃಷ್ಣ “ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವಿವಸ್ತ್ರಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುವಾಗ, ಅಭಿಮನ್ಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಕಾದುತ್ಪಿದ್ಧಾಗ ಆರು ಮಂದಿಯೊಡಗೂಡಿ ರಥದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಾಗ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಲ್ಲಿತ್ತು” ಎಂದು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ, “ಇದು ನಿಜವಾದ ಯುದ್ಧ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಅಡ್ಡಬರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅರ್ಜುನ ಕರ್ಣನ ಕಡುವೈರಿ; ಜೀವನ ಪೂರ್ತಿ ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂಥವನಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬಾರದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕರ್ಣ ತಾನು ಏನು ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತೋ ಅಂಥ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಅಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ, ವಿದುರ, ಗಾಂಧಾರಿ ಇವರ ಕುರಿತು ಆನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವಿದುರ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಾರಿಯರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಷಯಗಳು ಗಾಢವಾಗಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧಾರಿಯನ್ನು ಅವಳ ತವರಿನಿಂದ ಕರೆತಂದಾಗ ಅವಳು ವಿವಾಹವಾಗಲಿರುವವನು ಕುರುಡನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ತಿಳಿದಾಗ ಅವಳು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಎಂದೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಪಾಂಡು ಪುತ್ರರಷ್ಟು ಶೂರರಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆ ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸಾಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆಯುವುದಕ್ಕಲ್ಲ; ಅವಳನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದವರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಲು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿನ ಬಟ್ಟೆ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾಳೆ; ಅವಳಿಗೆ ಏನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದುರ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ರಾಜನಾಗಲು ಪಾಂಡು ಮತ್ತು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರಿಗಿಂತ, ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಯೋಗ್ಯನಿದ್ದ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಪಾಂಡು ಮತ್ತು ವಿದುರ ಈ ಮೂವರ ತಂದೆ ಒಬ್ಬನೆ. ವಿದುರನ ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ ರಾಜವಂಶದವಳಲ್ಲ; ಅವಳೊಬ್ಬ ದಾಸಿ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಸೂತನಾದ; ದೊರೆಯಾಗಲು ಅನರ್ಹನಾದ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಕುಂತಿ, ವಿದುರ, ಗಾಂಧಾರಿ ಮತ್ತು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಈ ನಾಲ್ವರು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ಮೊತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನ

ಕರ್ವೆ ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು. ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ದಾರ್ಶನಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಸಹಜ. ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು

ಯುಗಾಂತದ ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತಮಗನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಗನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ “ತಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆ ತಪ್ಪಿರಬಹುದು; ಅದು ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಜನರು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಓದಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ವೆಯವರ ಮಾತು ಅವರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಭಾರತವು ಆಸ್ತಿಗಾಗಿ ದಾಯಾದಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಕಲಹದ ಕತೆ. ಇಂಥ ಕಲಹಗಳು ಇಂದು ಕೂಡ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಮಹಾಭಾರತವು ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ಕಾರಣ. ಕಲಹ ನಡೆದದ್ದು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಟುಂಬಗಳ ನಡುವೆ. ಇವರ ಜತೆಗೆ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇನ್ನೆರಡು ವರ್ಗಗಳು - ವೈಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂದ್ರ - ಇಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಮುಂದೆ, ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ, ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯರು ಕಥಾನಾಯಕ-ನಾಯಕಿಯರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶೂದ್ರರು ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳ ಸೇವಕರಾಗಿಯೋ, ಸೈನಿಕರಾಗಿಯೋ, ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. (ಶೂದ್ರನಾದ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯ ದೊರೆಯಾದದ್ದು ಬಹಳ ಕಾಲದ ನಂತರ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ 300ರಲ್ಲಿ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 600 ರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಾದ ಹರ್ಷ ವೈಶ್ಯ). ಅಂದು ವರ್ಣಗಳಿದ್ದಂತೆ, ಜಾತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಅನೌರಸ ಪುತ್ರರಾದ ಸೂತರನ್ನು ಒಂದು ಜಾತಿಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಆದರ್ಶ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು ಗಂಡನು ಸಂತಾನ ಪಡೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಂದ ಸಂತಾನ ಪಡೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ (ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿ) ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಂದು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಗಂಡನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅವಳ ಧರ್ಮ. ಮುಂದೆ ಬಂದ ದತ್ತಕಪದ್ಧತಿ ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪರಪುರುಷರೊಡನೆ ಸಂಭೋಗಿಸುವುದು ಅನೈತಿಕವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪಾಪಕೃತ್ಯವೆನ್ನುವ ಧೋರಣೆ ಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂತು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದ, ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ಜನರ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಇದು ತೀರ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಕುಟುಂಬ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭ್ರಾತೃಪ್ರೇಮ ಆದರ್ಶಗುಣಗಳು. ಹೆಂಡತಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವಳು. ವಿವಾಹಾನಂತರ ಅವಳು ತವರನ್ನು ಮರೆತು ತನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆ, ಕುಟುಂಬದ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು.

ಮಹಾಭಾರತದಂತೆಯೇ ಗ್ರೀಕರಲ್ಲಿ ಇಲಿಯಡ್ ಎಂಬ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರಾಣವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿನದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆ-ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕರ್ವೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರೀಕರ ದೇವಿಯರು ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯರು, ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನರು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗ್ರೀಕರ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡುವುದು ತಾಯಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಸತಿಯಾಗಿ. ಗ್ರೀಕ್ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಮಾತೆಯಾಗಿ, ಪ್ರಣಯಿನಿಯಾಗಿ, ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಸೋದರಿಯಾಗಿ, ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಗಂಡನನ್ನು ಕೊಲುವ ಕ್ಲೈಟಿಮಿಸ್ಟ್ರ, ತಾಯಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಎಲೆಕ್ಟ್ರ, ಮುದಿ ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವವನ್ನು ತೆಯ್ದ ಅಂತಿಗೋನೆಯಂಥವರು ಇಲ್ಲಿ ವಿರಳ. ಸೋದರಿ-ಸೋದರಿಯರ ನಡುವೆ ಗಮನೀಯ ಸಂಬಂಧ, ಸಮಾಲೋಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಕುನಿ-ಗಾಂಧಾರಿ, ದ್ರೌಪದಿ-ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನ, ಶಲ್ಯ-ಮಾದ್ರಿ ಇವರ ನಡುವೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸಂವಹನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಮಾಡುವ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ, ಸೋದರಿಯನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ವರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ತನ್ನೂಲಕ ಬಲಿಷ್ಠ ಮಿತ್ರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಗಳಿಸುವುದು.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳ ಚಿಂತನೆ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೇರಾವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ ಇಂಥ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುರಾನ್ ಅಥವಾ ಬೈಬಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು, ಸಂದೇಹಕ್ಕೆಡೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ, ಖಚಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ನಿರೂಪಣೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ನಮಗೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವುದೆಲ್ಲ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಉತ್ತರ, ಸಂದೇಹ, ಚರ್ಚೆ - ಯಾವುದು ಸರಿ, ಯಾವುದು ತಪ್ಪು, ಇವುಗಳ ಕುರಿತಾದ ನಿರಂತರ ವಿಮರ್ಶೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯಗಳು ಇಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿತವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರಗಳು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಮಹಾಭಾರತವು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಭಾರತೀಯರು ಆಧುನಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಥವು? ಮಾನವನ ಜೀವನ ಕ್ಷಣಿಕ; ನಿಸ್ಸಾರವಾದುದು; ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಏಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಲಾಗದವು: ನಾನಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ? ಇಂಥವು. ಮಾನವ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ತುಮುಲಗಳನ್ನು, ವೈಫಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಗಳಿಸಿದ ನಂತರ ಧರ್ಮನು ಹೇಳುವ “ಈ ಜಯವು ನನಗೆ ಅಪಜಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ” ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜುನ ಹೇಳುವ “ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸುರಲೋಕದ ಅಧಿಪತ್ಯವೇ ಸಿಗುವಂತಿದ್ದರೂ ನಾನು ಕೊಲ್ಲಲಾರೆ” ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ನಿಲವುಗಳು, ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡಿವೆ; ಭಾರತೀಯತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಮಹಾಭಾರತ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದು. ಇಂಥದೊಂದು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಾರಸುದಾರರಾಗಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ.

ಯುಗಾಂತ (ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ)

ಈಗ ನಾನು ಓದುತ್ತಿರುವ ಕೃತಿ ಹಿಂದೆ ಪುಣೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ (ದಿವಂಗತ) ಶ್ರೀಮತಿ ಇರಾವತಿ ಕರ್ಮೆಯವರು

ಬರೆದಿರುವ “ಯುಗಾಂತ” ಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ (ಅಭಿನವ, 2013). ಇದು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಹಲವಾರಿವೆ, ಇದರದೇನು ವಿಶೇಷವೆನ್ನಬಹುದು. ವಿಶೇಷ ಬಹಳವಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ, ಐದನೆಯ ವೇದವೆಂದು ಕರೆದು, ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಪೂಜನೀಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಯುಗಾಂತ ಅಂಥ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ. ಕರ್ವೆಯವರು ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಜೀವಿಸಿರಬಹುದಾದ ಮಾನವರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಪ್ರತಿಪಾತ್ರದ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅವರ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಣ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯನೀತಿ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ನೈಜ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಲೇಖಕರು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತವನ್ನು ಇತಿಹಾಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಸರಿ. ಇತಿಹಾಸವೆಂದರೆ “ಅದು ಹಾಗಿತ್ತು” ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅದು ಹಿಂದೂ ಪರಂಪರೆಯ ಇತಿಹಾಸ ತಾನೆ? ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜೀವನ ವಿಧಾನ, ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ. ಅಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಪರಾಕ್ರಮ, ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಪ್ರೇಮ, ಹಾಗೆ ಹೇಡಿತನ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ, ಅಹಂಕಾರ, ಮೋಸ, ವಂಚನೆ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಇವುಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಇಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಎಂದಿರುವುದು ಸರಿ. ಆಧುನಿಕ ಭಾರತೀಯರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಮಹಾಭಾರತ ಹೇಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಯುಗಾಂತವನ್ನು ಓದಬೇಕು.

ಕರ್ವೆಯವರು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಅನನ್ಯ. ಭೀಷ್ಮ ಮಹಾಭಾರತದ ಮಹೋನ್ನತ ಪಾತ್ರ; ಅತ್ಯಂತ ವಿವೇಕಿ, ಕೌರವ-ಪಾಂಡವರ ಪಿತಾಮಹ, ಅಂಥವನು ದೌಪದಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಅವನು ಕೌರವರ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ, ಪಾಂಡವರ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟದ್ದು ಸರಿಯೆ? ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ಸ್ವಾರ್ಥವಿತ್ತೆ? ವಿಧವೆ ಕುಂತಿ ತವರಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಕೌರವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲೇಕೆ ಉಳಿದಳು? ಶಕುನಿ ಗಾಂಧಾರಿಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತಂತೆ ಕುಂತಿಯ ಬಂಧುಗಳೇಕೆ ಅವಳ ನೆರವಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಗಾಂಧಾರಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡದರ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ಕೃಷ್ಣನ ನಿಜವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೆಂಥದು? ಅವನ ಉದ್ದೇಶವೇನಿತ್ತು? ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ನಾಗ ಜನಾಂಗವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವಾಗ (ಖಾಂಡವವನ ದಹನ) ಅಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ನಕುಲ ಸಹದೇವರ ಸೋದರಮಾವ ಶಲ್ಯನೇಕೆ ಕೌರವರ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿದ? ಆಗ ನಿಯೋಗ ಪದ್ಧತಿ ಯಾಕೆ ಇತ್ತು? ದತ್ತು ಪದ್ಧತಿ ಯಾಕಿರಲಿಲ್ಲ? ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಓದಬೇಕಾದ ಕೃತಿ ಇದು.

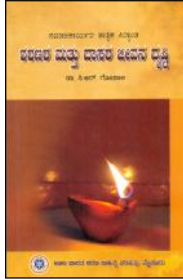

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೊಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಎನ್.ವಿ. ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮಾ

ಎನ್.ವಿ. ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮಾ
ನಿರ್ದೇಶಕ, ಮಕ್ಕಳ ಹಕ್ಕುಗಳ ಟ್ರಸ್ಟ್

ಕೃತಿ : ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಶರಣರ ಮತ್ತು ದಾಸರ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ
 ಲೇಖಕರು : ಡಾ. ಸಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ
 ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಮೈಸೂರು
 ವರ್ಷ : 2014
 ಪುಟಗಳು : 84
 ಬೆಲೆ : ರೂ. 60/-

ತಿರುಳು

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇರುವ ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲ 'ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ-ಶರಣರ ಮತ್ತು ದಾಸರ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ' ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಮೈಸೂರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಡಾ.ಎಚ್.ಎಂ. ಮರುಳಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು 'ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ' ಎಂಬ ತಲೆಬರಹದಡಿ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

* * * * *

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಿಗುವ ಮೂಲಪಾಠ, ಈ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆ, ಆಚರಣೆ ಕ್ರಮ 'ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ' ಎಂದು. ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ನೀತಿ, ನಿಯಮ, ವಿಧಾನಗಳ ಪ್ರಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮ ಕಡಲುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದೇ ಈ ವಿಚಾರ ಕುರಿತು ಇರುವ ಬಹುತೇಕ ಉದ್ಧಂಧಗಳೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಂತಹುದೇ ಸತ್ಯ ಎಂದು ನಂಬುವ, ನಂಬಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ, ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಪ್ರಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಅನೇಕರು ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನೀತಿ, ನಿಯಮ, ಚಿಂತನಾಕ್ರಮ, ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೀವನ ಕ್ರಮ, ನಂಬಿಕೆ, ಆಚಾರ ವಿಚಾರ, ಸಂಬಂಧಗಳೊಡನೆ ತುಲನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಬಹಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದರ್ಶನವಾಗತೊಡಗಿದ್ದು ಭಾರತೀಯ ಬದುಕಿನ ಕುಟುಂಬ, ಸಮುದಾಯ, ಆಡಳಿತ, ರಾಜಕೀಯ, ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪದರಗಳಲ್ಲಿ ('ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ'ವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ) ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಬೇರು, ಬಿಳಲುಗಳು ಇವೆ ಎಂದು. ಇವಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹಳ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ಜಿಗಟಾಗಿ ಕಾಣುವ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಉದ್ದಾನದ್ದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು, ನಮ್ಮ ಜಾನಪದ ಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದಾಸರ ಪದಗಳು, ಶರಣರ ವಚನಗಳು, ಪಂಚತಂತ್ರ, ಬೋಧಿಸತ್ವನ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಯ ದೈವ, ಭೂತ, ದೇವದೇವಿಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿಟ್ಟು ತೋರಿವೆ ಎಂಬುದಂತೂ ಇನ್ನೂ ಸಂತೋಷ, ಸೋಜಿಗವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿರುವುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಇಂತಹ ಕ್ರಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಎಳೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲ ಅವರ 'ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ-ಶರಣರ ಮತ್ತು ದಾಸರ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ' ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಗೆ ಸಮರ್ಥವಾದ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ.ಎಚ್.ಎಂ.ಮರುಳಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, 'ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮೋಚ್ಚ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿರುವುದು, ಸಮಾಜವಾದವು ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಜೀವಾಳವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದು, ಅಂತೆಯೇ, ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ವೃಂದದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಸಮುದಾಯವನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ವೈಭವೀಕರಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ, ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸರಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು, ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವಲಯಗಳು, ಅರ್ಥಿಗಳ ವಲಯಗಳು ಸಂಯೋಜನೆಗೊಳ್ಳದೆ ಒಡೆದ ಮನೆಗಳಾಗಿವೆ'. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ, ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಅಳವಡಿಕೆಯೆಂದರೆ ಎಂತಹದೋ ರಾಕೆಟ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ತಮಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವಂತಹದಲ್ಲವೆಂದೋ ಭಾವಿಸುವವರಿಗೆ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಸರಳತೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಸಬೇಕಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಸುಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವ ರೀತಿನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಆಪ್ತವಾಗಿಸಬೇಕಿದೆ. ಅಂತಹದೊಂದು ಸಮರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರು ಶರಣ ಮತ್ತು ದಾಸ ಭಕ್ತಿಪಂಥಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ರೀತಿ, ಅವುಗಳ ತತ್ವಾಧಾರಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿ ಸಮೇತ ತಿಳಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲ ಹಂತವಾದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ವೃತ್ತಿಶೀಲ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ವ್ಯಕ್ತಿ, ವೃಂದ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ತತ್ವಾಧಾರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಸೂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಎಂತಹ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲೇ ಒಂದು ರೀತಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿ, ನ್ಯಾಯಾನ್ವಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುವುದು, ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರ ಅನುಭವದ ಮಾತು, 'ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತನ ಪಾತ್ರ ತುಂಬಾ ಹಿರಿದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತಹವರಿಗೆ ಅದೊಂದು ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಕೆಲಸ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಜ್ಞಾನ, ವಿಧಾನ, ತತ್ವಾಧಾರ, ಕೌಶಲ್ಯ ಹೊಣೆ ಅವರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತರಬೇತಿ ಬೇಕು. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಸರಕಾರಿ/ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೇಕು. ಇತರೆ ಪರಿಕರಗಳು ಬೇಕು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತನನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ'. ಪ್ರಾಯಶಃ, ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ, ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಧನಬಲ, ಅಧಿಕಾರಬಲ ಇರುವವರು, ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿರುವವರೂ ಸ್ವಯಂ ಆಗಿ ಘೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಬಿರುದು ಎಂಬ 'ಹುಂಬುತನವನ್ನು' ಈ ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರೊಡನೆ, ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಮಾಜಸೇವೆಯನ್ನೇ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಹಲವು ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಕೂಡಾ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇಂತಹವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರ ಪಂಥಗಳು/ ಗುಂಪುಗಳ ಚಿಂತನೆ, ತತ್ವಾಧಾರಗಳನ್ನು ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿ,

ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮತ್ತೆ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರು ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾ, ಇವೆರಡರಲ್ಲೂ ಇರುವ ಜನಪರವಾದ ಧೋರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಿತ್ನಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬರಿದೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ವಚನವನ್ನೋ, ದಾಸಪದವನ್ನೋ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಇದೇ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಎಂದು ಹೇಳದೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ದಾಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜನಜೀವನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವ ನನ್ನ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೂ ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರ ವಿವರಣೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. “(ಪ್ರತಿಯೊಂದು) ಜೀವಿಯೂ ಆಣವ (ತಾನೊಂದು ಅಣು ಎಂಬ ಭಾವ); ಮಾಯಿಕ (ಶಿವ ಮತ್ತು ತಾನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಭೇದ ಜ್ಞಾನ) ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ (ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರ ಅನುಭವಿಸುವ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ) ಎಂಬ ಮೂರು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತು, ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯನಾಗಿ ಶಿವನಾಗುವುದು. ಇದೇ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ. ಇದೇ ಮೋಕ್ಷ. ಇದನ್ನೇ ಶರಣರು ‘ಶೂನ್ಯ’ ಎಂದಿರುವುದು”. ಅದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ತತ್ವದ ತಿರುಳುಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅದ್ವೈತ, ದ್ವೈತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತಾಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ, ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶರಣರು ಹೇಗೆ ಶಿವ ಮತ್ತು ತಾನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಶಿವನನ್ನು ಹೊಗುವತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾರೋ, ಅಂತೆಯೇ ದ್ವೈತ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಬಹುತೇಕ ದಾಸರು, ‘ದೇವ ಬೇರೆ ಜೀವ ಬೇರೆ’ ಎನ್ನುವ ಭೇದವಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ, ದೇಶಕಾಲಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾದಂತೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಲೆತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಎರಡರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಎನ್ನುವ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲರು ಈ ಎರಡು ಪಂಥಗಳ ಆಳ ಅಗಲಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಹೇಗೆ ಶರಣರು ತಮ್ಮ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಮೌಲ್ಯವೃದ್ಧಿ, ಸಂಸಾರ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕಾಯಕದ ಮಹತ್ವ, ಸಮಾಜದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು (ನವೀನ ಚಿಂತಕರು ಹೇಳಿರುವ) ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ‘ಕಳಬೇಡ, ಕೊಲಬೇಡ, ಹುಸಿಯ ನುಡಿಯಲು ಬೇಡ...’; ‘ನುಡಿದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು...’; ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರು, ‘ಕುಲಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನುತಿಹರು...’ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ; ಜನರ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಗೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾ, ‘ಮಡಿ ಮಡಿ

ಮಡಿಯೆಂದಡಿಗಡಿಗ್ಗಾರುತಿ...’, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲರು ನಡೆಸಿರುವ ಸಮಾನಾಂತರ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖ ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಅಂಶವನ್ನು ಸಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸದ್ಯ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹಲವು ಧರ್ಮ, ಪಂಥಗಳ ಸ್ವಯಂಘೋಷಿತ ನಾಯಕರುಗಳು ತಮ್ಮ ದೈವವೇ ದೊಡ್ಡದು, ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎನ್ನುವ ವಾಗ್ವಾದಗಳಿಂದಲೇ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳು, ಗುಂಪುಗಳು, ಪ್ರಾಂತಗಳು, ವಿಭಾಗಗಳು ಅಷ್ಟೇಕೆ ದೇಶ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಆದರೆ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬೋಧಿಸಿರುವುದು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು, ಎಲ್ಲ ದೇವರೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದು. ವಿವಿಧ ರೀತಿ ನೀತಿ, ವಿಧಾನ, ನಂಬಿಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಹೊಗುವಂತೆ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ದೈವ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪದ ತರ್ಕಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ! ಅದನ್ನು ಬೇಲೂರು ಚೆನ್ನ ಕೇಶವ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ‘ಯಂ ಶೈವಸ್ವಾಮುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇದಾಂತಿನೋ, ಬೌದ್ಧಾ ಬುದ್ಧ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾಃ ಅರ್ಹನ್ನಿತ್ಯಥ ಜೈನ ಶಾಸನರತಾಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಕಾಃ (ಇದಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವ ಸಾಲು ಎಂದು ಗೋಪಾಲರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ) ಕ್ರೈಸ್ತಾಃ ಕ್ರಿಸ್ತುರಿತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದ ರಥಾಃ ಅಲ್ಲೇತಿ ಮೊಹಮೃದಾಃ ಸೋಯಂ ನೋ ವಿಧದಾತು ವಾಂಛಿತ ಫಲಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ನಾಥೋ ಹರಿಃ’. ಹೀಗಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಟ, ಹೋರಾಟಗಳೇಕೆ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿನ ಪಂಥಗಳ ನಡುವೆ ಹೋರಾಟಗಳು ಆಗಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ!

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಹಲವು ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ‘ಸರ್ವರನ್ನೂ ಸಮಾನ’ರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಶರಣರ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ, ‘ಕಾಸಿ ಕಮ್ಮಾರನಾದ, ಬೀಸಿ ಮಡಿವಾಳನಾದ, ಹಾಸನಿಕ್ಕಿ ಸಾಲಿಗನಾದ, ವೇದವನೋದಿ ಹಾರುವನಾದ’ ಎಂಬ ವಚನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ, ವಯಸ್ಸು, ಕಸುಬು, ಜಾತಿ, ಪ್ರದೇಶ ಇದಾವುಗಳೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲು ಕೀಳು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗೋಪಾಲರು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆಧಾರವಾದದ್ದು. ಅದಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಸಿದ ಕೆಲಸ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೆಂದುಕೊಂಡಂತಹ ಫಲಿತಾಂಶ ಸಿಗದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ, ಆ ಗುರಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಗುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸಂಭವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹದೊಂದು ಭಾವವನ್ನು ಸಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲರು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾಲು, ‘ಕರ್ಮಣ್ಯೇ ವಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ ಮಾ ಫಲೇಶು ಕದಾಚನ...’

ಪ್ರಾಯಶಃ 'ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ನಿನಗೆ ಹಕ್ಕು, ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ, ಫಲವನ್ನು ನಂಬಿ ಎಂದೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಡ, ಇತ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ' ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೂ ಒಂದು ಸಂದೇಶವಿರಬಹುದೇನೋ!

ಕನ್ನಡ ನೆಲದ ವಚನ, ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗೋಪಾಲರು ಗಮನಿಸಿರುವುದು ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತೋರುತ್ತಾ ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಶರಣರು ಮತ್ತು ದಾಸರು ಜಗದ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸದೆ, ತನಗೆ ಎಂದು ಹೇಳದೆ, ಹಣ, ಮಣ್ಣು, ಭೋಗವನ್ನು ಬಯಸದೆ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ದ್ರೋಹ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಬಗೆಯದೆ, ನೋವು, ತೊಂದರೆಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಬದುಕು ಸವೆಸಿದರು, ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯರಾದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ತನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರು ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣರು ಮತ್ತು ದಾಸರು ಹೇಗೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ತತ್ವಾತ್ಮದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜಕ್ಕೊಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಗೋಪಾಲರು ಒಂದು ಆಶಯವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಪದ್ಧತಿ, ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಇನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿ ಆಗಬೇಕು. ಅದನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಜೊತೆಗೆ ಇಂತಹದೊಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಭಾರತ ದೇಶದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕೆಂದು.

ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರು ನಡೆಸಿರುವ ಶರಣ ಮತ್ತು ದಾಸರ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ಇಂತಹದೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಚಳವಳಿಗೆ ಸಮರ್ಥವಾದ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಗೋಪಾಲರ ಆಶಯ ಈಡೇರಬಹುದು.

ಡಾ.ಸಿ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲರ ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯಾರಿಗೇ ಆಗಲಿ ಅರೆ, ಈ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲವೇ, ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ, ಅವುಗಳು ಇಂದು ಎಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದವು ಅಥವಾ ಕಳೆದು ಹೋದವು ಅಥವಾ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದವು ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರ ಬಾರದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗೋಪಾಲರು ವಚನ, ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾವೂ ಮತ್ತೆ ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ಕೇವಲ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಅಧ್ಯಯನಶೀಲರು ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ಸಹೃದಯ ಓದುಗರಿಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ತಲುಪಲು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಈ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

NIRUTA PUBLICATIONS**ನಿರುತ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್**

ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದು.
ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿರಾತಂಕ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕ್ರ.ಸಂ	ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು	ಲೇಖಕರು	ಬೆಲೆ
1.	ಮಡಿಲಿಗೊಂದು ಮಗು	ಪದ್ಮಸುಬ್ಬಯ್ಯ	130/-
2.	ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ	ಎನ್.ಬಿ. ಮುನಿರಾಜು	250/-
3.	ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ	ಎಂ. ಬಸವಣ್ಣ	50/-
4.	ಆತ್ಮೀಯರು	ಎಚ್.ಎಂ.ಮರುಳಸಿದ್ದಯ್ಯ	200/-
5.	ಪ್ರಶಸ್ತಿ	ಆರ್. ಉಷಾ	70/-
6.	ಆರೋಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ	ಶಿವಾನಂದಯ್ಯ	100/-
7.	ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಶಬ್ದಕೋಶ	ಎಚ್.ಎಂ.ಮರುಳಸಿದ್ದಯ್ಯ	75/-
8.	ಡಾ. ಎಚ್.ಎಂ. ಮರುಳಸಿದ್ದಯ್ಯ (ಜೀವನದ ಕೆಲವು ಸೆಳಕುಗಳು)	ಕೆ. ಭೈರಪ್ಪ	100/-
9.	ಪರಿವರ್ತನೆ	ಕೆ.ವಿ. ರಾಮ್	150/-
10.	ಸಮಾಜಸೇವೆಯ ಮಿನುಗುತ್ತಾರೆ ಮೀನಾ	ಕೆ.ವಿ. ರಾಮ್	150/-
11.	Communitarian Social Work	Venkat Pulla	100/-
12.	A Holistic Approach to Literacy in Indian	Koduru Venkatesh	75/-
13.	Indian Street Children	Koduru Venkatesh	75/-
14.	Karnataka Ngo's Directory	Ramesha M.H. et,al	750/-
15.	Noam Chomsky's Discourse On Globalization And U.s.' Imperialism: Implications To Social Action In India	Ashok Antony D'Souza	500/-
16.	Social Discrimination Against Persons With Disabilities and Their Rehabilitation in Karnataka	Kannakanti Parameshwar	550/-
17.	Social Exclusion Inclusion Continuum: A Paradigm Shift	V. Ramakrishna	600/-
18.	Social Work And Social Welfare	Shankar Pathak	695/-
19.	Social Work And Social Welfare (subsidized under the NBT)	Shankar Pathak	245/-
20.	Teen Suicide	Koduru Venkatesh	150/-
21.	Technology In Business: A Competitive Edge for Organizations	P.Paramashivaiah. et,al	600/-

22.	Social Policy, Social Welfare and Social Development	Shankar Pathak	500/-
23.	International Conference on Leveraging Operations & IT for Sustainable Development	Om Prakash. C. et,al	800/-
24.	Emerging Trends in Management	Shiva Shankar. K.C	750/-
25.	Scientific Writing and Publishing in Social Work	Ilango Ponnuswami. et,al	850/-
26.	Old age in an Indifferent Society	T.K. Nair	200/-
27.	Community Work : Theories, Experiences and Challenges	Venkat Pulla et,al	350/-
28.	New Vistas and Horizons in Management	Shiva Shankar. K.C.	750/-
29.	Leadership Crisis in India	B.T. Lawani	100/-
30.	UGC NET Social Work	Ramesha M.H. et,al	750/-
31.	Social Work Profession in India: An Uncertain Future	T.K. Nair	500/-
32.	Social Work Journal, Vol-4, Issue-3	Ramesha M.H. (ed)	100/-
33.	Social Work Journal, Vol-4 Issue-4	Ramesha M.H. (ed)	100/-
34.	Careers in Social Work	Ramesha M.H. et,al	*****

Niruta books available online: amazon.in

NIRUTA PUBLICATIONS

NIRATANKA# 244, 3rd Main, Poornachandra Road,
MPM Layout, Mallathahalli, Bangalore - 560056,
Mob -9980066890, Off-080-23213710, 8064521470
Email: nirutapublications@gmail.com
Visit: <http://nirutapublications.blogspot.in/>

Mode of Payment

You can Deposit/Transfer the amount or send DD/Cheque in favour of **Niruta Publications**

Bank Details :
Niruta Publications
A/C No:04861010002019
IFSC Code : SYNB0000462

Address :
Syndicate Bank
Kengeri Satellite Branch
Bangalore

Samaja Karyada Hejjevalu (SKH) Social Work Foot-Prints

A bi-lingual (kannada – English) Social Work Journal published 4 times a year: January, April, July and October. Founded in 2010 by M.H.Ramesha, a social work and human resources professional, SKH's primary focus is to popularize social work and social development issues among social workers, social work educators, social development professionals, students and the Kannada-speaking people.

Guidelines for Authors

Basic Requirements

- Title of the article should be relevant to the objectives of SKH.
- An abstract of about 100 words.
- Length of article upto 2,000 words.
- References to be as per SKH style.

If an article does not meet these requirements, the article will be rejected.

Declaration

Each article should be accompanied by a declaration by the author(s) that:

- He/she is the author of the article.
- The article is original
- The article has not been published, and has not been sent for publication elsewhere.
- A copy of permission from the copyright holder, if the author has copied more than 500 words or tables or figures from a published work.

Article Submission

- The article should be submitted as soft copy, and hard copy in duplicate
- Hard copy should be typed in double space on one side of A4 paper
- The title page of the article should include the title and the name of the author (without Dr, Mr, Ms, etc.) Then the abstract should be typed in small font.
- Author's degrees and other details should be at the end of the article.
- Communication regarding articles should be sent to ramesha.mh@gmail.com, nirutapublications@gmail.com

Copyright

Once the article is accepted, the copy right of the article will be owned by SKH journal. It should not be reproduced elsewhere without the written permission of the Editor, SKH Journal.

References

Citation in the text briefly identifies the source. The last name of the author and the year of publication are cited in the text. For example, (Pathak, 2012).

The Reference List, given at the end of the typescript, should provide complete information necessary to identify and retrieve each source cited in the article: text, table or figure. Arrange entries in the References in the alphabetical order by the last name of the author and then by his/her initials.

1. References should be listed in two columns, separated by a colon. The left hand column contains the detail of the author(s) and the year of publication. The right hand column contains the title of the publication and other data related to that publication.

2. An article published in a journal should contain the following details: Author's last name, initials, year of publication, name of the article, name of the journal (italicised), volume number, issue number in brackets, and page numbers of the article.

For example:

Mohan, K. : Social Change, *Indian Journal of Social Change*, 23(2): 33-43.

3. An article published in an edited book should contain the following details: Author's last name, initials, year of publication, title of the article, initials and last name of editors, Ed(s) in brackets, title of the book (italicised), place of publication, name of the publisher and page numbers of the article.

For example:

Nair, T.K. : Old Age, In K.V.Rao (Ed), *Older People in India*, Bangalore: Niruta Publications, 3-13.

4. A book should be listed in the following format: Author's last name, initials, year of publication, title of the book (italicised), place of publication and name of the publisher.

For example:

Pathak, S.H: *Social Work and Social Welfare*, Bangalore: 2012 Niruta Publications.

5. When source is the internet, all the details of the references should be given as described earlier. In addition, mention as below:

Retrieved on 11.12.2013.

Book Review

- Book review should follow the same requirements of Article Submission like an article.
- Copy right of book review will be owned by SKH Magazine.
- Book review would need the concurrence of the Editor, SKH Magazine.

MAG (3) NPP/321/2010-2011

ISSN No. : 2230-8830

SUBSCRIPTION FORM

SAMAJA KARYADA HEJJEGALU

YES, I WOULD LIKE TO ADVERTISE /SUBSCRIBE TO
"SAMAJA KARYADA HEJJEGALU"

Name: Mr./Ms. _____ Date of Birth: _____

Current Subscription Number (for renewal): _____

Address: _____

City/District: _____ State: _____

Pin (Essential):

Email: _____

Phone/Mobile _____ (Res) _____

Cheque** DD/ No.: _____ Dated: _____

for Favouring **SAMAJAKARYADA HEJJEGALU**

Bank Name: _____

Duration	Issues	Individual	Institution
1 year	4	400/-	500/-
2 years	8	800/-	1000/-
3 years	12	1200/-	1500/-
4 years	16	1600/-	2000/-
5 years	20	2000/-	2500/-
Life time		5500/-	8000/-

Advertisement Tariff

Full Page : Rs. 10000

Half Page : Rs. 5000

Please address correspondence to the Editor
SAMAJAKARYADA HEJJEGALU
NIRATANKA, #244, 3rd Main, Poornachandra Road,
MPM Layout, Mallathahalli, Bangalore-560056.
Ph: 080-23213710 Mob: 9980066890
Email: socialworkfootprints@gmail.com,
Visit: <http://socialworkjournal.blogspot.in/>

MAG(3)NPP/321/2010-2011

ISSN NO : 2230-8830

ಸಮಾಜಕಾರ್ಯದ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ Social Work Foot Prints

H.M. Marulasiddaiah Award for Social Work Students

Commencing from the January 2015 issue of SamajaKaryada Hejjegalu (Social Work-Foot Prints), a Young Talent Promotion series will be initiated by inviting creative articles from students of social work either in Kannada or in English. A panel of experts will identify suitable articles for publication in the magazine in the January, April, July and October issues in 2015. Two articles each will be considered for publication. From among the published articles, one article will be adjudged by the panel for award. The award winning student-writer will receive the H.M. Marulasiddaiah award, cash prize and Certificate of Merit.

- * Articles should be on the different social and human issues around us.
- * Articles should not be based on books, etc.
- * Articles should be based on the real life situations in the form of case studies, stories, etc.
- * High resolution photograph(s) may be included, if necessary.
- * Length of the article may not exceed 1,500 words.
- * Article should be typeset in double space.
- * Article should be sent by email as soft copy in Word Format (English) and Nudi soft (Kannada). In addition, two hard copies should be sent typed on one side of A4 size paper.
- * Articles should be checked for spelling and grammar.
- * Article Hard Copies should be accompanied by the CV (Bio-data) of the writer with correct mailing address, email, and mobile number ; a passport size photograph, and a Demand Draft for Rs. 100 drawn in favour of "Samajakaryada Hejjegalu."

For more details :

Samajakaryada Hejjegalu

No. 244, 3rd Main, Poornachandra Road, MPM Layout, Mallathahalli,
Bangalore - 560 056. Ph : 080-23213710, 8064521470

e-mail : socialworkfootprints@gmail.com, editorsocialwork@gmail.com

NGOs in Karnataka

Please send your NGOs details to update in the forthcoming 2nd edition of 'NGOs in Karnataka-Niratanka Directory (2015)'

1. Name of the Organisation: .....
2. Year of establishment: .....
3. Address: .....
District: ..... Pin code: .....
4. Contact No: ..... Website: .....
5. Head of NGO: .....
Mobile No: ..... e-mail: .....
- Contact person: ..... Mobile No: .....
6. Is the NGO a Society Trust Company
7. Is the NGO registered under: 12A 80G 35 AC FCRA
8. **Area(s) of Service:**
Children Women
Aged Youth
Differently abled Mentally challenged
Rural development Urban poor development
Microfinance Other (Specify) .....
9. **Major Activities**
Health Education Adult education
Vocational training Residential Care Old age home
Day care centre for elderly Counselling
Advocacy/ Campaign Other (Specify) .....
10. Have you received grant from any govt agency ? Yes No
11. Kindly suggest other NGOs and their Contact Details to include in this NGO Directory.....
.....

Niratanka, #244, 3rd Main, Poornachandra Road,
MPM Layout, Mallathahalli, Bangalore-560056.

Contact-080-23213710, 8064521470

<http://angokarnataka.blogspot.com/>